

САИДА ЗУННУНОВА

ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

УЧ ТОМЛИК

Биринчи том

***Шеърлар,
достонлар***

***Ғафур Ғулом Номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
Тошкент — 1976***

3 $\frac{70403-22}{352 (06)-76}$ 109-76

ДЕБОЧА

1937 йилда биринчи шеърим чиққан бўлса, 1957 йилдан бошлаб сал дурустроқ шеърлар ёза бошладим десам, роса йигирма йил йўл юрибман. Шу йигирма йил ичида жуда кўп шеърлар ёздим. 1948 йилда СССР Езувчилар Союзига аъзо қилиб олишган бўлсалар ҳам, ҳозир ўша шеърларимни ўқиб кўриб, менга жуда ён беришганини сезаман.

У пайтларда адабиётга ёшлар ҳозиргидек гуриллаб кириб келаётгани йўқ эди. Улуғ Ватан уруши йилларида ака ва оталаридан ажралган ёки узоқ вақт айрилиқ ва рўзгор ташвиши билан банд бўлган қизларнинг ўқишлари ҳам анча издан чиққан эди. Шунинг учун бўлса керак, адабиётда аёллардан менинг тенгдошларим йўқ ҳисоб. Ҳозир жуда ажойиб, бири биридан хушгўй шоирлар бор. Булар бирданига, етук ҳолда шеъриятга кириб келишяпти.

Мен эса адабиётга, юқорида айтганимдек, жуда узоқ, жуда секин йўл босиб келдим.

Қўлингиздаги китобда биринчи ва иккинчи шеърлар тўпламларимдан фақат намуналар берилган, холос. Уларни бутунлай киритмаслигим ёки ҳаммасини олишимнинг иложи йўқ эди. Гарчи ўша пайтларда «Қизингиз ёзди» ва «Янги шеърлар» тўпламларим жамоатчилик томонидан илиқ кутиб олинган бўлса-да, мен уларни архивга ташлаб қўйишдан бошқа илож топмадим. Бу йиллар ичида ўқувчининг савияси жуда юқорилаб кетди, менинг ҳам ўзимга бўлган талабим ортди.

Шеър — жуда катта эҳтирос, изтироб, ҳаяжон, кайфиятнинг маҳсули. Шоирнинг ҳиссиёт даражаси қанчалик теран бўлса, китобхоннинг юрагига шунчалик чуқур ўрнашади. Бу, қобилиятдан ташқари, жуда катта меҳнатдир.

Менинг адабиётга бўлган муҳаббатим, аввало, ота-онам томонидан авайлангани учун уларнинг руҳи олдида ҳамиша қарздорман. Ҳозир эллик ёш остонасидаги ақл ва кўз билан қараганимда, дадам ва онамнинг камтар, меҳнаткаш, содда, ҳалол одамлар эканлигини жуда-жуда ҳис қиламан. Дадам Эргашбой Зуннунов дунёдан ёш-

гина ўтиб кетган бўлса ҳам, менга умр бўйи унутмайдиган хотира ва меҳрини қолдирган. Дадам болаларининг илми, яхши одамлар бўлишини истарди. Вафотидан сал аввалроқ қўшниларимиздан бирига: «Хеч бўлмаса Саидани ўқитиб қўёлмайманми, деб қўрқаман», деган экан. Мен саккизинчи синфни тамомлаган кезларимда дадам вафот қилди. Болаларининг каттаси мен эдим. Партия-ҳукуматимизнинг ғамхўрлиги, онамининг тиришқоқ ва меҳнаткашлиги туфайли ҳаммамиз саломат ўсдик, дадам истаганича илми ҳам бўлдик.

Онам Сабохон жуда хушрўй аёл эди. Чиройли овози бор эди. Мен унинг сингилларимга айтган алласини, кашта тикиб ўтириб айтган халқ термаларини гўдак пайтимдаёқ беҳаяжон эшитолмас эдим. Онамининг ҳаёти оғир бўлди. Жуда кўп йўқотиш, қийинчилик кўрди. Айниқса, ёшгина бир синглимининг вафотидан кейин онамининг соғлиғи мени жуда қаттиқ ташвишга соларди, қўрқардим, кўнглини кўтаришга ҳаракат қилардим. Унинг синглим шайинга айтиб йнглаган байтлари қўлоғимга кириб ўрнашиб қолар, қуюн сингари югуриб юрардим, беркинолмасдим. Уша кунлардаги изтироб ва муҳаббатнинг маҳсули бўлиб «Алла» дostonим ёзилди. Онам «Алла»ни ўқишга зўрга улгурди.

Уруш йилларида маҳалладаги аёлларнинг ҳаётлари менга қаттиқ таъсир қилар эди. Юриб-юриб «Она» деган шеъримни ёздим, лекин кўнглим бўшамади, ўзим қаноатланмадим. Узоқ вақт дилимда кўтариб юрган бу дардни охири «Рух билан суҳбат»да тўқдим. Яна нимадир еттишмади, «Қўшниларим» ёзилди.

Шоирлар ичида менинг ҳаётимда жуда ёрқин эсдалик қолдиргани Гафур Фулом бўлди. Гафур аканиннг шеърларини деярли ёд билардим. Гафур ака ўзини онлэмизга яқин тутар, жуда катта шоир бўлишига қарамасдан, у киши билан гаплашиш осон эди. «Қизил Ўзбекистон» газетасининг Саид Аҳмад билан менга берилган саҳифасига Гафур Фулом жуда илиқ сўзлар ёзиб берган эди. Биринчи китобимга ҳам у киши ном қўйган. «Сувчи қиз» деган шеъримни кўрсатганимда, ўқиб кўриб, бир сатрини тузатган эди. Уша шеърдаги «Бир ўрим соч каби тўлғанади сой» ва «Қуз» шеъримдаги «Мукамал бир фазал учун басталанган мақомдай» сатрлари меники бўлиб кетган бўлса ҳам, аслида Гафур ака томонидан тузатилган ва унинг қаламига мансубдир. Бу сатрлар ҳали ҳам ажралиб, кўзим олдида Гафур ака сиймосини гавдалантириб туради.

Салкам қирқ йилдан бери шеър ёзаман. Ингсам жуда ҳам кўпайиб кетса керак, деб ўйлардим. Қирқ йилги меҳнат, мана, енгилгина бўлиб қўлингизда турибди. Энди уни қанчалик баҳолаш сизнинг ихтиёрингизда.

САИДА
1974, март

ШЕЪРЛАР

КОММУНИСТЛАР ПАРТИЯСИГА

Бир ўзбекнинг қизиман, бутун бахтиёрлигим
Бугунги қўшиғимнинг завқи шавқидан маълум.
Бахтимнинг чин боиси: туғилдим шу ўлкада
Ва ўзинг бердинг менга чин инсонликдан таълим.

Оддий қалб ташаккури қанча оддий бўлса ҳам,
Самимияти билан шунча қадри баланддир.
Эй, менинг жоним, шоним, саодатим партиям,
Бутун бахту шодлигим ёлғиз сенинг биландир.

Ҳар қандай мушкул чоғи, оламнинг жон қулоғи
Урганган сендан тинглаб ҳаёту енгиш йўлин.
Сен бош бўлдинг, улуғ рус меҳрибон ака каби
Қатта-кичик халқларни етаклаб тутди қўлин.

Ҳали бола эдим мен, шу мустаҳкам сафларнинг
Солдати бўлмоқликни қанча қилганман орзу.
Уша вақтдан бошлаб ўзинг бўлдинг, партиям,
Қимлигимни ўзимга танитмоқликда кўзгу.

Сен бўлмасанг чўридан ўзга кимса бўлмасдим,
Улмай, ўлимтик бўлиб ўтар эдим оламдан.
Чиммат остида юзим баҳор кўрмай сўларди,
Қаддим букилар эди ниҳол вақтида ғамдан.

Сен борсанки, куйимда эшитилмас фиғон-зор,
Сен борсанки, тинчликнинг қўрғони ҳеч қуламас.
Сен борсанки, келажак қуёш каби мунаввар,
Гулшанимга малъун ёв яқин келмас, йўламас.

Нега куйламай ахир, зулматни янчган қуёш
Қалбимни ёритса-ю, шеъримга боқиб турса.
Истардимки, шу қуёш бутун ҳарорати-ла
Шеъримнинг томирида ҳамма вақт оқиб турса.

Ўзинг берган умримни бутун мазмуни билан
Ўзингга бағишласам, сира армоним қолмас.
Орзу учун айб йўқ, гарчи зарра бўлсам ҳам,
Бу зарра зафарларда яшар, ҳеч вақт йўқолмас.

Оддий қалб ташаккури қанча оддий бўлса ҳам,
Самимияти билан шунча қадри баланддир.
Эй, менинг жоним, шоним, саодатим партиям,
Бутун бахту шодлигим ёлғиз сенинг биландир.

М А В З О Л Е Й Д А

Одамлар дарёси оқади бунга,
Уммон бўлиб қайтар бундан одамлар.
Бу ерда кўз, кўнгил киради тилга,
Бунда тилга кирар ҳатто қадамлар.

Ота даргоҳига келиб, ўзини
Кўрмаган фарзанддек орзиқиб дилим,
Келиб қўшиламан мен ҳам шу сафга,
Зиёратга шундай тушади йўлим.

Мана, неча йилки, парча табиат
Муаллақ туради сукутга ботиб.
Меҳр-муҳаббатдан ҳайрон, ҳайратда,
Билмайин кимни у қўйган йўқотиб.

Илож топсам эди, бўлиб битта гул,
Димоғига тутсам ҳаёт нафасин.
Пойига ташлардим, ташлардим буткул
Эзгу умрларнинг ҳамма, ҳаммасин.

Тиниқ чеҳрасидан чаманзорларнинг,
Боаларнинг осуда кулгуларидан,
Нон ҳиди бурқсаган юрт, гулзорларда
Яйраб юрган элнинг туйғуларидан

Мужда олиб келдим сизга, бобожон,
Бир нафас тургали келдим эгиб бош.
Сиз берган Ватанни ҳеч вақт, ҳеч қачон
Дудлар орасидан кўрмагай қуёш.

Табиат! Ҳаво, сув, офтобинг учун
Гарчанд юрагинмиз ҳурматга тўлиқ,
Қадрдон шу сиймо, азиз Ильични
Яратганинг учун яна минг қуллуқ.

РАҲМАТ

Акам фронтдан менга совга қилиб дафтар юборди

Оплоқ қордек дафтар бетига
Шеър ёзаркан бўлиб беҳад шод,
Хаёл қанот боғлаб отига,
Сизга томон учди айлаб ёд,
Ундан сизга юбордим раҳмат.

Шеър париси келди эркалаб,
Изҳор этиб кўнгил севинчин.
Меҳр билан тепар эди қалб,
Шу юборган тухфангиз учун
Дилдан сизга ёғдирдим раҳмат.

Ижодимга бир китоб бўлди,
Сўнгра суртдим уни кўзимга.
Бу дафтарки, шеърга тўлди,
Энг биринчи кириш сўзига
Ёдгор бўлсин деб ёздим раҳмат.

1943

Ё Ш Л И К

Эҳ ёшлик, умрнинг гўзал дилбарн,
Беҳисоб зафарлар, бахтларга ёрсан.
Ёшлик, сен бир умр кетмайсан нари,
Шу қадар иқболга, толега бойсан,
Ҳаётнинг кўкида энг тўлин ойсан.

Ҳақиқат, адолат кулган Ватанда
Сенга фақат-фақат бахт ўзи йўлдош.
Саодат кутади ҳар бир қадамда
Дилинг чекмас азоб, кўзинг тўкмас ёш,
Чунки Ватанимда азиздир ҳар бош.

О, кўплар бахт излаб бўлганлар ҳалок,
Ўтказмаган сендек роҳатда умр.
Бошидан асрлар кечирган фалак,
Кўрмаган бу халқни халқинг каби ҳур,
Сенга Кремль — қуёш сочар ёруғ нур.

Эҳ ёшлик, баҳордек кўркам, қувноқсан,
Зафарлар улғайтар, ўсадир бўйинг,
Шоирнинг мисраси каби равнақсан,
Иқболнинг порлоқдир, ойдиндир йўлинг,
Узатсанг ойга ҳам етади қўлинг.

1946

ШИРИН КОКИЛИ

Фарҳод ГЭС қизларига

Тўрт томонга нур сочар ҳар толаси зар кокилинг,
Сочди у Ширин сувин чўлга муаттар кокилинг.

Кокилинг орзусида чекмас эди Фарҳод фиғон,
Бўлмаса эрди зафарларга гаров ҳар кокилинг.

Аҳдига ҳар ким вафо этса дили бўлгай зиё,
Сен вафо этдингки, бўлди нур ила пар кокилинг.

Орзу жононаси кўнглига бергайди сафо,
Андижонга бир учн бўлганда ҳайдар кокилинг.

Майдалаб ўрмоқ учун зулфингга урганда тароқ,
Гул юзинг атрофига тарқалди анбар кокилинг.

Саида сочди сочинг ишқида сўз дурдонасин,
Токи таққай ҳар учига ушбу гавҳар кокилинг.

1947

БОҒДА

Хушнуд кезар эдим мен ҳам боғ аро,
Ильич чирогнда товланар гуллар.
Муаттар ҳидларга тўлиғдир ҳаво,
Фазода жаранглар қувноқ кулгулар.

Тун қуюқ киприги бўлган мисоли,
Чиройли кўзлардек порлар юлдузлар.
Гўё кўк кўрмакни истаб шу боғни
Кўксида очибди ҳисобсиз кўзлар.

Рақс этар «Тановор» куйига бир қиз,
Қушдай енгил учар, ўйнар сарвиқад.
Пирпираб айланар, гоҳи букар тиз,
Ҳар нигоҳи дилни этар ўзга банд.

Оркестр чаларкан танго куйини,
Атлас капалаклар ёзарди қанот.
Кўкдан ой қарайди тўкиб нурини
Шунча жозибадор, оромбахш ҳаёт.

Гулни уялтириб, очилиб гул-гул,
Юрарлар саф тортиб йигитлар, қизлар.
Кўлларда китоби, сочлари сунбул
Юрарлар шаҳло кўз, лаби қирмизлар.

Бирининг орзуси юлдузни кўзлар,
Бири доктор бўлса, бири зўр адиб.
Бириси имтиҳон ҳақида сўзлар,
Бирининг фикрида қофия, радиф.

Хушнуд кезар экан мен ҳам боғ аро,
Ҳаётга суқланиб боқардим тўймай.
Менинг ҳам орзуйим буюк, бебаҳо,
Қуйласам Ватаним мадҳини қўймай.

1946

БАҲОР ТОНГИДА

Баҳор фасли ўз ётоғимда
Тўйиб-тўйиб ухлардим ширин.
Кимдир келиб деразам қоқди,
Гўё қоқди элдан яширин.

Сескандиму очдим кўзимни,
Ташқаридан тонг кулиб боқди.
Қушдай енгил сездим ўзимни,
Тонг чиройи дилимни ёқди.

Эҳ, гўзал тонг шунча хушрўй, соз,
Азалдан мен унинг мафтунни.
Кўришмоққа йўлига пешвоз —
Чиқдим, қалбдан севаман уни.

Эсар эди шўх, майин еллар,
Сочларимдан тортдилар қўймай.
Қулоғимга недир дедилар,
Сўзларини тингладим тўймай.

«Биз уйғотдик сени уйқунгдан,
Деразангни бориб чертган биз.
Бугунги бахт-саодатингни
Қабул қилиб ол, бахтиёр қиз.

Қара, Ватан бурканган гулга,
Ҳар ғунчада кўринур бахтинг.
Пахтазорда мардлардай ишла,
Достон бўлсин жанговар аҳдинг».

Эҳ, ўйноқи, шўх, майин еллар,
Олам-олам илҳом бердилар.
«Бахт ҳақида қўшиқларингни
Умринг бўйи куйла»,— дедилар.

1946

АНДИЖОН ТОНГИДА

Эрта тонг, юлдузлар ботмаган ҳали,
Эндигина ёришиб келарди осмон.
Тилла ранг оймома кезарди аста,
Гўзал эди гўё бир кулчасимон.

Пахтазор денгиздай улуғ ва кўркам,
Шаббода ўйнайди гўза шохида.
Эгатлар ичидан майин бир қўшиқ
Қулоққа чалинар гоҳи-гоҳида.

«Осмондаги қалдиргоч,
Мен ҳам сендек учаман.
Қўнгил қўйдим меҳнатга,
Колхозим бўлди чаман».

Ҳар саҳар қуёшни уйғотар шу куй,
Шунинг-чун созида жаранглар виқор,—
Тонг отмай уйғониш унинг одати,
У — халқин жонидан севган пахтакор.

Чунки ўз бахтини, саодатини
Советлар даврида топди у фақат.

Чунки унга обрў багишлагандир
Юракдан қилгани чин, ҳалол меҳнат.

Пахтазор денгиздай улуғ ва кўркам,
Шаббода ўйнайди ғўза шоҳида.
Эгатлар ичидан ширин бир қўшиқ
Қулоққа чалинар гоҳи-гоҳида.

1946

Ш О И Р

Ҳурматли шоир Фафур Ғуломга

Бутун қалбим билан берилдим унга,
Мисралар мазмуни қилди мени маст.
Гўёки ундаги ҳар жумла, ҳар сўз
Руҳимга азалдан эдилар пайваст.

Қаламинг қудрати қаршисида мен
Ташаккур айтишга сўз тополмадим.
Ажойиб маънолар огушида жим,
Завқу севинчимдан асабий эдим.

Ҳаётда нур қадрин йўқотмагандек,
Ноёб фикрларга мангулик одат.
Куйла, эй, толеи порлаган шоир,
Бахтни куйламаклик ўзи саодат.

Севгимнинг сабабини сўрарсан балки,
Жавобим албатта аниқ ва пухта.
Чунки ўқиганим ҳар бир шеъримда
Кремль юлдузи экан омухта.

1947

МОСКВА

Яратгувчим десам сени, Москвам,
Миллионлар қалбини этарман изҳор.
Ҳаётим. ишончим, истиқболим сен,
Халқ сени она деб атаганча бор.
Кўз очиб бахтимни сенда кўрдим мен,
Иқболим сен билан экан эгизак.
Москва — бахтлилар оламин бахти,
Москва — енгилмас, порлоқ келажак,
Кичкина қалбимда севгинг бепоён,
Олам ўлчов бўлса келолмайди тенг.
Сенга эътиқодим шу қадар буюк,
Қалъангдай мустақкам, меҳринг каби кенг.
Шу қадар буюксан, шу қадар гўзал,
Эй, менинг Москвам, менинг Москвам.

Ўзбекка нур берган бахт қуёшидан,
Ватаним халқлари дилдан миннатдор.
Деҳқоннинг ҳиммати — тенгсиз ҳосилда
Сенинг садоқатинг, меҳринг барқарор.
Нурингдан баҳраманд халқлар ялласи,
Ҳар куни йиллардек мазмундор умр,
Онанинг меҳрибон, юшоқ алласи,
Ҳар очиқ чеҳрада порлаган ғурур,
Ҳаммаси, ҳаммаси эслатар сени.
О, сени нима деб, қандай атасам?!
Севгимни этолмай тўлиқ ифода,

Ҳаттоки қувончим, онамсан десам.
Она боласига қанча меҳрибон,
Меҳр-муҳаббатда бўлса ягона.
Болага онг, ақл, умр берса ҳам,
Тақдирин берганмас ҳеч қайси она.
Шу қадар буюксан, шу қадар гўзал,
Эй, менинг Москвам, менинг Москвам.

1947

Қанча-қанча мазгиллар босиб,
 Поезд ҳамон борар илгари.
 Ташқарида изиллар совуқ,
 Қор ялтирар кумуш сингари.
 Оппоқ чойшаб ёпиниб ухлар
 Кўз ўнгимда бепоён дала.
 Кўриб қолдим, тут новдасидан —
 Қушлар учиб кетди бир гала.
 Тикиламан, кўзим қамашар,
 Дарахтларда, адирларда қор.
 Оқ ҳарирга ўраб боғларни
 Новдаларда кашф этмиш баҳор.
 Йўловчилар тинч ва хотиржам,
 Баъзисин йўқ суҳбатга раъйи.
 Бири мудрар, бири қандайдир
 Куйни секин қилар хиргойи.
 Суҳбатдошим нуроний бир чол,
 Қувноқ, тетик, файласуфнамо.
 Ўз бахтидан мамнун ниҳоят,
 Кўнгли қайғу-ғамдан мусаффо.
 Дейди:— Роса олтмишга кирдим,
 Лекин кўнглим синикидек ёш.
 Э-ҳа, қайғу-аламларга ҳам
 Ўз вақтида берганмиз бардош.
 Биласанми бизнинг колхозни?
 Ҳар йил газет мақтайди такрор.

Зап колхоз-да, богига кирсанг,
Жондан бўлак ҳамма нарса бор.
Бригадирман беш йилдан бери,
Отангни сен чакана дема.
Бу йил чунон пахта бердимки,
План юздан ортиб кетди, ҳа!
Ажойибдир меҳнатнинг гашти,
Қарилик ҳам билинмай кетар.
Нақ юзтага қўл қўйдим яна,
Ишлаганга, болам, не етар!
Тўрт йилдирки, қизим Тошкентда
Олар олий мактабда таълим.
Муҳлати ҳам битай деб қолди,
Кейин бўлар катта муаллим.
Мева-чева дегандай қилиб,
Ҳар йили бир бораман қишда.
Бошқа вақт қўл тегмас сира,
Кўнгил узиб бўлмайди ишдан...
Суҳбатдошим нуроний бир чол,
Қувноқ, тетик, файласуфнамо.
Ҳаётидан мамнун ниҳоят,
Кўнгли қайғу-ғамдан мусаффо.

1947

Ҳавода қиттай ҳам булут кўринмас,
Совет кишисидай мағрур қуёш ҳам.
Гўё у пахтазор томошасидан
Кўнглини узгиси келмаган каби
Ғарб томон оҳиста ташларди қадам.
Куз сариқ либосга ўраб боғларни
Олтин сув берибди ҳар бир япроққа.
Ҳу ана, ажойиб бир шакл чизиб
Чуғур-чуғурлашиб бир гала қушлар
Учиб кетмоқдалар кунботар ёққа.
Кенг дала, авжи иш қизиган пайти,
Қўллар минутларни жиловлашга банд.
Кеча дорилфунун машғулотида
Муаллимин мамнун этолган қизлар
Бугун теримда ҳам Замирамонанд.
Пахтазор мисоли бўлса бир денгиз,
Ҳар кўсак ундаги қимматбаҳо тош.
Ғаввосдек кўринди кўзимга шу дам
Пахта тераётган ҳар бир кекса, ёш.
Кўпдан эшитганим бригадир жувон
Ғўзалар оралаб келди ёнимга.
Қуёшда қизарган юзи шу замон
Яна ҳам кўркавроқ кўринди менга.
Жуссаси кичикроқ, юлдузи иссиқ,
Узи ҳам кўп бўлса ўттизларда бор.
Ким билан суҳбатда бўлмай, барча ҳам

Унинг меҳнатидан мамнун, миннатдор.
— Ҳорманглар, қизларим!
— Бўлинг саломат.
— У, раҳмат, яшанглар, чаккиmassизлар,
Тугай деб қолибди бу пол ҳам мана.
Тозалаб теринглар, тез тераман деб,
Чаноқда қолдириб кетманглар яна.
Мисоли олмага ўхшаб банд берар,
Очилиб етилган вақтида пахта.
Мана, қараб туринг, бир кўсак билан
Қўлингиз тўлади, қолмас чаноқда.
Шу озда бўлади ҳамма барака,
Томчилар йиғилиб кўл бўлган каби.
Бир чигит нима ҳам бўлар эди деб
Асти ўйлай кўрманг, қўйманг бир грамм.
Шу сиздан Ватаннинг, элнинг талаби,
Қиши нима экса, шуни олади,
Ҳеч қачон беҳуда кетмайди меҳнат.
Чинакам тер тўкиб топиб еган нон
Ҳам ширин, ҳам ҳалол, яна беминнат.
Баҳорда ортиқча ёғин кўп бўлиб,
Қанча кун орқага сурилди экиш.
Меҳнатдан қочмадик, чидаш бердик хўп,
Биздан қутулмади ҳеч қандайин иш.
Ҳосил ёмон эмас, кўриб турибсиз,
Лекин, ваъдамиз ҳам айтарлик катта.
Ёрдамга сизлар бор, ҳар қандай қилиб
То байрам кунига қадар планни
Ўздан орттирамиз сўзсиз, албатта.

1947

КОЛХОЗ БОҒИДА

Азим дарахтларнинг учидан қуёш
Заррин этагини тортқилаб олди.
Ложувард кўкдаги парча булугда
Ним пушти қизиллик товланиб қолди.
Яна ҳам яшнади боғнинг жамоли,
Тўшига оқшомнинг салқини тегиб.
Нарида бир аёл катта саватга
Шафтоли узарди новдани эгиб.
Худди солдатларнинг сафидай текис
Йўл бўйлаб экилган мирзатераклар.
Ғуборсиз ҳавода шивирлаб майин
Ел билан ўйнайди зумуррад барглар.
Гулларнинг атрини уфуради ел,
Гоҳида ғувиллаб ўтар болари.
Хув ана, гулзорда капалак қувлар
Колхознинг уч-тўртта шўх болалари.
Бир томон беҳизор, бир ёнда эса
Зилол суви билан жимирлар ҳовуз.
Бас десак, кўнмайди боғбон ота ҳеч,
Устма-уст сўяди қовун ва тарвуз.
Ҳар сафар қовунга пичоқ текканда,
Шириллаб сўкилиб кетгандай чоки,
Ишкомдан мўралар кўз-кўзлаб ҳуснин
Сап-сарик товланиб пишган буваки.
«Олинглар, қизларим, еб ўтиринглар,
Тилни ёради-я, қаранг, жонивор.

Шундай қовунлардан бизнинг колхозда
Сизга санаб берсам неча хили бор.
Яна боғимиз бор бундан бошқа ҳам,
Қисқаси, бу колхоз роҳати жоннинг.
Э, болам, давлатинг бўлгандан кейин
Ҳар куни келгани яхши меҳмоннинг».
Ота сўзлар эди ҳаммасин бир-бир,
Кўзида порларди бахти иқболи.
Қувониб дейдики: «Болам, колхозим
Бутун турмушимнинг мазаси, боли!»
Тун қора либосин ёярди аста,
Аста тиккаланар кўкда янги ой.
Йироқда аллаким қиларди ялла,
Қайдадир шўх куйлаб оқар эди сой.

1948

СУВЧИ ҚИЗ

Лайлининг сочидай қора эди тун,
Хаёлчан ошиқдай хомуш эди у.
Табиат мудрайди, борлиқни бутун
Тинч роҳат бағрига олганди уйқу.

Кумуш ранг юзини қиё кўрсатиб,
Аста кўтарилди кўкка тўлин ой.
Қулоққа севгидан қиссалар айтиб,
Бир ўрим соч каби тўлғанади сой.

Тун секин ёришди оқариб тонгдай,
Бепоён пахтазор ёйди кенг қулоч.
Ерга аксин чизди уста рассомдай
Ариқ бўйидаги паҳмоқ қайрағоч.

Бир текис бўй чўзган кўм-кўк гўзалар
Тиззага уради, бақувват, соғлом.
Жўякда сув сингиб секин ўрмалар,
Енгил қанот қоқар ўйноқи ел ҳам.

Йироқдан кўринди биров соядек,
Хув ана, сув бўйлаб танҳо юради.
Энди тетапоя бўлган боладек
Гоҳи энгашади, гоҳи туради.

Сўнг ўша томондан пахтазор бўйлаб
Оҳиста таралди шўх, майин ялла.

Гўёки шу куйнинг мафтунни бўлиб
Бутун қалби билан тингларди дала.

«Ариқ бўйини ўяй,
Ғўзаларга сув қуяй.
Уртоқларимдан қолмай
Юз центнерга қўл қуяй».

Ой қуюқ баргларни оралаб ўтиб,
Тангалаб нур сочди қизнинг бошига.
Ғўзага сув очар қиз қўшиқ айтиб,
Сочи тўзғиб тушган қора қошига.

1948

1 БАЙРАМ ТОНГОТАРИ

Йироқлардан жараиғ овоз — қўшиқларнинг садоси
Аҳён-аҳён келиб турди тун бўйи қулоғимга.
Деразамни очиб кирди шамол билан гул иси,
Эҳ-ҳе, атир ҳидларими, тўлиб кетди боғимга.

Эрта байрам тараддуси ухлатмайди қизларни,
Баъзилари ўсма қўяр, баъзилари ўрар соч.
Хонатласга дазмол урар қўшиқ айтаркан бири,
Яна бири соч қаричлаб бўлса, дейди, бир қулоч.

Мариянинг кулгисидан жаранглайди уйимиз,
Меҳрихонга ўргатарди танца ёлочкасини.
Роза, севган йиғитини кутиб қолди деб шошар,
Приколка ахтаради титиб сумочкасини.

Қўшни залдан эшитилар музика, кулги, қўшиқ,
Ҳаммасини ёзаберсам тамом бўлмайди чоғи.
Омон бўлсин ҳар доимо бахтиёр, озод ёшлик,
Ильич ниҳол қўйиб берган совет элининг боғи.

2. УҚИШ ЗАЛИДА

Қалам қитирлайди жимликни бузиб,
Аҳён-аҳёнда бир очилар варақ.
Тувакда энг асил гуллар... кенг зални
Қундуздай ёритар электр — чироқ.

Шу ёруғ, озода хонада мен ҳам
Утириб мутолаа қилмоқда эдим.
Бир оз асабларга бермоқ бўлиб дам
Ултирган дўстларга бир-бир қарадим.
Жимгина кузатдим ва севинчимдан
Унутиб қўйибман китобни андак.
Чунки гўзаллиги, равнақи билан
Кўзимда намоён эди келажак.
Бири ўрганмоқда Лениннинг томин,
Бирини банд этган чигал муаммо.
Бирон кун шуларнинг бирин қўлида
Балки, ўлимга ҳам топилар даво.
Таажжуб этмасман, ҳар бирин умри
Зиммамга биттадан дoston юкласа.
Таажжуб этмасман, келаси бир кун
Баҳор бошланибоқ гўза гулласа.
Чунки Лениннинг ўлмас авлоди,
Дунёда ягона ғолиб ёшлар бу.
Шулар қаторида бўлганим учун
Қувончим, қудратим, иқболим мангу.

БАҲОР ОҚШОМИДА

Кечки пайт ўйноқи шабада билан
Гитара овози таралди майин.
Китобни ёпдим у жим қулоқ солдим,
Дилга ором берди эшитган сайин,
Охир тинглагали чиқдим атайин.

Қизларнинг давраси — кулги, қаҳқаҳа
Мени ҳам қўймади, бағрига олди.
Нозик бармоқлар-ла титраган торга
Кўзим ихтиёрсиз термилиб қолди,
Бу қўшиқ қалбимга бир оташ солди.

Чал, дўстим, яшайлик, сурайлик даврон,
Ўз Ватан, ўз азиз тупроғимизда.

Сен шундай чалгинки, ҳаттоки бу куй
Қариб, юз кўришган бир чоғимизда
Бугундай янграсин қулоғимизда.

Улуғ Москва бор, демакки бизни
Сира тарк этмайди саодат-иқбол.
Қўшиқ айт, ўртоқжон, тинглай деб чиқдим,
Сўровим келмасин кўнглингга малол,
Кел, бирга куйлашай, яна шўхроқ чал.

1948

4. ИЛҲОМ

Болалик чоғимдан тушдим куйингга,
Мактаб ҳаётида кўриб биринчи.
Ушандан бери мен шайдоман сенга,
Сен билан истиқбол, бахтим, севинчим.

Қаерга боқмайин кўраман сени,
Ойнинг шуъласида, сувнинг мавжида.
Завқ билан тинглайман қўшиқларингни,
Булбул навосида, дутор авжида.

Мен сени тинглайман қувончга тўлиб
Субҳидам шамоли эсган паллада.
Мен сени тинглайман мафтунинг бўлиб
Халқим куйлагани ҳар бир яллада.

Бўлиқ пахталарнинг юзига боқсам,
Иқбол юлдузидек чарақлаб кетдинг.
Кун демай, тонг демай ё демай оқшом,
Уйқу бермадингу дилни банд этдинг.

Станок ёнига донгдор қизларнинг
Дилбар қўшиғига жўр бўлар созинг.

Қаерга боқмайин, шодлик ичидан
Янграйди ёз деган қувноқ овозинг.

Кремль куранти занг урган чоғда
Улмас мисра бўлиб дилга келасан.
Баҳор кезларида сўлим боғларда
Оромбахш шабада бўлиб еласан.

Оталар ғурури, она қувончи,
Фарзанднинг кўзида кўраман сени.
Хулласи, қаерга боқмай, шу қувноқ
Ҳаётнинг ўзида кўраман сени.

Болалик чоғимдан тушдим куйингга,
Мактаб ҳаётида кўриб биринчи.
Ушандан бери мен шайдоман сенга,
Сен билан истиқбол, бахтим, севинчим.

1949

1. ПУШКИН

Тарих томларини
варақлаб кўрсам,
Қонли саҳифалар
бағримни тиглар.
Улим даҳшатлари:
ҳақорат,
хўрлик...
Навқирон ёшликлар ўтар сургунда;
Энг ноёб сатрлар
шўрлик мужикнинг
Аянч тақдиридан
дил шикаста, қон,
Уқийман: гўдаклар
очликдан йиғлар,
Замона зиндондир,
замона зиндон!

* * *

Ҳалок бўлди у ҳам,
оташин қалбда
Ҳали қофияга
тушмаган қанча
Исёнкор, оромбахш
қўшиқлар қолди.

Ифлос тирноқларнинг
 тимдалашидан
Энг нозик пардада
 узилди лира.
Гўёки шу билан
 жирканч афтини
Унинг шеърларида
 кўрмакдан худди
Улимдан қўрққандай
 ҳуркиган хоқон
Узининг одатий
 ўчини олди.
Шу тахлит шоирни
 этдилар қурбон.

* * *

Аmmo қўшиқлари,
 эрк қўшиқлари
Мардонавор ўтиб
 зулмат, бўрондан,
Етиб кела олди
 қуёш юртига.
Қудратли қўл билан
 қўйилган ҳайкал
Юз йиллар сўнггида кўтаролди қад.
Ҳайкалки, шоирнинг
 ўзи айтгандай,
Бир умр ўлмаслик
 умрга эга!
Ҳайкалки, бахтиёр,
 озод Ватанда
Ҳурмату қадрини
 сақлайди абад.

Ҳайкалки, дилларда
меҳри бир жаҳон.

* * *

Уни эсга солар
илк баҳор пайти
Кавказ бошларидан
эсган шабада.
Қутлуғ қадамидан
унади гуллар
Уни ёдга олиб
у юрган боғда.
Бахтиёр, нотаниш
бўлган авлоднинг
Шеърида яшайди муҳтарам оти.
Маърифат, эркликни
севган қалбларда
Ҳақлик қудратидай
мангу сақланур
Эрклик куйчисининг
ишқу ҳурмати,
Қўшиқни севади
бизда ҳар инсон.

2. МЕНИНГ ВАТАНИМ

Юз йил умр кўрсам,
юз йил шеър ёзсам,
Юз йил таърифингни
айтсам мутгасил.
Барибир, севгили
ёрин расмини
Чизмоққа муносиб
ранг тополмайин

Чаманда тентираб
 юрган рассомдай,
Сенинг тасвирингга
 сўз ахтарарман,
Сўзлар сарасидан
 шу бугунгндай.
Юз йилги шеъримни
Ингсалар ҳамки,
Бўлмайди дилдаги
 севгимдай асил,
Эй, менинг Ватаним,
 менинг Ватаним!

* * *

Дунёда не яхши
 хислатларки бор,
Ҳаммаси, ҳаммаси
 сенда мужассам.
Азиз тупроғингни
 кўзимга суртиб,
Баҳорда баргларга
 юзимни суртиб
Инсонлик ҳурмати
 ичаман қасам:
Сенга қурбон бўлса
 майли, жон-танним.
Сенинг шоирангман.
 шу улуғ элнинг
Бахтини кўзловчи
 бир жигарбанди.
Адолат, эркликни
 куйлаганим-чун

Қувғинди бўлмайман
кенг қучоғингдан,—
Биз доим биргамиз,
менинг Ватаним.
То тирик эканман,
меҳринг, ғуруринг
Меҳнатда, роҳатда
жоним пайванди,
Сен менинг севганим,
сен мақтаганим!

1949

ОВОЗИМ

Уруш оловини ёқувчиларга жавоб

Мен бир оддийгина ўзбек қизиман,
Тингланг, жаноб, сизга бир оз сўзим бор.
Мунча ҳам тинчимас кунга қолдингиз?
Лоақал бир марта ўйласангиз-чи!
Заррача бормикан сизда виждон, ор.
Америка, Америка, дейсиз-ку, бироқ,
Нима иш қилдингиз унинг йўлида?
Йўқ, жаноб, Америка тақдири бу кун,
Унга қурбон берган ва уни севган
Минглаб америкаликлар қўлида.
Билмайсиз, нимадир фарзанднинг доғи,
Қизингиз қолмаган келинликда тул.
Чиройли уйингиз, кўркам боғингиз
Обод шаҳарингиз ўрнида ҳали
Кўрганингиз йўқ-да уюм-уюм кул.
Хотинингиз нозик қўллари билан
Ўзи-ю, ўғли-чун чопибдими ер?
Қўйинг-чи, ўзингиз халқнинг тузини
Оқлашга муносиб бирор марта ҳам
Жонингиз койитиб тўкканмисиз тер?
Йўқ, жаноб, бу ишлар одамзодга хос,
Сизда нима қилсин диёнат, виждон.
Охири кўр қилур сизни албатта
Очликдан қуриган ҳинд деҳқонининг
Оғзидан юлиб олиб еганингиз нон.
Биласизми, Украина ери куйганда

Куйган эди менинг ризқим ва ноним.
Улуғ руснинг ўғли қад букмай, мағрур
Оғир қийноқларга берганда бардош,
Азобин сезганман, ачиган жоним.
Уйидан қувилган яҳудий қизни
Бағримга олганман, бўлганман ўртоқ.
Онадан айрилган гўдак инграши,
Боладан айрилган она додига
Яширин дард билан солганман қулоқ.
Сиз бўлса бир нафас тинчий олмайсиз,
Қон иси кетидан қувлайсиз ҳамон.
Биламан, тарихга боққингиз келмас,
Лекин, кечаги суд¹ башарангизни
Яна бир мартаба қилди намоён.
Россияда портлаган одатий мина
Роса қўрқитибди, титрайсиз дир-дир.
Эҳтимол, ўша кун биз қўриқ очдик,
Еки тоғ йиқитдик, бироқ айтдик-ку,
Атом — бу бизларга кўпдан эмас сир.
Кўрлигингиз шу-да, оёғингизнинг
Остида турипти ўз гўрковингиз.
Сиз бўлса Россия, Россия, дейсиз
Ногоҳ чақиб олса чумоли ёки
Унгидан келмаса қилган овингиз.
Россия қон ичиб ўрганган эмас,
Ҳар қанча уринманг, тарқатманг овоз,
Лекин, демократия, озодлик сўзи
Россия ҳақлигин этиб намойиш
Бутун дунё бўйлаб қилмоқда парвоз.

1949

¹ Венгрия давлат хонлари устидан Будапештда бўлган суд.

Қ И Ш Л О Қ

Шунча хушманзара, гўё табиат
Бутун чиройини шу ерга тўккан.
Ҳар бир туп ғўзанинг япроқларига
Юзлаб юлдузларнинг жамоли чўккан.

Атрофни ўраган ним кул ранг тоғнинг
Устидан оқариб кўринса ҳам қор,
Асал мевалардан эгилган шоҳлар,
Эгилган, боғбондан гўё миннатдор.

Йироқларга боқсанг юз хил ранг билан
Кўзингда товланар кенг, яшил водий.
Ҳў, янги уйларнинг режасин тузган
Бизларнинг ўзимиз, мардлар авлоди.

Пахтазордан янграб кулги гурлади,
Мени чулғаб олди ажиб ширин ҳис.
Кўзимга отадек яқин кўринди
Пайкал четидаги мўйсафид раис.

Ўтиб кетди терлаб-пишиб паровоз,
Қатор вагонларда тўла нефту дон.
Радиога таратган кўп майин бир куй
Қалбни эритди-ю, сўнг бўлди пинҳон.

Қизлар кулгисига уланиб кетди
Жаранглаб чалинаар экан қўнғироқ.

Қувноқ болаларга тўлди бир зумда
Мактаб ёнидаги кенг мевазор боғ.

Шунча хушманзара, озод инсоннинг
Меҳнати, меҳридан кўкарган қишлоқ.
Ҳар бир хонадонда қўйлар, сигирлар,
Мўлу кўл бу ерда сарёғу пишлоқ.

Ҳаётда барака, роҳат мўл, чунки
Ишчи билан деҳқон қондош, қариндош.
Қишлоғу шаҳарнинг яшнар жамоли
Барига ягона партиямиз бош.

1950

ПАРТБИЛЕТ ОЛГАНДА

Олиб бердим кўкрак чўнтагингиздан,
Нима ҳам деярдим, фақат йиғладим.
Дадажон, сиз ундан ажралмасдингиз,
Энди-чи? Не учун турмоқдасиз жим.

Шу азиз сийнадан йигирма уч йил,—
Ажралмай, сиз билан яшабди, бироқ
Шу бугун олгандай яп-янги, тоза,
Жиллари ҳар қандай ғуборлардан пок.

Мана, партизанлик йилларнинг шони,
Колхоз тузишдаги чеккан жафолар.
Мана, ўлмасликнинг гувоҳномасин
Қалбида сақлаган севги, вафолар.

Уни бераётиб сизу ўзим-чун
Кўзимга суртдим у пдим авайлаб.
Гарчи бола эдим, ёд этдим қасам,
Шу азиз жилдларга қўяётиб лаб.

У бугун, дадажон, менинг қўлимда,
Демак, қалбимдадир Ленин ҳурмати.
Нақадар шарафдир ўзбек қизининг
Коммунист инсон деб аталса оти.

Бу ном виждон, умр, саодат, ҳаёт,
Энг олий туйғулар бунда мужассам.
Шунинг-чун бахтлиман, шунинг-чун мағрур,
Шунинг-чун жаранглар инсонман, десам!

Мен бугун коммунист, мана, дадажон,
Ўша қутлуғ билет менда ушбу дам.
Демак, сиз ҳаётсиз, демакки уни
Биздан ололмайди, ҳатто ўлим ҳам.

1950

БАЙРАМ ПАРАДИ

Нега севинмайин, шу ғолиб халқнинг
Фарзандиман, севинмай нега?!
Элга бахт, ўлкага бир умр баҳор,
Равнақлик бергандир шу халқ шеъримга.

Ана, парад ўтар, гўё чеки йўқ,
Шиддатда мисоли денгиз тўлқини.
Кўкдаги қуёшнинг илк шуъласимас,
Лола байроқларнинг олов ёлқини.

Ойна бўлди-ю ҳар битта чеҳра,
Мен унда бахтиёр ўзимни кўрдим.
Ёшларнинг беғубор ёноқларнда
Саодат яшнатган юзимни кўрдим.

Ўғлини елкага опичлаб ўтган
Отанинг шодлигин кўришдим баҳам.
Ахир мен у билан мақсаддош, йўлдош,
Унинг бахти асли бахтим менинг ҳам.

Парад тўлқинидан узолмайман кўз,
Ўтмоқда, кўринмас ҳамон охири.

Бу совет халқидир, бу меннинг халқим,
Қуёшдек сахи-ю, бўрондек қаҳрли.

Байроқлар... Музаффар лола байроқлар,
Ҳилпираб бормоқда, сафлар мустаҳкам.
Тинчлик қудратини этиб намоён
Шу байроқ остида бораман мен ҳам.

1950

ҚИШ ОҚШОМИ

Мадори қуриган йўловчи каби,
Оппоқ қор ёғмоқда секин, бемалол.
Ё кўк тўзгитарми юлдузларини,
Бу қандай гўзаллик, қандай ажиб ҳол?!

Тўйнинг сарупосин кийган келиндек
Оқ ҳарир либосга ўранган шаҳар.
Новдалар саломга эгилган андак,
Киприқлар устида момиқ енгил пар.

Қийғос гуллагандек новдалар оппоқ,
Ё рассом чизганми буни атайин?!
Бу ёғи зарми ё гулми ярқироқ,
Шунчалар нафису шунчалар майин.

Қизлар ўтиб кетди қорбўрон ўйнаб,
Қувноқ кулгилари қолди қулоқда.
Чиройли, бир текис кенг йўлка бўйлаб
Нур порлар, қор порлар йироқ-йироқда.

Тинмай машиналар ўтиб туради,
Трамвай жиринглар, курант урар занг.
Қишини ҳаётга мафтун этади
Радио таратган ёқимли оҳанг.

Завқ билан кездим мен, ҳатто совуқнинг
Заҳрини сезмабман, юрибман узоқ.
Билсамки, Ватанининг дилдаги ишқи
Совуқни, мушқулни енгаркан мутлақ.

Билдимки, бу севги, бу ўт олдида
Музлар эрир экан, юмшар экан тош.
Билдимки, бу севги, бу ўт қалбимда
Ўзи алоҳида экан бир қуёш.

1950

.

БИЗ ТИНЧЛИК HOҲЛАЙМИЗ

Мен Совет қизиман, бахтиёр Шарқнинг
Миллион қизларининг бириман, жаноб.
Шуларнинг номидан сўзлайман, тингланг,
Тингланг, ҳақиқатнинг олдида ҳеч бир
Ҳийла-найрангингиз берганмиди тоб?
Мана, имзо чекдим, имзо чекди ҳинд,
Имзо чекди эллар сизни лаънатлаб.
Имзо чекди тутқун Эрон қизлари,
Имзо чекди халқлар, демак урушни
Албатта енгажак бу ҳақли талаб.
Ҳали ёдимизда кечаги жангнинг
Бошларга келтирган даҳшат, кулфати.
Ҳали гимнастерка чўнтаклариди
Беш йил ҳижрон билан ўртанган ёрнинг
Сақланур сиёҳи ўчмаган хати.
Москва ёнида азиз рус билан
Ўзбекнинг ҳам тўккан юрак қони бор.
Атомни пеш қилманг, тупроғимизнинг
Ҳар бир заррасида тўплар даҳшати,
Юзлаб атомларнинг кучи — жони бор.
Йўқ, уруш бўлмайди, тинчлик хоҳлаймиз!
Тинчликни хоҳлайди эрксевар инсон.
Сиз бўлса туну кун доллар ғамида
Американинг ўтмас мис чақасига
Сотмоқдасиз, жаноб, номусу виждон.
Қарвон ўтаберар, уни йўлидан

Тўхтата олмайди итнинг ҳуриши.
Қанча қўрқсангиз ҳам коммунизмдан,
Унинг келажаги қуёшдай аниқ,
Чунки, коммунизм тарихнинг иши.
Мана, имзо чекдим, имзо чекди ҳинд,
Имзо чекди эллар сизни лаънатлаб.
Имзо чекди тутқун Эрон қизлари,
Имзо чекди халқлар... Демак, урушни
Албатта енгажак бу ҳақли талаб!

1950

У чинакам қуёш бўлиб, ҳаёт бўлиб туғилди,
Зулмат олам ярақ этиб ёруғланди кўзларда.
У кўринар иқбол бўлиб, умр бўлиб, нур бўлиб,
Лаблардаги кулгида-ю, табассумли юзларда.

Қуёшдан ҳам табаррукроқ бўлган унинг умрига
Сира ўлчов бўлолмади на асрлар, на йиллар.
Чунки ҳаёт бергувчини айтиб бўлмас ўлди деб,
Асрдошим, деб атайди уни мангу насллар.

У яшайди озод қалбнинг қўшиғида, куйида,
Мазлумларнинг орзусида умид юлдузи бўлиб.
Ўлди демоқ мумкин эмас, ахир унинг ўзи-ку
Туғилгандир инсон учун ҳаётнинг ўзи бўлиб.

Кечагина биз қутлаган кўп муборак етмиш йил
Эндигина яшамоққа бошлаган ёши эди.
Озод олам оёғига қалқиркан, партияни
Улуғ Ленин давомчиси, соғ бўл, омон бўл, деди.

У яшайди озод қалбнинг қўшиғида, куйида,
Мазлумларнинг орзусида умид юлдузи бўлиб.
Ўлди демоқ мумкин эмас, ахир унинг ўзи-ку
Туғилгандир инсон учун ҳаётнинг ўзи бўлиб.

1950

ТОНГДА

Москва уйғотганда мени уйқумдан
Тонг отмоқда эди, оппоқ кумуш тонг.
Курант садолари кенг Ватан бўйлаб
Хизматчи, деҳқону олимдан тортиб —
То чўпон уйида чаларди оҳанг.
Москва уйғотди, унинг нафаси
Мана, гуркирайди обод уйимда.
Негадир шу маҳал бошқа бир Шарқнинг,
Уолл-стритлар топтаган Шарқнинг
Қизлари ўтдилар бир-бир ўйимдан.
Тонг билан уйғонган эронлик қизнинг
Кўзидан ўтгандир, балки бурда нон.
Балки шу субҳидам изғиринида
Қоқ суяк қўлини чўзиб, термилиб
Ўтгандир бахшиш деб бечора нимжон.
Балки, деб гапирдим, йўқ, худди шундай,
У ерда тонг отса безиллар инсон.
У ерда ҳақорат, очлик, ҳақсизлик
Улимни кўтариб ўз елкасида
Изиллаб юради оч бўрисимон.
Хаёлда умримни айладим қиёс,
Ҳаёт дилбарлиги ортди яна ҳам.
Мен ҳаётни севдим ва ҳаёт мени
Бағрига эркалаб қаттиқроқ босди,
Биз биргамиз, демак, йўқ ўлиму ғам!
Ама, тонг отмоқда, оппоқ кумуш тонг,

Мен эса илҳомнинг оғушида маст.
Бир қиз ишга шошар, бири ўқишга,
Бири диплом ёзар, ҳар тун чироғи,
Кўраман, тонг билан бўлади пайваст.
Бу совет Шарқидир, советлар Шарқи,
Бу ерда тонг билан янги бахт келур.
Бу ерда ҳар куннинг ғалабасига
Мазмун бўлган озод, улуғ халқларнинг
Ўзлари яратган бахти тахт келур.
Лекин вақт келади, эронлик қиз ҳам
Мен каби завқ билан кутади тонгни.
Кубадаги қуёш унда ҳам балқир
Ва у эшитади тонг билан бирга
Музаффар келажак чалган оҳангни.

1951

ЯНГИ ЙИЛ КЕЧАСИ

Улуғ Ватаним бўйлаб тўлқинланган шодликни
Мумкин бўлмаса ҳамки бир шеърда қамраб олмоқ,
Ҳар совет кишисига сингиб кетган одатдир
Шундай буюк кунларга ҳиссасин қўшиб қолмоқ.

Миллионларнинг сафида азиз қаламим билан
Янги йилнинг тонгига қўяр эканман қадам,
Истайманки, шеърларим совет солдатини каби
Бўлса экан жанговар ва пўлатдай мустаҳкам.

Соат роса ўн икки, Москвани тинглайман,
Бахт ҳузуридан қалбим жўшар унга ҳамнафас.
Уни куйламоқдаман — жонажон Москвани,
Мана, илҳом қуюлди, келаётир басма-бас.

Қалбдаги энг биринчи самимий сўзим шундай:
Ташаккур рус халқига, у азамат, меҳрибон.
Қанчалар бахтиёрман, шу халқ билан ўзбек ҳам
Партия атрофига жипслашди дўст, қадрдон.

Қанчалар бахтиёрман, кишиликни бахт сари
Етаклаган шу халққа севимли фарзанд бўлдим.
Юрак куйларим билан унинг орзуларига
Ҳамоҳанг ва ҳамжиҳат, яъни жигарбанд бўлдим.

Соат роса ўн якки, бепоён Ватанимнинг
Ҳар уйи, ҳар жойида тантана авжга чиққан.
Ўтган азиз онларнинг эсдан чиқмас хотирин
Ва келажак завқини ҳар қалб ўзига йиққан.

Дўстликнинг шарафига кўтарилган қадаҳда
Халқларнинг тинчлик учун берган маҳкам аҳди бор.
Ватанимнинг гуллаши, ҳаётнинг гуркираши,
Хулласи, кишиликнинг саодати, бахти бор.

Ўлкамизда ҳар кунги коммунизмнинг тонги
Файзиёб умр каби мазмунга тўлиқ бўлур.
Эй, менинг улуғ халқим, қутлуғ бўлсин Янги йил
Ва биламан, аминман, албатта қутлуғ бўлур.

1952

ШЕЪРИМНИНГ ДАВОМИ БОР

*(Бу шеър Фарғона область, Олтириқ районидаги
Ленинизм номли колхознинг Момохон Етмишева
бошлиқ звено қизларига бағишлаб ёзилган эди.)*

Қўрмаган бўлсак ҳам бир-биримизни,
Қалбу тилак билан яқинмиз бироқ.
Ҳаётда, меҳнатда миллионлар билан
Биргамиз, ёнма-ён яшаймиз ўртоқ.

Қанчалар қувондим, қандай сеvindим,
Ғайрат, ғалабангни эшитганимда.
Гўё қараб турдинг қаршимда кулиб,
Момохон, сенга деб шеър битганимда.

Кичик меҳнатингни каттакон Ватан
Қадрлар, ҳурматлаб дейди: пахтакор!
Чунки шу кичкина меҳнатингда ҳам
Ватан истиқболи, халқнинг бахти бор.

Ҳозир ғўзаларинг кўсак тугмоқда,
Сен бўлса парвона доим қошида.
Биламан, Момохон, қанча режалар,
Мўл ҳосил ўйлари кезар бошингда.

Звено қизлари доим ёнингда,
Ҳаммаси ўзингдек забардаст, қодир.
Чўлни гулзор этган шу ғолиб қизлар
Севги, ахлоқда ҳам ягона, нодир.

Езёвоннинг асрий қақроқ чўллари
Эгмоқда, қизларжон, амрингизга бош.
Чунки ҳар биттангиз чўлнинг бағрига
Кириб бормоқдасиз бўлиб сув, қуёш.

Совет қизларининг лафзи, сўзи чин,
Айтдими, бажармай қўймайди ҳеч вақт.
Ишониб, қизларжон, шеърим давомин
Мен ҳам ҳозирданоқ қилиб қўйдим тахт.

Лекин уни кузда, хирмон бошида,
Табрик этмоқ учун борганда сизни
Уқиб беражакман. Ва ишонаман:
Уялтириб қўймаймиз бир-биримизни.

1953

ГАРМОНЧИ

Бўз йигит, мен сени тинглайман ҳар кун,
Сирингга ошнаман, ўзинг билмайсан.
Юлдузлар чарақлаб, бошланганда тун,
Гармонга жўр бўлиб секин жирлайсан,
Хаёлингда кезар юзлари гулгун.

Анҳорнинг ёқаси, майсалар гилам,
Кўнглингга сирдошдек шивирлайди сув.
Бетоқат кутасан қўшиқ, куй билан,
Интизор қилади чиқа қолмай у,
Биламан, йил каби туюлар ҳар дам.

Сен яратган қизни мен яхши билам,
Деразам рўбарў унинг уйига.
Ишонгил, севади сени-да у ҳам,
Ёлғиз сен яшайсан фикру ўйида,
Йўлингга қарайди чиқиб дам-бадам.

Зангор кўзларингга бўлганмиш мафтун,
Сўзларинг солганмиш қалбига оташ.
Гоҳида ҳаяллаб қолганинг учун
Кўнгли бўлар эмиш жуда-жуда ғаш,
Айтган қўшиғидан англадим бугун.

Қаршингга чиқади қуёшдай кулиб,
Ўзингни йўқотиб қўясан бир зум.

Кўзингда порлайди бахт-иқбол бўлиб
Унинг юзидаги меҳр-табассум,
Кўраман: тўймайсан қараб, термилиб.

Бахтиёр ёшликнинг бўлиб куй, мадҳи
Шеъримга кирасиз шунда икковлон.
Биламан, порлоқдир севгингиз бахти,
Саодат боғида урингиз жавлон,
Ғам кўрманг, дард кўрманг, қариманг асти.

1953

ГУЛХАН АТРОФИДА

Худди гулханингиздай шўх бўлсин, қувноқ бўлсин
Сизга ёзган шеъримнинг ҳар бир сатри, ҳар банди.
Қалбингиздай оташин, беғубор, қайноқ бўлсин,
Чунки муҳаббатингиз доим кўнглим пайванди.

Токи гуллар атрини ҳарфларга беркитай,
Ёшлигингиз кўркидай гуркираб турсин унда.
Сиз куйлаб, ўйнаб туринг, мен эса шеърим битай,
Яъни бирга куйлайлик бу гўзал, сўлим тунда.

Ҳаммангиз ҳам аълочи, бири биридан сара,
Бири биридан ўткир доно ўғил-қизларсиз.
Хулқингиз шунча хушки, ўхшашлиги йўқ сира,
Ватаннинг истиқболи — келажаги сизларсиз.

Бахтиёр ёшлигингиз барқ урган юзингизга
Боқарканман, умримдан беҳад бўлдим миннатдор.
Бийрон-бийрон сўзингиз, кўп раво нутқингизда
Фикрингизнинг биллурдай тоза, тиниқлиги бор.

Кўкка чирмашмоқчидай мавжланур гулханингиз,
Оламга кўринмоқчи бўлади нури билан.
Зотан мана шу гулхан эгалари — ўғил-қиз
Дунёга таниқлидир бахти, шуури билан.

Уйнанг, қувнанг, қувлашинг, роса дам олинг, токи
Янги ўқув йилида дафтарлар бешга тўлсин.
Кўриб ўз фарзандининг қобилият, идрокин,
Ота-она, муаллим, бутун халқ хурсанд бўлсин!

Сизларга деб, шеъримга гуллар атрин беркитай,
Ёшлигингиз кўркидай гуркираб турсин унда.
Сиз куйлаб, ўйнаб туринг, мен эса шеърим битай,
Яъни бирга куйлайлик бу гўзал, сўлим тунда.

1954

Сув қуйгандим гулимга,
Завқ бағишлаб дилимга,
Япроқлар яшнаб кетди.

Барг юзида титрар нам,
Гўё тонгдаги шабнам,
Уйни баҳаво этди.

Ҳар гулни якка-якка
Утқазгандим тувакка,
Гуркираб ўсди осон.

Юмшатдим тупроғини,
Ювдим ҳар япроғини,
Эринмадим ҳеч қачон.

1954

Кул ранг тоғлар этагидан аста юксалди қуёш,
Пахтазорни чулғаб олди кокили лента каби.
Водий бўйлаб меҳр билан бисот ёйган куз — наққош,
Ҳар япроққа тегиб ўтган ёзнинг оловли лаби.

Худди нурдек товланади олтинсимон олмалар,
Шохлар ўзин кўтаролмас жийда маржонларидан.
Умр бўйи шарбатининг мазаси лабда қолар,
Бир шингилин еб кўрсангиз узум ишкомларидан.

Машиналар пахта терар, демак, бу ҳосил пайти
Далада ҳам олимларнинг ҳиссаси, кўзи бордир.
Руль ушлаган йигитнинг мунчалар хушнуд кайфи,
Балки ёрин шу кузакда тўй қилар сўзи бордир.

Қўшиқ куйлашиб ўтди турналар чугур-чугур,
Лекин тарозибоннинг қарамоққа йўқ вақти.
Шу пайтда ҳазил билан битта қизи тушмагур
Келиб унинг чаккасига оппоқ барака тақди.

Шараф, ғурур, саодатга тўлган ҳаётнинг тонгин
Мана шундай бошлаб берди азиз пахтакор деҳқон.
Дала бўйлаб қанот қоқди озод меҳнат оҳанги,
Турна қатор йўлга тушди оқ олтин ортган карвон.

Термиламан, худди расмин чизмоқчидан рассомдай,
Ҳар бир гулнинг, ҳар япроқнинг бўёғи ёдда қолар.
Мукамал бир ғазал учун басталанган мақомдай,
Бутун борлиқ қалб-қалбимга сингиб кетгандай бўлар.

Ана шундай туғилади шеър айтмоққа иштиёқ,
Ана шундай яралади қофия, қўшиқ, ғазал.
Термиламан: олам гўзал, ҳаёт гўзал ва бироқ
Ҳаммасидан шу ҳаётни яратган инсон гўзал.

1954

Қўғирчоғим, оппоғим,
Ухла, ухла, ором ол.
Мен алла айтган чоғим
Сен тезгина ухлаб қол.

Йиғлоқ бўлсанг суймайман,
Яхши бола бўл доим.
Мен ҳам дарров ухлайман
Алла айтганда ойнм.

Ясатаман уйчангни
Сен пича ухлаб турсанг.
Тикаман кўйлакчангни
Халақит бермай юрсанг.

Яхши бола ҳар қачон
Гапга киради осон.
Ухла, оппоғим, ухла
Мен алла айтган замон.

1954

ТЕРИМЧИ ҚИЗГА

Шу чевар қўлларнинг иш, маҳоратин
Истардим, шеъримда тасвир этолсам.
Истардим, қалбдаги бор ҳароратим
Қўшиққа жо қилсам, таъсир этолсам.

Офтобдан бўртибди юзинг ширмондай,
Бўйнингга қордай оқ этак боғлабсан.
Пахтани бағрингга босибсан жондай,
Гўёки, азизим, бахт қучоқлабсан.

Бахт деган нечоғлик улуғ бўлса ҳам,
Узи вафо билан меҳнатнинг қули.
Беҳуда ўтмасин бу ғанимат дам,
Чевар, чаққонлигин қўймасин қўлинг.

Пахтазор ишқида турасан тонгда,
Пахтазор ишқида отади тонг ҳам.
Қуёш кўзин йиртиб чопар ортингдан,
Муборак изингдан қадам-бақадам.

Сенинг йўлинг, синглим, қуёшдек порлоқ,
Саодат, шарафга тўлиқ ёруғ йўл.
Меҳнат ҳосилингни йиғарсан бу кун,
Исрофга йўл қўйма, ҳушёр, бардам бўл.

Садаф тишларини очган чаноқлар
Хандон ташлаб қулган қизлардай сулув.
Бармоқ тегишига маҳтал, чарақлар,
Тезроқ тер, кутмасин, тўкилмасин у.

Тўкин дастурхонинг, шуҳрат, обрўинг,
Қўш-қўша кўйлагинг пахтаг туфайли.
Биламан, орзунгни, сириггни, тўйинг —
Колхозинг тўйига улансин, майли.

Бахт деган нечоғлик улуг бўлса ҳам,
Ўзи вафо билан меҳнатнинг қули.
Беҳуда ўтмасин бу ғанимат дам,
Чевар, чақдонлигин қўймасин қўлинг.

1955

БАҲОР БИЛАН СУҲБАТ

Ғуж-ғуж капалакми новдага қўнган
Десам, кўтарилди қаҳқаҳа, кулги.
«Эҳ, шоир, афтидан, кўзларинг тинган,
Ғуж-ғуж ғунчалармиз, оқ гуллармиз-ку!»

Йўқ, нега танайми сени, гул баҳор,
Фақат қилмоқчиман ҳуснингни таққос.
Ишқу илҳом бериб кўнглимга ҳар бор,
Юз турли ранг билан товланганинг рост.

Ҳар бўртган куртақдан қилдинг табассум,
Ҳатто гиёҳларда ғуруринг кўрдим.
Пойқадамнинг теккан чиройли, маъсум —
Боғларда ҳуснингга термилиб турдим.

Лекин эътирозим бор андаккина,
Бир нафас куйлашдан тўхта, қулоқ сол.
Сўзимни эшити ва қилмай гина,
Бир умр мен билан, шеърим билан қол.

Сенга атамайман шеъримни бу гал,
Унда мақталмайди ғунчалар лаби.
Унда куйланади сендан ҳам гўзал,
Сендан-да қудратли инсоннинг қалби.

Одамсиз чўлларга келиб ҳар йили —
Кетгансан ўзингдан қолдирмай нишон.
Инсоннинг меҳнати, меҳри туфайли
Сендаги чирой у ва сендаги шон.

Илк саҳро гуллари қурғоқ дастидан
Қовжираб қолганда, қайтолмагансан.
Атлас капалакча бўлиб устида
Ишқингни уларга айтолмагансан.

Энди чўлларда ҳам гуркирар ҳаёт,
Бемалол сеп ёйиб яшнайсан сен ҳам.
Сув олиб, нур бўлиб борди одамзод,
Ундан сўнг сен бординг қадам-бақадам.

Ҳали булар нима, атом нуридан
Музларнинг устида қуёш ёқамиз.
Ҳар биттамыз меҳнат, илм, шуурдан
Оламга бир баҳор бўлиб боқамиз.

Сўзларимни олиб учишган еллар
Новдаларга қўниб жим қолди бир зум.
Шивирлаб япроқлар, шивирлаб гуллар
Иқроп бўлишгандай қилди табассум.

1955

Ёлғиз икков бўлсак аҳилсан жуда,
Юз бор эркалайсан юз хил ном билан.
Тинмай атрофингда бўлиб парвона
Бахту шодлигимдан довдирайман мен.

Аммо биров бўлса, сипосан бирам,
Гўё бермагандек бўлиб эътибор.
Наҳотки билмайсан, бировга кўз-кўз —
Қилмоққа шу ишқдан афзал нима бор?!

1956

Учрашув онини кутиб бетоқат,
Қалбим талпинарди, сенга, азизим
Минутлар судралиб, гўё ўтмай вақт.
Ширин бир азобда ўртанар эдим.
Аммо ҳузурингга борардим кечроқ,
Ҳеч гап ўтмагандай гўё ўзимдан.
Турардинг термилиб, тоқатинг ҳам тоқ,
Интизор кўзингга боқардим зимдан.
Беш минутга шунча диққат бўлибсан,
Пешанангга тушмиш чизиқлар қақ-қат.
Наҳотки шунчалик енгилтак бўлсанг,
Ҳаётни висол деб ўйласанг фақат.
Йўқ, жоним, сўқмоқлар жуда кўп унда,
Ҳижрон бўлмасайди, висол йўқ эди.
Ҳайрон қилиб қўйдинг, бутун умримни
Қандай қилиб сенга топширай энди.

1956

СОҒИНИШ

Тўлиб-тошиб сайрайди булбул
Сеҳрли тун тинчини бузиб.
Уйқу таслим этолмай гаранг,
Сендан хаёл, кўнглимни узиб.

Хаёл тинмай сенга судрайди,
Ойнинг ипак нурига ўраб.
Севги қурғур шундай зўр экан,
Ўлтирмайди ақлингдан сўраб.

Осилади шамол бўйнига,
Қутишга йўқ тоқати бир зум.
У кетади, қуруқ ва бўм-бўш
Сурат бўлиб қоламан ўзим.

Атрофингда бўлиб парвона,
Яна қайтиб келар ўзимга.
Мисраларга айланар ювош,
Бўйин эгиб хоҳиш, сўзимга.

Хат ёзишга тушаман яна,
Билолмайман бу нечанчиси.
Туғён қилган асаблар зора,
Шу хат билан бир оз тинчиса.

Нари суриб бор андишани,
Юрагимни тўкиб-соламан.
Хат кетади, ҳар гал йўлингга
Умид билан қараб қоламан.

1956

ЕШИМНИ СҮРАМА...

Ешимни сўрама, бемаъни бу оқ
Оралай бераркан сочларга ҳар вақт.
Шу ўтган озгина умримга бироқ,
Ҳеч вақт ачинмайман, шунинг ўзи бахт.

Ҳиёнат, ғийбатни билмадим сира,
Нодонлик йўлига қўймадим оёқ.
Ишқим бўлсин, дедим, нурдек покиза,
Балки шунинг учун сочимдаги оқ,

1957

* * *

Қадрласанг инсонлигингни,
Вафо қилсанг ўзингга ўзинг,
Фақат-фақат шунда мен билан
Тўғри келур тақдир — юлдузинг.

1957

БАҲОРНИ ҚАРШИЛАБ

Мунча чиройликсан, фусункор баҳор,
Мунчалар қалбларга сирдош, ҳамоҳанг,
Бола чоғимда ҳам этарди мафтун
Сендаги гўзаллик, алвон турли ранг.

Бойчечак излардим боғларда тентиб,
Сочимга санчардим қандай гулки бор.
Истардим, шу баҳор қолмаса кетиб,
Истардим, гулларга қўнмаса ғубор.

Фируза осмондан узолмай нигоҳ,
Кўкатлар устида ётардим узоқ.
Томлардан қизгалдоқ қидирардим гоҳ,
Гоҳ қушлар йўлига қўярдим тузоқ.

Сочлопук ишқида тиниб-тинчимай
Ғимирсиб юрардим толлар тагида.
Бўларди ажойиб, латиф бир хуш бўй,
Мен таққан ям-яшил тол баргагида.

Урик гулларини тўкиб, тўзгитиб
Аргимчоқ учишни севардим жуда.
Соатлаб турардим хаёлим кетиб,
Гуллар сузиб ўтса сувлар мавжида.

Кўкатлар ичида қўғирчоғимни
Аллалаб, ўзим ҳам қолардим мизғиб.
Гоқ ялпиз тераркан анҳор лабида
Капалак ортидан кетардим изғиб.

Шунчалар севардим, гул баҳор сени,
Ҳали ҳам севаман жонимдан ортиқ.
Балки шунинг учун тақдирлаб мени,
Шеърни, шеърятни қилгансан тортиқ.

Оташ солмасайди қалбимга лола,
Бағрига тортмаса кўм-кўк дала, қир.
Дилни элитмаса эди шалола,
Шу шеърни қаёқдан ёзардим ахир.

1957

СЕН ҲАМ ШУНДАЙМИДИНГ...

Бир вақтлар ўлтириб ўйлардим гоҳи:
Қизиқ, ким бўларкин умр йўлдошим,
Кўнглим, ҳисларимни англамикан у,
Койитиб тўкмасми кўзимдан ёшим?

Билмасдим, ким ўзи ва яшар қайда,
Лекин, ҳурматини сақлар эди дил.
Ёнимда сезардим уни ҳар жойда,
Ўйлардим кўзига боқсам, деб дадил.

Сен ҳам шундаймидинг, айт-чи, азизим,
Севганмидинг мени кўрмасдан туриб?
Сувлар ёқасида хаёл суриб жим,
Излармидинг мени боғларда юриб?

Гулларга шивирлаб ишқинг, сирингни,
Вафо-садоқатдан сурганмисан ўй?
Йўқса, мақтамагин менга кўнглингни,
Йўқса, муҳаббатдан гапирмаёқ қўй.

1957

СЕНИ УЙЛАГАНДА'

Йиллар ўзи билан ёшлик ва ишқни
Судраб кетолмаскан йўқлик қаърига.
Шу кунда негадир ўйлайман сени,
Негадир кетмайсан кўздан нарига.

Кўзингни севардим, жуда севардим,
Лекин уялардим, боқолмасдим тик.
Олдингда бошимни эгиб турардим,
Ортингдан термилиб қолар эдим тек.

Ёшлик ҳавасими, десам у чоғни,
Чинакам ишқ экан, энди тушундим.
Сени ўйладиму қалбимда илҳом
Тугён қила кетди, қололмадим жим.

Сени ўйладиму нурга бурканди
Юз турли ранг билан товланиб олам.
Қорларни кўтариб бинафша унди,
Сенинг хаёлингга қалб шўнгиган дам.

Сени ўйладиму роҳатбахш шамол
Юздан ажинларни сидириб кетди.

Сочга оралаган оқни юлдими,
Ҳарқалай, ёшликни қидириб кетди.

Ўйлайман, ўйлайман, не учун сени
Унутиб бўлмайди, не хислатинг бор?!
Сабаби, азизим, кўнглинг ва ишқинг
Жуда тоза экан, жуда беғубор.

1957

Қуёш чиқди, гул япрогига
Тунда қўнган шабнам эриди.
Қон югурди ол ёноғига,
Барги ғубор-чангдан ариди.
Келганида ёринг — қуёшинг,
Тарк этганда сени ҳижрон, ғам,
Шабнам каби учди кўз ёшинг,
Шу гул каби яшнадинг, эркам.

1558

Не истайсан, дейсан, истакларимнинг
Чеки йўқ эшитсанг, мен сўзлайберсам.
Истайманки, аввал ишқ, илҳом бўлиб,
Бир баҳор мисоли қалбингга кирсам.

Яшил япроқларга беркиниб бир зум,
Ўйинг, ҳисларингни ўғирлаб олсам.
Юзингда балқисам бўлиб табассум,
Сен учун бир умр бахт бўлиб қолсам.

Гуллар жилвасида боқиб мулойим,
Кўнглингни чорласам, бермасам ором.
Истагим — ошигим бўлсанг беқарор,
Бутун борлигингни эта олсам ром.

Куй бўлиб элитсам баъзан бир нафас,
Тинглашни сира тарк этгинг келмаса.
Умримга қилиб сен ҳасад ҳам ҳавас,
Ёнимдан бир зумга кетгинг келмаса.

Истайманки, кўнглинг кўнглимдек бўлса,
Орзу-ўйларингни кўролсам аён.
Истагим — қўшалоқ очилган гулдек
Меҳнат, муҳаббатда турсак ёнма-ён.

1958

КОМСОМОЛГА

Забардаст қадамингнинг зарбидан, товушидан
Яқин коммунизмнинг гимнини эшитаман.
Ҳайрату қувонч, ишққа тўлиб ҳар бир ишингдан,
Меҳрингда қалбим ёниб, шеъримни пиштаман.

Оламга кўз-кўз бўлган, одам кўз тиккан ёшлик,
Ватану халқ ҳар қанча фахрланса арзийди.
Ленинча садоқатн, ленинча ақл-идрок,
Зотан шундоқ бўлмоқлик ёшлигимиз қарзийди.

Партиямизнинг буюк, ҳаётбахш таълимоти,
Енгилмас қудрат бўлиб сингиб кетган қонингга.
Шунинг учун дўстга зўр ҳурмату оқибатинг,
Шунинг учун ўлмаслик битган азиз жонингга.

Комсомол йўлланмаси қўлга тегди дегунча,
Ҳар қандай мушкул ишнинг ечилади чигали.
Ғолиб, қутлуғ қадаминг ҳали бориб етгунча,
Яна қанчалаб ишлар кутиб ётибди галин.

Бўлғуси шаҳарларнинг энг биринчи уйида,
Қаттакон иш устида тўйлар ўтади баъзан.
Шу ерни обод қилиш келин-куёв ўйида,
Қадаҳлар жарангида иқбол ётар муаззам.

Курашларда тобланган жўшқин, қайноқ ёшликсан,
Пахтазорда мақтовинг, заводларда донгинг бор.
Қаерда меҳнат, ақл тантана қилар экан,
Уша жойда тилларда дoston бўлган номинг бор.

Навқирон шу ёшлигингни яшнаган гулми десам,
Гуллар ўзи унади ҳар бир босган изингдан.
Ўзингни ишққа тўлган покиза дилми десам,
Покиза диллар чиқмас буйругингдан, измингдан.

Забардаст қадамингнинг зарбидан, товушидан
Яқин коммунизмнинг гимнини эшитаман.
Ҳайрату қувонч, ишққа тўлиб ҳар бир ишингдан,
Меҳрингда қалбим ёниб, шеъримни пиштаман.

1958

Анҳор лабида жуфт-жуфт соялар,
Жилмайиб ўтаман кўз қирин ташлаб.
Гоҳ хаёл қурмагур олиб кетади,
Баҳона топгандай ёшликка бошлаб.

Йўқ-йўқ, мен турмадим ойдин тунларда,
Сувлар ёқасида ишқ ўтида маст.
Мен бундай дамларни йўлга термилиб,
Интизор ўтказдим ҳар он, ҳар нафас.

Ёшлигим, умримни, ҳаловатимни
Мардона топшириб вафо қўлига,
Ойларни, йилларни минутлаб санаб,
Туну кун қарадим ёрнинг йўлига.

Ҳали бегонайдик ажралишганда,
Кўришдик жуда ҳам қадрдон, иноқ.
Юлиб олса ҳамки ҳижрон ёр васлин,
Қилиб кетган экан унга яқинроқ.

1959

ШЕЪР ЁЗСАМ...

Шеър ёзсам, юрагим симобдай эриб,
Юзимга балқийди ундан аланга.
Ҳаётдай чиройли, умрдай ширин
Ҳеч нарса йўқ каби бўлади менга.

Шеър ёзсам, дунёда ҳамма гўзаллик
Йиғилиб келгандай бўлар қошимга.
Нурдек тиниқ ўйлар, оташин ўйлар
Қўшиққа шайланиб кезар бошимда.

Шеър ёзсам, тошлар ҳам бағрини очиб
Қўрсатган бўлади қалбда борини.
Қишда ҳам шивирлаб кўм-кўк япроқлар
Бирга чертишади кўнглим торини.

Шеър ёзсам, ёшлигим кетмайди нари,
Ишқ мени олади иссиқ қўйнига.
Мисралар муҳаббат, садоқат бўлиб
Маҳкам чирмашади ёрнинг бўйнига.

Шеър ёзсам, ҳайқиргим келар оламга,
Қалбим сатрларга сиғмай энтикар.

Довдираб қоламан, гўё қаламим —
Қўйган ҳар нуқтага минглар кўз тикар.

Бу кўзлар сизники, азиз ўқувчи,
Мени шоир қилган муҳаббатингиз.
Сиз учун куйлайман, сизни ўйлайман,
Қалбимда яшаркан улуғ отингиз.

1959

ҚИЗЛАРЖОН

Севги ўт ташласа юрагингизга,
Ойдин тун бермаса тинчлик ва уйқу.
Олам куйлагандай кўринса сизга
Ҳамда асир этса ажиб бир туйғу
Тасалли излайсиз ҳисларингизга,
Ғазаллар ёдлайсиз варақлаб китоб.
Гулдек қалбингизни яшнатар шунда
Севги сатрлари бўлиб офтоб.
Шундай кезде, қизлар, пок ишқингизга
Таржимон бўлолса биронта байтим,
Сирдош бўлиб қолсам ҳамиша сизга,
Шу менинг орзуйим, шодлигим, бахтим.

1959

Бизга ҳурмат билан боққанларида,
Кўзлар ёнганида севги, ҳавасда,
Ватаним, гуруринг қанот бўлди-ю,
Бағрингдан чарх уриб чиқдим нафасда.

Болалар йўл берди, гўдак талпинди,
Дедилар бизларни дўсту ҳамсоя.
Не бахтки, қаерда саодат кулса,
Ватаним, ҳамиша ўзингсан доя.

Мадҳингда борлигим шеърга айланди,
Тупроғу тошингга сиғиниб қайтдим.
Яна меҳрим ортди, яна улғайдим,
Васлингга ошиқиб, соғиниб қайтдим.

Севаман, Ватаним, севаман жондан,
Боғингни, чўлингни, ҳар нигоҳингни.
Иложи бўлса-ю, бағримга боссам
Ҳатто қолдирмасдан бир гиёҳингни.

1959

Сира чидолмайман, қувноқ чеҳрангда
Қайғунинг шарпаси кезса бир нафас.
Қўнглимга тикандек оғир ботади,
Сенинг йўлларингда кўрсам хору хас.

Мен уни сочим-ла супуриб олгум,
Пояндоз деб йўлга жонимни солгум.
Хоҳ билгил, хоҳ билмагил,
Садоқатда бир умр қолгум.

Хоҳ билгил, хоҳ билмагил,
Ҳаммасига мен бўлай рози.
Ахир нима қилай, ахир не қилай,
Ишқ учун йўқ экан тошу тарозн.

1960

ҚИЗИМ НОДИРАГА

Уйқуга зор бўлиб мудраб тепангда,
Ярим юмуқ кўзим кўзингдан узмай
Шу азоб лаззатин шеърга соламан,
Қатто пичирламай, тинчингни бузмай.

Битта ижирғансанг, нима қилсам, деб,
Юпатиш кўйида минг тўлғанаман.
Гоҳ ётиб, гоҳ туриб ҳар бир шарпангдан,
Юз бор мизғийману юз уйғонаман.

Тун ярим, қушлар ҳам уйқуда ҳозир,
Сувлар ҳам тингандай... жимжит ҳамма ёқ.
Гўё шабада ҳам япроқда мудраб,
Қалбим алласига солади қулоқ.

Фақат мен уйғоқман ҳорғин, бахтиёр,
Хушбўй нафасингга тўймайман ҳидлаб.
Охир чидолмайман, уйқунгни бузиб,
Юзингга оҳиста тегизаман лаб.

Ана, сўнги юлдуз хиралашди-ю,
Кўкда эриб кетди, тонг отди оппоқ.
Ойнага қарайман ҳолимдан кулиб,
Кўйлақларим гижим, сочларим паҳмоқ.

Аммо ўзим тетик, яхши посбондай
Мамнунман, қалбимда виқор тошади.
Шу элнинг кичкина гражданини
Сафга қўшмоқ учун кўнглим шошади.

Онаман, истайман, етук бўйини,
Ақлу идрокининг камолин кўрсам.
Кўнглида, кўзида, иши, сўзида
Инсон, деган номнинг жамолин кўрсам.

Қизим жилмаяди уйқу аралаш,
Гўёки ҳисларим беради ҳузур.
Оппоғим, уйқусиз ўтган шу оқшом
Ёзилган шеър учун сенга ташаккур.

1960

ЯНА ҚИЗИМГА

Болангиз жуда ҳам тантиқ, деб баъзан,
Таниш-билишларга қилардим таъна.
Бу бахт машаққати олдида энди
Ўзим бошим қотиб турибман, мана.

Ҳали тили чиқмай, буйруқларини
Шунча ўтказди бу эрка қизим.
Билмай ҳам қоламиз баъзан қўлига
Ўтиб қолганини онла измин.

Мана, кўтар дейди, кўзида ёш йўқ,
Йиғлаб талпинади кўзимга боқиб.
Кўксимга босаман қўйиб ишимни,
Ёлғон йиғига ҳам бағрим тутақиб.

Ёлғондан бўлса ҳам йўқ, йўқ, йиғлама,
Бир томчи ёш кўрмай кўзингда, қизим.
Умрингга юз баҳор замондош бўлсин,
Кела қол, кўтарай бахтим, азизим.

Белинг оғримасми, дейди кўрганлар,
Белимга қувват-ку, дейман қувониб.
Юзимга урганда юмшоқ нафаси,
Бахтдан энтикаман кўзларим ёниб.

Майли, эрка бўлу тантиқ бўлмагин,
Яхши — эрка бўлур доим элига.
Ёмон — эрка бўлмас, энса қотирар,
Яхши — ёғдек ёқар одам дилига.

Биласанми, қизим, бу коинотда
Онанинг орзуси қучмаган бахт йўқ.
Онанинг хаёли етмаган бўшлиқ,
Онанинг хаёли тўхтаган вақт йўқ.

Ана шу тинмаган орзу-уйларим,
Меҳнат, муҳаббатим, меҳрим ҳақиға —
Бир ғубор қўнмасин, десанг, оппоғим,
Эрка бўл ҳамиша юртинг, халқингга.

1961

А Л Л А

Қундузим десам ҳам оз,
Юлдузим десам ҳам оз,
Дунёда нима гўзал —
Бўлса, ундан ўзинг соз,
Ором ол, қўзим, алла.

Асалмисан, қандмисан,
Ғазал, муҳаббатмисан?
Мунча ширинсан ўзинг,
Жонимга пайвандмисан,
Ухла, юлдузим, алла.

Ойни олиб берайми,
Гуллар териб келайми,
Атрофингда ўргилиб
Шамол бўлиб елайми,
Ухла, гул юзим, алла.

Ойнинг шуъласи сувда,
Ҳамма нарса уйқуда.
Меҳрим товланиб кетиб,
Қуйлагим келар жуда,
Ухла, қундузим, алла.

1961

ТОШКЕНТ ГУЛЛАРИ

Эҳ, Тошкент гуллари, кўп нафис гуллар.
Бир губор топмайсиз япроқларида.
Қизлар кулгисидек чиройли, маъсум,
Қизлар кулгиси бор ёноқларида.

Анвойи ранглари энтиктиради,
Диллар яшаради, кўзлар яшнайти.
Эҳ, гуллар, ҳамиша сизга ташнаман,
Юрагим ҳамиша сизга ташнайти.

Узиб тутмагунча азиз дўстларга
Таъриф қилолмайман жамолингизни.
Ҳидлаб, юзин суртмай япроғингизга,
Ҳеч ким ҳис қилолмас камолингизни.

Хиёбон кезаркан кўнглим, хаёлим,
Ювилган топ-тоза баргларда қолди.
Узим қўшиқ бўлиб қайтдим уйимга,
Хотирим яшнаган паркларда қолди.

Бир хаёл сингари сархуш, бахтиёр,
Қаламга тутиндим келиб оҳиста.
Эҳ, Тошкент гуллари, кўп латиф гуллар,
Меҳрим, муҳаббатим ҳамиша сизда.

1961

БАҲОР ШЕЪРИ

Баҳорми боғларга сеп ёйиб кетган,
Чўлларга чашма-ю, бинафша элтган,
Парвози кўкларда Ойгача етган.
Баҳорми, баҳорми?— шивирлар еллар,
Баҳорми, баҳорми?— сўрайди эллар,
Йўқ, дейман, бу озод инсон меҳнати!

Бу нима, япроқлар шивирлашими,
Қирда бошоқларнинг шитирлашими,
Илк севги лаззати, жавдирашими?
Бу нима, бу нима?— шивирлар еллар,
Бу нима, бу нима?— сўрайди эллар,
Йўқ, дейман, бу тинчлик, бахт ҳаловати.

Кўкда учиб юрган юлдузлари ҳам,
Чироқларга тўлган бу нурли оқшом,
Чароғон кундуздан айтинг неси кам?—
Дея шивирлайди япроқлар, еллар,
Йўқ, дейман, ўртоқлар, қардошлар, эллар.
Бу инсон ақлининг кўрк, заковати.

Кўзимга кулгандай ер, осмон, тоғлар,
Мевасин кўзкўзлаб кулади боғлар.
Кулади қардошлар, дўстлар, ўртоқлар,

Кулади қадрдон элатлар, эллар,
Бор бўлсин, тинимсиз, ўйноқли еллар,
Бор бўлсин, меҳнатнинг бахт-саодати.

Ҳавога тўлибди ажиб бир хуш бўй,
Е палов дамланур — бирон жойда тўй.
Қайдан, деб, бу қўшиқ, бу кулги, бу куй,
Шивирлар япроқлар, шивирлар еллар,
Эшитинг, қардошлар, ўртоқлар, эллар,
Бу — озод қизларнинг қувноқ қўшиғи.

Қалбимни аллалар ажойиб бир ҳис,
Ўрик гулларидек нозик ва нафис.
Ҳаётдек мўътабар, умрдек азиз,
Шунинг-чун куйлаган туюлар еллар,
Эшитинг, қадрдон дўстлар ва эллар,
Шунинг-чун мен яшаш, ҳаёт ошиғи.

1961

СТУДЕНТЛАР ВАЛЬСИ

Юлдузларга тўла осмон,
Шамол ўйнар япроқларда.
Олам куйга тўлгансимон
Куй жаранглар йироқларда.

Сўлим-сўлим хиёбонлар,
Гул атрига тўлиқ ҳаво.
Юринг, дўстлар, қадрдонлар,
Кезишайлик гулшан аро.

Соғинтирар бу оқшомлар,
Бу суҳбатлар қилар хумор.
Юринг, дўстлар, қадрдонлар,
Сайр қилайлик энг сўнгги бор.

Яхши қолгин, тётли дамлар,
Яхши қолгин, азиз шаҳар.
Яхши қолинг, дарсхоналар,
Яхши қолинг, устоз-падар.

Сўлим-сўлим хиёбонлар,
Гул атрига тўлиқ ҳаво —
Юринг, дўстлар, қадрдонлар,
Сайр қилайлик гуллар аро.

1961

Арғувон гуллабди, олтин сирғалар
Буйидан ҳавода ажиб бир ҳид бор.
Тинмай гўнғиллайди асаларилар...
Боқаман табиат сеҳрига ҳайрон,
Наҳотки арида шунчалик дид бор.
Олисдан келгандир, балки ишқида,
Гулдан гулни танлаб, қидириб, учиб,
Нозик фаросат бор гўё ишида,
Яшайди гулларнинг шарбатин ичиб.
Эсим танибманки, яшаш, умрнинг
Завқини шарбатдек масъуд ичаман.
Бу ҳаёт чиройли хулқу одатга,
Гулга, фазилатга тўлган бир чаман.
Ёдимга келади арғувон, ари,
Ёдимга келади тотли асали.
Қизиқ бир аҳволга тушиб қоламан,
Рангсиз кўринади ёзган ғазалим.

1962

ДУТОР

Мунча мунгли бу куй, мунча ҳазин бу куй,
Ошиқ ноласими? Ҳижрон дардими?
Қундуздек сочларга бемаҳал қўнган
Кумуш толаларнинг ҳусни, гардими?

Мунча нафис бу куй, мунча майин бу куй,
Муҳаббат элитган кўнгил розими?
Умидга, ишончга, орзуга тўлган
Келин чиройими, қизлар нозими?

Мунча қувноқ бу куй, мунча ўйноқ бу куй,
Ернинг вафосими, висол бахtimi?
Меҳнат, муҳаббатда тобланган дилнинг
Садоқат яшнатган кўрки, аҳдими?

Қалбни аллалайди, тиним бермайди,
Ғалати бир ҳиски, тополмайсан ном.
Гоҳ ўйга толдирар, гоҳ ўйнаттирар,
Балки шу шоирлар атаган илҳом.

1962

Қор ёғар бўралаб, осмон кўринмас,
Қор шошар гўёки ерга ташна, оч.
Охир юлиб олди сўнгги барғни у,
Олма дарахтини қилди яланғоч.
Аммо томирига жон бўлиб сингди,
Қон бўлиб сингиди тани, шохига.
Худди шунга ўхшар, заҳмати қолиб,
Шодлик унутилиб кетса гоҳида.

1962

ТОМЧИЛАР

Бола эдим, тутиб ёмғирга бошим,
Сочим ўссин дея тилардим ҳар вақт.
Хоҳи шиваласин, хоҳ шаррос қуйсин,
Доим бағишларди менга шодлик, бахт.
Баҳор кезидаги момақалдироқ,
Ернинг қаъригача ёритган чақмоқ,
Денгизни шимириб қочган булутлар,
Қаҳрини, заҳрини сочган булутлар
Табиатнинг фақат бир гўзаллигин,
Ҳаётнинг борлигин ва азаллигин
Гўдак хаёлимга чизиб ўтарди,
Эртақлар мисоли сизиб ўтарди.
Дарахтлар шохини эгганида қор
Кўзим яшнар эди тиниқлигидан.
Онамга билдирмай еганман кўп бор,
Қасал ҳам бўлмадим, балки поклиги,
Балки унга меҳрим илиқлигидан.
Ўйлардим: юлдузлар юборганмикан?
Ўйлардим: юлдузлар шунча бормикан?..
Бугун юрагимда зил юк, ўй билан
Унга термиламан маъюс, ғазабкор.
Эй, биллур томчилар, сизлар қай ёқдан,
Қай ёқлардан келдинг, айтгин, азиз қор?
Чиндан шаффофмисиз, чиндан оқмисиз,
Атом заҳрасидан йироқ, покмисиз?
Океан устидан сузган булутлар

Олиб келмадими ўз қанотида?
Шамол ҳайдаб келган бўлмасин тарин
Уша томонлардан учқур отида?
.....

Жавобсиз бўзлашди узоқ энтикиб,
Сўнг аламдан ерга кўзларин тикиб
Дарахтдан шувиллаб тўкилди бирдан,
Болалардан қочиб шўнғиди ерга.
Йўқ, шошманг, қайга сиз? Йўқ, шошманг, тўхтаг!
Боламдан сизни ким айирмоқчи, ким?
Унинг шўхлигига ҳамроҳ бўлингиз,
Юзи, сочларида порланг, қўнингиз,
Йўқ, сизни булғолмас, булғолмас ҳеч ким!
Бугун шунинг учун ташвишда олам,
Нотинчдир боғ-роғлар, эллар нотинчдир.
Нотинчдир сайёҳлар, гиёҳлар тамом,
Япроқлар ошиғи — еллар нотинчдир.
Гулларнинг лабида шубҳадан ўкинч,
Айниқса, оналар уйқуси нотинч.
Сизнинг қатрангизга доғ туширса ким,
Бутун табиатнинг қаҳрига маҳкум.
Халқларнинг газаби қўймайди омон,
Халқнинг газабидан нима бор ёмон?
Йўқ, шошманг, томчилар, оппоқ томчилар,
Боламдан сизни ким айирмоқчи, ким?
Унинг шўхлигига ҳамроҳ бўлингиз,
Юзи, сочларида порланг, қўнингиз,
Кўзгудек мусаффо, ўйноқ томчилар.

1962

Лолалардан гулханлар ёқиб
Баҳор келди, сулув ой келди.
Чаккасига қизил гул тақиб
Дилбар келди, гўзал май келди.

Новдаларда гуллардан маржон,
Тиниқ кўкда қушлар парвози.
Юринг, қизлар, юринг, қизларжон,
Яйрашайлик кўнгилни ёзиб.

Майсаларда ёнбошлашайлик,
Шудринг ювсин юзларимизни.
Еллар ўтсин тоғлардан ошиб,
Кифтда олиб созларимизни.

Бинафшалар нозидан ёниб
Чорлар бугун бизни табиат.
Сабзалардан бахмал ёпинган
Сув бўйида қурайлик суҳбат.

Лолалардан гулханлар ёқиб
Баҳор келди, сулув ой келди.
Чаккасига қизил гул тақиб
Дилбар келди, гўзал май келди.

1962

Баъзан хаёлимга чирмашиб олиб,
 Фикрим, ҳисларимни қиласан таъқиб.
 Хижолат тортаман ўзимдан гоҳи,
 Гоҳида қувлайман кўздан нигоҳинг.
 Йўқ, тинчлик бермайсан, қиласан таъқиб,
 Енаман қаршингда куйиб, тутақиб.
 Бахтингни эшитсам, бахтиёрдекман,
 Ғамингни эшитсам, гуноҳкордекман,
 Гоҳ ўзим хўрлаган меҳринг, ишқингга
 Ўзим ташнадекман, ўзим зордекман.
 Балки бу ёшликнинг юза ҳислари
 Ўтгани-ю, ақл қуюлганидан.
 Балки улғайганим сайин ёшлигим
 Азизроқ, ширинроқ туюлганидан.
 Балки курашларда қоядек қалбим
 Бир совуқ нигоҳдан эгилганидан.
 Балки севишни-ю ва севилишни
 Юксак одамийлик деб билганимдан.
 Билмайман, ишқилиб, қўймайсан холи,
 Билмайман, не учун ҳаёт ва толе
 Шунчалар мураккаб, баъзида чалкаш,
 Кечирарми дея доим кўнглим ғаш.

1962

Ҳар ким яхши деб атаса мени,
Ҳеч рози бўлмасдим ўзим ўзимдан.
Агар барча яхши, барча соз бўлса,
Мўлжалдагидан ҳам балки яқинроқ
Бўларди орамиз коммунизмдан.
Мабодо ёмон ҳам яхши деб айтса,
Бир лоқайд бўлардим ёки устомон.
Истайманки, яхши яхши деб айтсин,
Ёмон ёмон кўрсин ва десин ёмон.

1962

Тонги жамолидан турфа гулларнинг
Завқланиб, бахтиёр кезасан ҳовлинг.
Бепарво боқасан япроқларидан
Аста кўтарилса шабнамнинг ҳоври.
Билмайсан, бу менман, гуллар баргига
Сени бир кўрмоққа қўндим дур бўлиб.
Сезмай қиздирганда бераҳм офтоб,
Бахтли кўзларингга беролмайин тоб,
Изимга қайтаман бир ҳовур бўлиб.

1962

Чирт этиб узилди олтинсимон барг,
Куз, дедим, рангига термилиб маъюс.
Йўқ, деди, йўқ, шоир, ундаймас афсус,
Яшаш умидини этолмасман тарк.
Қуёшга шунчалик ошиқ-шайдоман,
Не илож ўтида сарғаймай, ёнмай.
Бугун хазон бўлсам меҳрига қонмай,
Эрта ўзи билан бўлгум пайдо ман.

1962

МАНА ШУНДАЙ БОШЛАНДИ БУ ШЕЪР

Худди деразамнинг ёнида чумчуқ
Ярим соат бўлди, тинмай чирқиллар.
Шеърга тутқич бермай асов фикрлар
Мени тортқилайди, миямда зил юк.
Чумчуқ чирқиллайди, мен ёзолмайман,
Охир асабимни бузди, қўзғади.
Ҳайдадим,

пир этиб шохга қўнди-ю,
Баттар чирқиллади, баттар бўзлади.
Ҳайдадим,

кетмади.

Безовталаниб,
Баттар чирқиллади, баттар бўзлади.
Шунда билдим пастда беғам юрарди,
Сап-сарик тумшуқли нимжон боласи.
Онаси патирлаб ташвишини ер,
Гоҳ ерга тушади,

гоҳ шохни эгар,
Гоҳ менга қарайди нотинч жавдираб.
Уйга қайтдим улар меҳрини аяб,
Мана шундай бошланди бу шеър.

1962

ҚОҒОЗ ГУЛ

Ташқарида тинмай бўралайди қор,
Уй ичи баҳордай,

ҳатто гулдонда

Қоғоздан ясалган гулдаста ҳам бор.
Гуллари ранг-баранг, нафис, чиройли,
Бироқ ҳидламайди ҳеч қачон ҳеч ким.
Баҳорда яшнамас, кузда сўлимас,
Сув ҳам сўрамайди ҳаво бўлса дим.
На шабада ўпар япроқларидан,
На ари бол йиғар ёноқларидан,
На капалак қўнар,

на гунча унар.

Ёмғир ювиб ўтмас чанг-ғуборини,
Умрида билмайди булбул зорини.
Субҳидам баргида титрамас шабнам,
Шоҳидан узмайди бирон гулпараст,
Ёнидан минг марта ўтганида ҳам...
Ташқарида тинмай бўралайди қор,
Сўнгги хазонларни узиб, учириб,
Нинасини қўлтиқлаб совуқ юрибди.
Ойнадан қарайман,

қор уюмидан,

Эгилмай чилланинг ел-қуюнидан,
Қуёшни қидириб, баҳорни кутиб,
Она-Ер иссиғин кифтида тутиб,
Нимжон гул новдаси чиқиб турабди.

Уйлайман,
мана бу чинакам умр.
Фақат ўзини деб, ўзин авайлаб,
Биров ҳавас қилмаган заиф бахтидан
Бир ўзи қувониб ва қилиб ҳузур
Бир кичик хонанинг бўлгунча нақши,
Ҳаётнинг қишини,
ёзини кўриб,
Қайноқ томирида ёниб, жўш уриб,
Бир баҳор яшаган,
яшнаган яхши.

1962

Чўри ҳам эмасман, қул ҳам эмасман,
Меҳнат, ақлим билан сафда тетикман.
Партия уқтирган ҳақ-ҳуқуқимнинг
Бахти ҳимояси йўлида ҳатто
Кирмоққа тайёрман жангларга тикка.

1962

* * *

Қанча қалин ёгса ҳамки қор,
Заминида ётади баҳор.
Аммо совуқ бир сўз умрбод
Юрагингга бўлиб гўё бод,
Бир ёмонни эсга солади,
Аримайди, шундоқ қолади.

1962

Бола эдим, онам ғарч туфли кийса,
 Энсам қотган эди, эсимда ҳали.
 Ғашим келар эди сочин бўяшса,
 Уша ғўр маҳалим, гўдак маҳалим

Бугун оқ толани пайпаслаб ушлаб,
 Кўздан яширолмай ҳайронман ўзим.
 Ойната боқдимми, ўчакишгандай
 Дарров шу толага тушади кўзим.

Қичқиргим келади: «Йўқ, йўқ, шошма», деб,
 Ешликнинг барига келар осилгим.
 Бўйнимга маржону қошимга ўсма,
 Келади сочимга гулларни осгим.

Юрагим шувиллаб кетади бирдан,
 Наҳот, баҳор ўтиб, кузак бошланди...
 Шу пайт қизим чиқиб нариги уйдан
 Эрқаланиб келиб менга ташланди.
 Қоп-қора ипакдек сочин силадим,
 Таранг юзларидан ўпдим, ҳидладим,
 Бахту севинчимдан кўзим ёшланди.

1962

ЕМҒИР ШОВИЛЛАЙДИ

Емғир шовиллайди, тинч, иссиқ уйим
Соғинчга тўлган, васлингга ташна.
Емғир шовиллайди, чувалаб ўйим...
Ҳа, емғир, дарёмас ё эмас чашма,
Емғир шовиллар.

Чашмалар бўйини хаёл қилардим,
Сени кўрмоқ бўлсам, ҳатто бир нафас.
Гуллар ҳид сочмаса малол келарди,
Ғунчалар бағрини куйдирган ҳавас
Биз деб билардим.

Тоғларга тирмешиб, нурга чирмашиб,
Булутлар қўйнида юрардик сузиб.
Елларга туташиб, энтикиб, шошиб,
Тақ, деб юлдузларни берардинг узиб...
Эҳ, орзу, орзулар.

Ҳаёллардан қанот боғлаб ўзига,
У йиллар чақмоқдек бир ёниб сўнди.
Муштоқу зор қилиб энди изига,
Қиров бўлиб сочга билдирмай қўнди,
Зорман изига.

Емғир шовиллайди, сени кутаман,
Бир чойнак иссиқ чой, дилкаш бир суҳбат —

Эвазига ҳозир жонни тутаман,
Энди шу қалбдаги соғинч, муҳаббат,
Дилкаш бир суҳбат.

Эгнинг, сочингдаги ёмғир сувларин,
Биллур деб атамай артаман қоқиб.
Иситманг бор бўлса дилим қийналар,
Таблетка тутаман рангингга боқиб,
Куйиб, тутақиб.

Сенсиз ҳамма нарса бўм-бўш, ҳувиллар,
Ёмғир шовиллайди, ёмғир шовиллар...

1963

Бир хайрли иш иштиёқида
Ачиниш, меҳр-ла қафасни очдим.
Кечдим кўнглим ёзган қўшиқларидан,
Шундан оладитан баҳрадан кечдим.
Увишган қанотлар парвозга маҳтал,
Балки тушида ҳам кўрар осмонни.
(Кишанмас, ҳатто ип келади малол,
Бир марта озодлик кўрган инсонга)
Учишга яралган ожиз жонивор,
Қани ёз чиройли қанотингни бир.
У бўлса бепарво менга жавдирар,
Гўё шу қафасга миҳлабди тақдир.
Ўзи бош чиқариб, ўзи чўчийди,
Шўрлик ишонмасми ё шунча қўрқоқ?
Сўнг пириллаб озгина жойгача учди,
Лекин кетолмади қафасдан узоқ.
Узоқ кетолмади, чунки шу қафас,
Уни йўргаклаган, туғилган шунда.
Осмон ҳавосидан олмаган нафас,
Тотсайди, симларни парчалармиди....

1963

Тинмагур юлдузлар чарчамади ҳеч,
Асрлардан бери инсонни чорлаб.
Кўз қисди, имлади ҳар оқшом, ҳар кеч,
Дилга ғулу солди сирли пичирлаб.
Ақл қанотига чирмаб нурини
Сеҳргар қўйнига тортди ҳамиша.
Бугун висол дами яқинлигидан
Юзлари ёнмоқда, кўзлари яшнаб.
Бардошда юлдуздан ортиқ кучим бор,
Қўймайман ёнимга келмагунингча.
Шамолдек беором елмагунингча,
Юлдузлар сингари кутаман бедор.

1963

ЗИНАЛАР

Кимнидир елкасин тутган йўлимда,
Кимларнинг меҳнати очган кўзимни.
Кимларнинг қалбига, ишига боқиб,
Ойнадан равшанроқ кўрдим ўзимни.
Улар беҳисобдир, гарчи тарихда
На бир юлдуз бўлган, на бирон қоя.
Улар кишиликнинг йўлига мағрур —
Мардлик-ла ястанган бир пиллапоя.
Тошдан ўт чиқарган кимдир қачонлар,
Кимдир таёқда ё қўлда ер чизган.
Кимдир сукут билан боқиб дарёга,
Биринчи мартаба ёғоч оқизган.
Ким нина ясаган, кимдир ғилдирак,
Кимдир биринчи бор қурган мўрини.
Энг аввал буғдойни татиб қўрган ким?
Кимдир ўйлаб топган сочнинг ўримин.
Қушлар парвозига солиб зеҳнини,
Биринчи мартаба хаёл сурган ким?
Зиналар, зиналар, буюк зиналар,
Сизсиз улғаймади тарихда ҳеч ким.
Битта поғонангиз бўлсам кошкийди,
Кимдир босиб ўтиб олдинга юрса,
Ҳеч қандай умрга келмасди рашким.
Унутилган битта поғона бўлиб,
Шарафли, муборак шу йўлда турсам.

1963

Дунёда нимаки мавжудот бўлса,
Барига руҳ берган, бағишлаган жон,
Тошларга ҳам ҳусн, умр бахш этган
Ижодкор, меҳнаткаш, жафокаш инсон!
Аммо ўзи бир нарсага ҳамиша муҳтож,
Емғирга тўймаган чанқоқ ерсимон.
Меҳр-муҳаббатга ташна, доим оч,
Меҳр-муҳаббатга тўймайди инсон.

1963

Доим тонгга йўлдош бўлгани учун
Қуёш чеҳрасидан аримас ханда.
Шундан равшан эмиш кўнгли ҳамиша,
Шундан ёшлик уни қилмасмиш канда.
Тун бўлса иғвогар кўтарармиш бош,
Кундуз у заифу тунда тоғ эмиш.
Шундан ой юзида маъюслик ва ғам,
Мармар сийнасида шундан доғ эмиш.

1963

НИЛУФАР

Зиллол сув бағрида ажиб гулдаста,
Ёки сув париси кўриндимикан?
Юзида биллурний томчидан парда,
Балки табиатнинг ўзи рашк қилиб
Назардан сақлашга уриндимикан?
Ҳа, шундай. Табиат ўзи ҳам шайдо,
Беқарор ел эмиш тоғу тошларда.
Туну кун термилиб тўймабди ҳатто,
Тўймабди иболи қарашларига,
Охир фарқ қилибди кўз ёшларига.

1963

Новдалар чайқалар сал турса шамол,
Ё қамчи бўлади биров қўлида.
Чинорни эголмас довул, бўрон ҳам,
Чинор бўлгим келар ҳаёт йўлида.
Новдадек синганни оқларман, аммо
Қамчи бўлганни-чи? Ҳеч вақт, мутлақо!

1963

УРУҒ

Беуї улоқтирди уни аллаким,
Билмади, орзуси фақат шу эди.
Она-Ер кўксига лабини босиб,
Энди мен яшайман, ўлмайман, деди.

1963

Мен яхши биламан, пок бўла туриб,
 Таъқибкор кўзларга боқиш заҳматин.
 Ҳа, яхши биламан, ундай кезларда
 Қўрқоқ, пучакларнинг қилган хизматин.
 Ният, ҳисларимни минг бор титкилаб,
 Бирон доғ тополмай бўлардим ҳайрон.
 Аммо уни мендан кўп топардилар,
 Топардилар ҳар кун, ҳар соат, ҳар он.
 Одамларнинг меҳри қўймади ёлғиз,
 Ишонч овуларди ҳам ухлатарди.
 Хаёл юлиб слиб даҳшатдан мени,
 Худди шу кунларга олддан элтарди.
 Эй, менинг жафокаш, дўст хаёлларим!
 Эй, эзгу ниятдан силқиган ўйлар,
 Раҳмат сизга минг бор!

Алдамадингиз,

Бугун дилим ёруғ, ҳам юзим ёруғ,
 Ёруғдир шаҳарлар, кўчалар, уйлар.

1963

Ҳуснигнинг менчалик шайдоси йўқдир,
Менчалик тўймаган гадоси йўқдир.
Кўкда ўйин қилган шўх қалдирғоч ҳам,
Яшиллик югурган ҳам ўт, оғоч ҳам,
Бўтана сувларнинг юзидаги гул,
Қирдаги лола-ю, тоғдаги сунбул
Қалбимга солади рашксимон туйғу,
Қалбимга солади рашксимон ғулу.
Ойдинда мудраган беҳи гулининг
Биллур косасига сиғолсам дейман.
Юлдуздан дур тақиб, яна қолганин
Қўйним, этагимга йиғолсам дейман.
Гунчалар лабига беозор тегиб,
Толлар баргагини тортқилаб, эгиб
Ўйнаган елларга рашким келади,
Еллардек тоғлардан ошгим келади...
Ҳисларимни бўлди шу дам ажиб ҳол:
Бир бутоқ тепамда силкиниб хушқол,
Секин шивирлади:— Сен, эй одамзод!
Бизлар сенинг учун бўлганмиз бунёд,
Асли сенга менинг рашким келади.

1963

И Л Ҳ О М

Уйқумни тортқилар, ўрнимда минг чўғ,
Бутун вужудимни кабоб қилади.
Мисралар минг тўлғоқ, минг бир дард билан
Аста туғилади, боғлайди уруғ...
Оҳ, бу меҳнатни фақат шоир билади.

1963

Баъзан ҳориб-толиб юмуш-ташвишдан
Ором истаб кўнглим тингиси келар.
Қушлар қанотига енгил илашиб
Жимжит соҳилларга қўнгиси келар.
На қўшиқ ёқади, на кулги, суҳбат,
Пашша ҳам учмаса, олсам дейман тин.
Қотиб ўтираман, босади ғафлат,
Қўлларим ортиқча туюлар секин.
Уйим ҳам кўзимга шумшук, маъносиз,
Даҳшатдан ўрнимдан тураман сапчиб.
О, меҳнат, ҳаёту шодлик дояси,
Бадбахт этма ҳаргиз сен мендан қочиб.
Майли, чангалинга пийпаласанг ҳам,
Товоним қабартса тошларинг тилиб
Ҳислар гирдобиди чирпирак қилиб,
Шеър ишқида дилим қиймаласанг ҳам
Майлига.

1963

Қирда лолаларнинг бағрига шўнғиб,
Баҳор ҳидларини шимиргансимон
Ҳар куни сархушман, ҳар куни шодман,
Чунки мен инсонман, инсонман, инсон!

1963

Қ И З И М Г А

Жаҳон менинг бағримдами ё мен жаҳон бағрида,
Юз баҳорнинг елларими сочларимни силаган?!
Минг гулшаннинг гулларидан роҳатбахш бу қўлчалар
Бахтга кўмиб юрагимни, юзларим эркалаган.

1963

Қизгинам, ишларинг, ташвишларинг кўп,
Менинг бахтим бўлган жанжал, сўроқлар.
Менинг бахтим бўлган эркаликларинг,
Менинг бахтим бўлган хушбўй дудоқлар.

Гард юқмаган уйни нима қилардим,
Дам-бадам йиғмасам ўйинчоқларинг.
Хотиржам уйқуни нима қилардим,
Епмасам, устингни очган чоғларинг.

Баъзан полга тушган жажжи излардан
Бахтимга боққандай қиламан ҳузур.
Оппоғим, ўргилай меҳнатларингдан,
Оппоғим, ҳамиша соғ-саломат юр.

1963

Дилга яқин, аммо кўздан узоқ ёр,
Бир елкан мисоли олис денгизда.
Мен эса йилларки, қирғоқда тикка,
Гоҳи умидсизман, гоҳи умидвор.

Тўлқинлар кўзимдан қочгундек нотинч,
Пойи губорингни топмай қатида.
Шарпанг келтиролмай ўз қанотида
Шамол ҳуштагида йиғлайди ўкинч.

Асрлардан бери зордекман шундай,
Дардинг билан бирга туғилгандекман.
Бир нафас кўрмасам бўғилгандекман,
Олисдан бўлса ҳам кўрингин кунда.

1963

Фикрим ғаввос каби кўнглим тубидан
Ҳислар дурдонасин излар дам-бадам.
Борди-ю топмаса... Унда йўқ шоир,
Шоиргина эмас, йўқолур одам.

1963

*Бир учрашувда болалар менга
пионер галстуги тақиб қўйдилар*

Қаёқларда эдинг, қайларда эдинг,
Бағрим, болалигим, олов кўзлигим.
Хаёллар етолмас жойлардан сени
Ўзим хаёл бўлиб кунда изладим.

Галстугим менинг, оҳ, галстугим,
Қаёқларда эдинг, лола юзлигим!
Қаёқларда эдинг, ахир мен сени
Жуда ҳам соғиндим, жуда изладим.

Излаганимдандир бугун топганим,
Излаганимдандир юзларинг гулгун.
Уйларим, куйларим, вужудим билан
Излаганимданми, учрашдик бугун.

Бўйларинг бўйимдан баланд келгундек,
Кўзларингда теран фикр ёлқини.
(Одамлар! Мен яна шоҳиди бўлдим,
Тиниқ келажакнинг буюк халқимнинг).

Бўйингдан ўргилай, кел, елкам тутай,
Токи шу бўйларинг чўкмасин асло.
Токи галстугим, олов юзлигим,
Кўксингда ҳамшиша кулсин мусаффо.

1969

Нотавон кўнглим нетарди мубталоси бўлмаса,
Не қнлай, бу мубталоликнинг давоси бўлмаса.

Иўлларида беқадр тупроқ бўлишга розиман,
Босиб ўтарга унинг кибру ҳавоси бўлмаса.

Ўзгаларга ёр ҳамиша хуштакаллуф, хушчирой,
Не учун бу илтифотлар бир балоси бўлмаса.

Ўзгалар гул тутса мен наврўзни қошига қўяй,
Гарчи мен кўзга илинмас бир гадоси бўлмаса.

Шунча кенг олам Саида кўзларига тор бўлур,
Васлига ҳар дам илинжу муддаоси бўлмаса.

1963

Ҳар нарсанинг боши ва охири бор,
Қаштами, умрми ва ёки ижод.
Ҳаётга келишдаги кайф қаёқда-ю,
Ишонмайман,
Кетаётиб десалар: мен шод.

Яна қандоқ ҳаёт, бир нафасини
Бир нафас ташлашга кўз қиймас сира.
Балки шунданмикан, баъзан сатрлар
Қалбга ўт сололмай тортгани хира.

Асаб ҳам қарийди, завқ ҳам, туйғу ҳам,
Шеър ҳам қарирми шоир қалбида?
Баъзан қаймоқ боғлаб, ширага тўлиб,
Бир чўққининг боши ё охири бўлиб
Шеър ҳам қарирмикан шоир қалбида?

Қариш ҳам ҳар кимга қилмайди насиб,
Бу бахтдан агарда бўлсам бахтиёр,
Бўйимдан баландроқ бўйни ахтариб
Орзиқиб орқамга қарардим такрор.

Орқага ўтсаму ва бўйларини
Бир кичик кўз бўлиб томоша қилсам.
Менга кифояйди бир вақт шеърларим,

Шу улуғ даргоҳга, шеър даргоҳига
Кимнидир етаклаб кирганин билсам.

Бешогирд одамдай ўрним бўш бўлса,
Мендан ясасалар мустаҳкам девор,
Қулашимни азоб билан кутардим.
Кўп бебахт бўлардим, қоя бўлсаму
Лекин бўлолмасам бирон пойдевор.

1963

Қ А Л А М

Қоғозни мадҳ этсам, сен қилма таъна,
Биламан, қаддингни кўп йўндим, букдим.
Қора қошларингни аёвсиз тўқдим,
Барибир гўзалсан, гўзалсан яна.

Қалбимдаги ишқни, ўт эзгуликни,
Такрорлай-такрорлай бўласан адо.
Айт, сенга, азизим, ким қилмиш ато
Бунча фидойилик, бу гўзалликни?

Сенсиз қар ҳам соқов бўлурди қоғоз,
Дилимни имосиз англаган дўстим.
Сўзимни сабот-ла пойлаган дўстим,
Ёзавер, қорайиб, куйиб, ёниб ёз!

1963

Дарахтлар гуллабди мендан яшрин,
Хатто сездирмасдан тугибди ғўра.
Яна пинҳон дилга ғунчалар сири,
Япроқлар каттайиб тортибди хира.
Наҳотки оламга етгулик кўркин
Шунча хасислик-ла яширди баҳор?
Ёки қарадимми мен унга бефарқ,
Тавсиф қилмадимми такрор ва такрор.
Қиттай бефарқликка қилолмай тоқат,
Шунчалик ўч олган экан табиат,
Оҳ, қалбим, бир дам ҳам шу лоқайдлик-ла
Инсондан муҳаббат сўрама ҳеч вақт.

1963

Кеча бўртиб турган ғунчалар бу тонг
Оппоқ гуллар бўлиб кутди қуёшни.
Эрта ғўра тугар, кейин бўлар бол.
Сўнг сариқ либосин ечаркан хушқол
Кекса қиш тизига қўяди бошни.

Гарчанд қайтмаса ҳам бу баҳор, аммо
Дов-дарахтга янги баҳор келади.
Новдалар қайтадан гулга безаниб,
Куртаклар ям-яшил баргчалар ёзиб,
Атрофда парвона шамол елади.

Инсон умрининг-чи, баҳори битта,
Ёзи бор, кузи бор, лекин йўқ қиши.
Беҳуда бемеҳнат ўтмаса баҳор,
Куз келганда уни такрор ва такрор
Эслаб соғинишдан қўрқмайди киши.

Сочга қўнган қиров ҳам ярашар шунда,
Дард билан ёнган дил кўзгуси бўлур.
Серқуёш, серчаман баҳор ҳуснидек,
Кузги меваларнинг хушбўй исидек,
Умри умрларнинг эзгуси бўлур.

1963

Қалам тутганимда биринчи марта,
Оппоқ чеҳра билан кулиб қарадинг.
Дўсту сирдошликка доим ярадинг,
Ташаккурлар айтай сенга минг қайта.

Энг яхши ҳисларим, туйғуларимни
Бағринга топширдим, оқлигингданми?!
Эзгуликка ҳамроҳ, поклигингданми,
Ҳатто яширмадим қайғуларимни.

Буюк ниятларни асраб ортмоқлаб
Асрларга кўприк бўлган ўзингсан.
Гавҳарга киприк бўлган ўзингсан,
Ёмонни фош этиб элга, лаънатлаб.

Қанча қораласам юзингни, шунча —
Юзимни оқ қилдинг, холислигимдан.
Элга эл, ёмонга олислигимдан,
Дўст бўлдик, оппоғим, ўла ўлгунча.

1963

Ғунча очилиши сирдир одатда,
Лекин аямайди хуш бўйин, ҳуснин.
Билмайман, қайси кун, қайси соатда
Қалбимга жон бўлиб ўрнашган исминг.
Билмайман, яхшиси, сўрама ҳеч вақт,
Билмайман, қайси кун, қайси соатда —
Менга илашган бу уқубатли бахт,
Билмайман, қайси кун, қайси соатда.
Гўё у туғилиб, биринчи марта
Эшитган сўзимдек олис, қадрдон.
Қўзимга гоҳи иур, гоҳ бўлиб парда,
Гоҳ олға етаклаб, гоҳ қўяр йўлдан,
Билмайман, яхшиси, сўрама ҳеч вақт...

1963

Ҳатто уйқусида хўрсинса қизим,
Дилим зирқирайди, ранжиган балки,
Димоғимни тутиб нафасига жим,
Ғунча лабларидан излайман кулги.
Упиб-ўпиб уни қиламан ҳузур,
Педагогика ҳам қолар бир ёнда.
Ҳеч қандай ақлга бўйсунмас бир зўр
Қуёш парчалари кезади қонда.
Ишончимни юклаб меҳрим бўйнига
Бахтиёр шўнғийман ҳислар қўйнига.

ҚАЛБ

Ҳар нарсага куйма, дейишар менга,
Куймаган юракни нима қиламан.
Ортиқча юк қилиб уни танага,
Ёнмаган юракни нима қиламан.

Мен-ку, шоир ахир, ҳар бир инсон ҳам,
Бебахтдир қалбининг қўри бўлмаса.
Чироқ ардоқланмас эди дам-бадам,
Парпираб ёнмаса, нури бўлмаса.

1964

Ошиқ бўлган унга не-не йигитлар,
 Шоирлар тўқиган ғазал, дил ёқиб.
 Тундек кокиллардан бағри тутақиб,
 Уртаниб куйлашган ёниқ байтлар.

Аёллик ҳуснига хўп ярашади,
 Қизлик назокати у билан майин.
 Ноз билан орқангга ташлаб атайин
 Утганда кўрганнинг ақли шошади.

Сочим узун бўлса, тим қора бўлса,
 Орқамда тўлғаниб турса юрганда.
 Майлийди, қўлларим толса ўрганда,
 Майлийди, қийналиб тик туриб ювсам.

Ўтган ҳам, кетган ҳам қараса қайта,
 Қизчалар тортқилаб қочишса суйиб.
 Йигитлар термилса кўзлари куйиб,
 Баъзан кўчасидан ўтган пайтимда.

Юз хил турмаклардим, лекин қирқмасдим,
 Ишда халал берса, чулғардим бошга.
 Ёримнинг дилини солиб оташга,
 Юз хил турмаклардим, лекин қирқмасдим.

1964

Шеър кайфи кун бўйи қилди бетоқат,
Дилим гижимланиб тунни кутардим.
Аёллар тақдири баъзида ғалат,
Бекалик қисмати не кундузларни
Қонунга чап бериб юлиб ўтади.
Пинҳоний кутамаи сокин, жим тунни,
Офтобни кутгандай интиқ, интизор.
Олис-олислардан ташлаб тўрини
Олис-олислардан тун қанот ёзар.
Кела қол, камтарин, камсухан дўстим,
Оппоқ қоғоз узра тўк сочларингни.
Кела қол хаёлкаш, сирдош дастгоҳим,
Ёза қол, ёза қол кулочларингни.
Қалби ўт, ўзи гунг, содда ошиғим,
Кела қол, офтобдай ҳисларим тўкай.

1964

Романлар, азизлар, ақл ўргатманг,
Ақл ўргатсангиз келади ғашим.
Гарчи чорак аср умримдан шодман,
Лекция тинглашга етган бардошим.
Сиз фақат қалбимга гапиринг дейман,
Ишқ изҳор этгандай шивирлаб секин.
Гапиринг, тунлари бедор тинглайман,
Кўзимга кўз тикиб ўргатманг лекин.
Гапиринг, қўшиқдай сеҳрли, майин,
Токи сархуш бўлиб қолай ҳислардан.
Ҳар куйга солингу панд берманг лекин,
Панд бермай етакланг қутлуғ излардан.
Романлар, азизлар, ақл ўргатманг,
Ақл ўргатсангиз келади ғашим.

1964

Гулларга термилиб баъзан юзингни
Тасаввур қилардим қалбда яширин.
Балки шунданмикан, кўзимга, қизим,
Ўтдек ёнишингнинг сабаби, сири.

Қора кўзлиларга боқиб суқ билан
Шундай бўлса дердим ёниб, энтикиб.
Лабингни излардим, атир гулининг
Олов гунчасига кўзимни тикиб.

Қалбу фазилатни йиғиб кўплардан
Бир инсон ясардим мукамал, улуг.
Биламан, оналар хаёли ҳар вақт
Юксак тилакларга, орзуга тўлиқ.

Тоза виждон билан, содда қалб билан
Ардоқлаб ўстирсам, сева билсам чин.
Иложи йўқ, шу хислатлардан
Юрагингга тушмасдан учқун.

1964

Гилос шохларига қор қўнган каби,
Шафтоли кийибди кўйлак пушти ранг.
Тантиқ шабаданинг тутган асаби,
Новдалар қаддини кўтарар аранг.
Нафис гулкосалар тўлғанар тинмай,
Уткинчи ёмғирдан ёноғида ёш.
Охир беролмайин шамолга бардош,
Арига бол тутди шошиб, билдирмай,
Қуруқ вужудини топширди елга.

Шунга ўхшаш кетар чин инсон умри,
Ажал юлиб олса — ишқи, кўз нури,
Юрагининг тафти қолади элда.

1964

Майса ниш урибди ариқ бўйида,
Биринчи севгидек бирам беғубор.
Қуёшга талпинган қиёқларида
Биринчи севгининг соддалиги бор.
Кўрмаган саратон офтобини еб,
Кузнинг тўзонларин мутлақо билмас.
Булут кўз ёшидан талтайиб, ишқ деб,
Баҳор елларига юз тутади маст.
Майса ниш урибди ариқ бўйида,
Биринчи севгидек бирам беғубор...

1964

Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз,
Дард билан ёзаман минг бир тўлганиб.
Бир парча ўт бўлиб ловиллаб, ёниб,
Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз.

Гижжак тори бўлур юрак ўша пайт,
Анвойи оҳангга тўлган, тўлиққан.
Ҳаёт сирларини қатида йиққан,
Гижжак тори бўлур юрак ўша пайт.

Унга камон бўлур ҳамма гўзаллик,
Гоҳ ўзга кўзида жилоланган бахт.
Гоҳ куйиб, ўртаниб ёзилган бир байт,
Унга камон бўлур ҳамма гўзаллик.

Япроқ шивири ҳам тегиб ўтади,
Еллар қанотида юлдузлар тушар.
Гуллар чайқалади, сайрайди қушлар,
Япроқ шивири ҳам тегиб ўтади.

Қичкина уйимга сиғади олам,
Тортишув, баҳслашув бўлур авжида.

Шоирлик бахтидан мен мамнун жуда,
Қичкина уйимга сиғади олам.

Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз,
Дард билан ёзаман минг бир тўлғаниб.
Бир парча ўт бўлиб ловиллаб, ёниб,
Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз.

1964

Шохлар кўтаролмас ўзини ҳосилдан,
Тиргович бўлмаса синиб тушарди...
Айри елкасига опичиб зилдай
Мевалар бехато етилиб пишди.
Мақтов-ла ўртада кўрилди баҳам,
Қачон экилгану қачон гул очган,
Боғбоннинг қўлидан қанча сув ичган,
Ташаккур айтилди ел, қуёшга ҳам.
Фақат ётар эди тиргович четда
Яхшилиқни тилаб, миннатни билмай,
Нолимай, ўкинмай ва малол олмай
Фақат ётар эди тиргович четда.
О, агар меҳрдан пиёла ясаб,
Шеърдан май тутмоқнинг бўлса иложи.
Тирговичлар учун ичинг деб қистаб,
Тирговичлар учун деб солардим жар.

1964

Йиллар ҳатто сочдан рангни ўчирди,
Хуснга ташлади нурсиз бир соя.
Аммо хаёлингга етмайин кучи,
Ўзимга бутунлай берди ниҳоят.

Лекин сен чўчима, ўйларингни мен
Фақат ўн саккизда туриб эслайман.
Фақат ўн саккизда юриб излайман.
Ун саккиз ёшдаги йўлларингни мен.

1964

Арчазор ёнида бир туп оқ қайин,
Мармар танасини чулғабди олов.
Қуёш нурларига чайркан бетин,
Каҳрабо япроқлар ёнади лов-лов.

Бошига кўтарган ерни ўпсам деб,
Орзиқиб елларга тугади кўксин.
Зумрад ёшлигимни қайта топсам дёр,
Оҳ, яна бўлсам, дер, новдалар ҳусни.

Арчазор ёнида бир туп оқ қайин,
Яшашни ўргатиб турар атайин.

1964

Сайр қилсангиз, бўлайин гулзор,
Тингласангиз, бир булбули зор.
Чанқасангиз, муздек бир чашма,
Бўстон бўлай, кезинг беозор.

Ёр йўлида мунтазир кўрсам,
Ойдин бўлиб бошлаб келайин.
Ғамингизни айтинг, олисга,
Олисларга ташлаб келайин.

Аммо дўстга дўст бўлмасангиз,
Ёмон ният тугсангиз дилга.
Яхшиларга йўлатмам сизни,
Чўгир бўлиб ётаман йўлга.

1964

Фикр чарчатади баънда, аммо
Дам берсам жуда тез ўтмаслашади.
Тинчини бермасам у дўстлашади,
Пардасин кўтариб ҳар муаммонинг.
Офтоб жилосидан ипак қатимлаб,
Ойнинг биллагига солиб арғимчоқ.
Қоинотни зумда нур каби ҳатлаб
Сирли висолига очади қучоқ.
Қундузи — у қувлар, тун кечалар — мен,
Икков қўшилишиб шеърга сингамиз.
Шундай енгиб келдик гафлат, жимликни,
Бундан бу ёғи ҳам шундай енгамиз.

1964

ҚОЯ

Қоялар, забонсиз, сирли қоялар,
Асрлар изи бор пешанангизда.
Тошбағир сийнангиз ҳатто нурдан ҳам,
Шунча абадийлик, умрлардан ҳам
Бир ҳаёт яратмас кошонангизда.

Қуёшга қанчалар яқинсиз, аммо
Муздек кўксингиздан аримайди қор.
Бундай виқор билан турманг қаршимда,
Нуқтадек бўлсам ҳам ҳар қарашимда
Ҳаёт бор, қалбимда балқийди баҳор.

1964

Булут чиқмаса кўкка,
Тиниқлиги қайдан билинур?
Ишқ тушмаса юракка,
Буюклиги қайдан билинур?
Қиш бўлмаса, офтоб
Илиқлиги қайдан билинур?
Дил бермаса ҳижронга тоб,
Содиқлиги қайдан билинур?

1964

АРЧА

Иzzат-икром билан ўтқаздик тўрга,
Шохларига осдик зарлик чироқлар.
Ўрмон нафасини таратиб уйга,
Ўн кун яшнаб турди кулиб, чарақлаб.
Сўнг кўм-кўк чиройли пиначаларин
Кўз ёшлари каби дув тўкди бирдан.
Йиғларди соғиниб ўрмон ҳавосин,
Безор бўлган эди ясама қордан.
Заминсиз, ёгинсиз, дўстсиз, ҳамроҳсиз
Безаклар жонига кирмади ора.
Баданин ачитган изғирин елсиз,
Иссиқ хонада у топмади ором.

1964

Қатра сингса ҳамки ернинг бағрига,
Лоақал қонади тупроқ бир чимдим.
Шеърларим қайсидир дилнинг қаърида
Бир орзу, эзгу бир ният уйғотиб,
Бир тугён, гўзал бир ҳисни қўзғатиб
Қатрадек йўқолса мен рози эдим.

1964

Қизча талпинади, дадаси эса
 Асабдан қаттиқроқ қисган таёғин.
 Азиз фарзандини кўтарай деса,
 Тирак бўлишга йўқ унинг оёғи.
 Эсимдан чиқмайдн бу манзара ҳеч,
 Ота кўзидаги ҳам ўкинч, ҳам бахт.
 Гўдак лабидаги маъсумлик, қувонч,
 Бутун вужудимни қилганди карахт.
 Шер бўлиб асраган бахти олдида
 Не азоб ҳозирги нотавон туриш...
 Билсайдинг, болажон, эй нуридийда,
 Сени елкасига опичиб юриш
 Бахтини билсайдинг...
 Ҳикоятма, ўзинг ҳам ўксима, эркам,
 Урин ўтмаса ҳам келгин бағримга,
 Бошимга кўтарай, ирғитай кўкка.
 Сен, ўзи бебаҳра шу бахтни даданг
 Кўпларга улашган, менга ҳам берган,
 Кел, ўзим кўтарай оппоғим, эркам.

1964

Ҳаётдан нолиса биров, суймайман,
Айниқса, соғ бўлса қўли оёғи.
Ҳаёт сийлар бизни қувонч, бахт билан,
Не ажаб бўлса гоҳ алами, доғи. .

Курашсиз, меҳнатсиз шодлик, кулгуни
Ўғирлик мол дейман, қиламан ҳазар.
Қалбимнинг парчаси сингмаса агар
Розимасман биров ҳадя этса зар.

Ғамимни айтмасам, токи ўзганинг
Кўнглига бир он ҳам ғашлик солмасам.
Бахтимни дўстларга хушнуд ёйсаму
Лекин уни ҳеч вақт йиғиб олмасам.

Ҳаёт тўлқинида бир хасдек ожиз,
Увол аталишга қилмасман тоқат.
Умримнинг бир они ўтмаса бенз,
Худди ана шундай яшасам фақат.

1964

ДАДАМ ХОТИРАСИ

Дадагинам,
Ҳар ўтган умримга назар ташласам,
Қиттай ғубор сезсам, кўнглим ғашланар.
Ранжитиб қўйдимми, деб руҳингизни,
Жигаримни кабоб қилар оташлар,
Дадагинам!

Гоҳ лентам, гоҳида ботинкам ипин
Боғлаган меҳрибон қўлларингизни,
Тоғдаги чашмадек мусаффо, тиниқ —
Қалбингиз, муборак йўлларингизни
Бир лаҳзага топсам,
Оҳ, битта ўпсам.

Уқишим саз бўлса, юз-кўзингизда
Тенги йўқ бир қувонч порлаб кетарди.
Шундай боқардингиз, гоҳ уйимизга
Кичкина дўстларим чорлаб келганда.

Дадагинам,
Ўзингиз солгансиз менга шеър ишқин,
Нега ўқимайсиз сатрларимни?
Нега текширмайсиз дафтарларимни,
Нега койимайсиз хатойим учун?
Ҳеч нарса қолмасди назарингиздан,
Сал чучук сўзлашим, юришимгача.
Сув бўйида ўйчан туришимгача,
Ҳеч нарса қолмасди назарингиздан.
Ҳали ҳам шу назар қилади таъқиб,

Йўлимга ҳамиша нур, чироқ ёқиб,
Гоҳ жиддий, гоҳида мулойим боқиб,
Меҳр кўзи билан қилади таъқиб.
Қичкина обрўйим балки шундандир,
Шундандир каттаков бахт тўла уйим.
Шундандир излаган, интилган ўйим,
Қичкина обрўйим балки шундандир.
Номингиз элимда ардоқлай олсам,
Розиман қиз бўлиб туғилганимдан.
Яхши ўғил каби мен сақлай олсам,
Розиман қиз бўлиб туғилганимдан,
Дадажонгинам!..

1964

Билмайман, ҳар куни кекса бу дунё
Қанчалаб гўдакка очади бағир.
Лекин, биламанки, ҳеч қайси она,
Эртадан бирон бахт қилмаса умид,
Фарзанд туғмас эди, бермасди умр.
Олам манглайдан ажинни ёзиб,
Бироқ туғилмоқда тинмасдан одам.
Хитой, Америка, Вьетнамда ҳам
Бомбаларни янчиб, низони эзиб,
Одам туғилмоқда сира тинмасдан,
Умидсизлик нима, асло билмасдан
Туғилмоқда тилак, қудрат, курашлар.

1965

Кўзларига сиңиб кетар вужудим,
Қирмаган тиканнинг заҳрин тортаман
Унга озор етса, ўлган бўлсам ҳам,
Қасоскор, даҳшатли бўрон бўламан,
Дилларга ғулғула, сурон бўламан,
Тинмайман, ҳаётга яна қайтаман.

1965

Қор ёғар, қор ёғар бирам хушҳаво
Қор ёғар, қор ёғар, айни муддао.
Келинлар, жўралар, бир дам кезайлик,
Қимки нохуш бўлса топгуси даво.

Дарахтлар шохида, бўғотларда қор,
Тарновлар тишлаган новвотларда қор.
Юзига биллурдан нафис тўр тутиб,
Қор қўйнида жимжит оқадӣ анҳор.

Қор ёғар, қор ёғар пояндоз бўлиб,
Қор ёғар, қор ёғар бирам соз бўлиб.
Қаранглар, жўралар, қизлар юзига
Лаъл суриб ўтибди қор пардоз бўлиб.

Қор ёғар, қор ёғар бирам хушҳаво,
Қор ёғар, қор ёғар, айни муддао.
Юринглар, жўралар, бир дам кезайлик,
Қимки нохуш бўлса топгуси даво.

1965

ЯУЛЛАР

I

Йўллар, йўллар, обод, поёнсиз йўллар,
Йўллар, йўллар, олис, озорсиз йўллар.
Бу йўллардан гўё мени кифтида,
Меҳнати, меҳрининг ўти, тафтида
Кўтариб боради минг-минглаб қўллар.

Доим қулоғимда лом ҳам шағалнинг
Полвон бульдозернинг тинмас шовқини.
Кўзимда кимлардир ташна лаб билан,
Ғубор қўнган қошу тиниқ қалб билан
Мириқиб шимираб тер томган сувни.

Ҳатто машина ҳам ҳарсиллаб қолиб,
Энтикиб сув сўраб бу тоғларда гоҳ.
Терлаган яғриндек ялтиллаб тошлар,
Бу ерларда ўтган кураш, бардошлар
Сиридан қилгандек бўлади огоҳ.

Йўллар, йўллар, дoston сатрларидек
Ҳар қадамда сизни ўқиса бўлур.
Тилакларни улаб тилаклар билан,
Юракларни улаб юраклар билан
Яна олисларга йўллар йўл олур.

II

Ен бағрида ўтлар қўзилар,
Чўпон ҳайдаб олисдан кепти.
Мени тотли гўшт есин депти,
Хушбўй, тиниқ ўтларни излаб.

Яшикларин кўтариб атай,
Асалчи ҳам чиқмиш шаҳардан.
Мени асл асал есин деб
Бунда тинмас эрта саҳардан.

Ташна бўлса зор бўлмасин деб.
Булоқ кўзин очиб кетган ким?
Олтин қўллар, меҳрибон қўллар,
Сизга минг бор қиламан таъзим.

Йўл чарчатса ҳордиқ ёзсин деб,
Чўққиларга суҳбатгоҳ қурган
Эй, тинмаган, азиз одамлар
Нима қилай, айтинг, буюринг.

Шеърим босмас қалбим ўтини,
Ахир у ҳам сизники, сиздан.
Нима қилай, айтинг, буюринг!
Ўргилайми мен изингиздан!

Куйим, ўйим, бари сизники,
Сизникиман токи жоним бор.
Нима қилсам, нима ёзсам ҳам
Олдингизда қарздорман, қарздор.

III

Тоғнинг кузи шунча кўҳликми,
Қалбим, кўзим қайратдан соқов.

Сакраб учиб ўтган какликми,
Дўланалар ёнарми лов-лов?

Ен бағирлар афсона-ку нақд,
Ирмоқлари сутми ё кўзгу?
Худди гулхан бунда ҳар дарахт,
Хазонлари учқуннинг ўзи.

Шунча рангни бағрида тутган,
Қоялар-чи, виқорли, кибор!
Аммо қайда гўзаллики бор,
Унга инсон оёғи етган.

IV

Қорлар тўёлмасдан тоғлар ҳуснига
Баҳор лола бўлиб очилар эмиш.
Баҳор лола бўлиб сочилар эмиш
Қорлар тўёлмасдан тоғлар ҳуснига.

Баҳорда йиғлармиш шалола бўлиб,
Гоҳи шовиллармиш бўлиб зўр дарё.
Ишқин шивирлармиш ирмоқ бўлиб ё,
Гоҳ тўхтаб, гоҳида елиб-югуриб.

Баҳорда илдизлар бағрига сингиб,
Тоғлар шарбатини сўр, деяр эмиш.
Бўйинг чўз, тоғларни кўр, деяр эмиш
Боғларда илдизлар бағрига сингиб.

V

Йўллар топиб ва топиб ҳамдам,
Чўққиларда ёнғоқ унибди.
Шу забонсиз тошлар узра ҳам
Ғолиб хаёт мағрур турибди

1965

Қалбим торларини гоҳ тонгги насим,
Гоҳ дағал бармоқлар чертар беаёв.
Бир сатрим ирмоқдек қуйилади жим,
Бир сатрим кўзимга санчилгундек ёв.

Қошқийди, ғазабкор, пичингга тўла
Шеърларни ёзмасам, ёзмасам сира.
Қошқийди, барчага кулги улашиб,
Ҳеч кимнинг дилини қилмасам хира.

Аммо шоир дили, тили бир уммон,
Асали тугамас, заҳари қочмас.
Кўзига тушмаса ўша бир ёмон,
У ҳам беҳудга заҳрини сочмас.

1965

Тонг бўзариб келарди, юлдузларнинг жамоли
Яна ҳам яшнаб бир дам очилгандай туюлди.
Тонг ёришиб келарди, гўёки шу юлдузлар
Қоинотнинг бошидан кундуз бўлиб қуйилди.

1965

Бадбўй шу ўсимлик дард аритармиш,
Гўё дўстнинг берган ачкиқ дашноми.
Содиқ дўст ёмон кун асқатар эмиш,
Агар шундай бўлса... Чиндан ошнами?

Қўз ёш пардасида бўлса-ю ҳозир,
Қулгингни кўришга қилмаса тоқат.
Шахсан мен булардан қиламан ҳазар.
Чунки дўст бахтидан тирикман фақат.

1965

Нур бўлиб порлайди қалбим шеър ёзсам,
Оташ ҳам тиниқ ўт бўлиб ёнур.
Аммо ёмонликни кўрсам ё сезсам,
Шундай тутайдики, дудга айланур.

Гарчи кўп ёндиму гоҳ-гоҳ тутадим,
Гарчи ёмонликни яхшилик енгди.
Аммо шу озгина тутаганларим
Яна қанча ёнишларга етарди.

1965

Уйқуга бош қўйди офтоб оҳиста,
Кечки шабадада тўлғанди гулзор.
Ранг, нусха кўчириб, излаб пайваста,
Капалакнинг шунда тунагиси бор.

Атиргул юзида кулдиргич порлаб,
Бирам яшнатибди жамолин, ҳуснин.
Ғунча бир кулгига энди очган лаб.
Райҳон кокиллари уфурар исин.

Юзидан қон томган гултожихўроз,
Илиги тўқ элнинг қарисисимон.
Қаддини кўзкўзлар гулхайри танноз,
Хиналар уятчан париларсимон.

Тож кийган гулсафсар хаёлчан, кибор,
Шойингулнинг бағри ёнади лов-лов.
Ер бағирлаб ётар бир гулибеор,
Дўстларга қарашга кўнгли бермай дов.

1965

Чумоли уясин бузган болага
Қизим куйиб-пишиб қиларди ўғит:
— Улдирма, аяси йиғлайди ахир,
Аяси излайди, қўй, тегма, бор, кет!
Зар сочса бунчалик қувонмас эдим,
Бунчалик бўлмасдим бахтли, бадавлат.
Наҳотки, онани ўйлар гўдагим,
Наҳотки, сололдим қалбига шафқат!

1965

Баъзан рўзғордаги бирон буюмни
Кўздек ардоқлаймиз чангдан ва намдан.
Шунча аясайдик агар одамни,
Шунча асрасайдик ўксиш ва ғамдан,
Юзлар табассумдан аримасмиди...
Қасод бўлармиди дори бозори?!
Кўрмай докторларнинг меҳрин, озорин
Одамлар баъзан тез қаримасмиди?!
Судлар эснаб-эснаб бекорчиликдан
Иш сўраб колхозга кетарди балки.
Ҳарқалай, шунақароқ бўларди, дейман
Уйлардан эшитилса фақат куй, кулги.

1965

Қадамлар, шарпасиз оғир қадамлар,
 Кўзлар пардасига қалққан аччиқ ёш.
 Энг сўнгги сафарга кимни узатар,
 Ҳамкасбми, қўшними ёки қариндош?
 Гуллар ҳусни шунча совуқми асли,
 Висол дамидаги кўрки қаерда?
 Бугун табиатнинг қанақа фасли,
 Ҳеч ким пайқамайди, кўзлари ерда.
 Майлига, ранглар ҳам ўчсин бир нафас,
 Майлига, офтоб ҳам беркинсин бир дам.
 Майлига, бир зумга йўқолсин ҳавас,
 Майлига, зил юкдай туюлсин қадам,
 Ахир орамиздан кетмоқда одам!
 Мотам сукутидан юрак қийноқда,
 Юрак қийноқдаки, бермагундай тоб.
 Аммо, мен истардим, юрак шу топда
 Ўз-ўзига шундай беролса ҳисоб:
 Дардин эшитдингми тириклигида?
 Бирон шодлик кунни гул тутганмидинг?
 Ёки ўша кунни унутганмидинг?
 Қадрига етдингми тириклигида?
 Шу сўроққа тутса кўнглимиз бизни,
 Балки ўлим яна кетарди йироқ.
 Одамлар! Қадрланг бир-бирингизни,
 Гул ҳам, муҳаббат ҳам тирикка керак.

1965

И Ш О Н Ч

Бировга ишониб баъзан панд ейман,
Лекин ташлолмайман шу одатимни.
Балки, шу ишончдир саодатимнинг
Умри, келажаги, боиси дейман.

Ахир ишонмаса биронта менга,
Санчгани афзалроқ қалбимга тикан.
Шу ишонч ошиён қурмаган жойда
Айтинг-чи, чинакам шодлик бормикан?

1965

Қ У Ш И Қ

Ҳалима Носировага

Ҳали бола эдим, ҳайрон бўлардим,
Бош чайқаб тинглашса баъзан катталар.
Лекин, неларгадир кўнглим тўларди,
Нелардир қалбимни этарди талаб.

Кеча йиғлатганим учун эзгилаб
Кучугимдан узр сўрардим секин.
Қўйиб юборардим тиллақўнғизни,
Нима бўлганини билмасдим лекин.

Билмасдим, дилрабо ўша қўшиқдан
Тақдирим дилимга ўрнашганини.
Билмасдим, шеър бахти, заҳмати шунда
Қуй билан кўнглимга туташганини,
Билмасдим.

1965

ЧУЛИ ИРОҚ

Тарихни сўзлама менга, эй одам,
Битта чалиб бергин «Чўли ироқ»ни.
Битта чалиб бергин, токи яна ҳам
Яхшироқ ажратай қорани, оқни.

Бу куй асрларнинг баридан тортиб
Чўлларда толиққан ҳорғин карвондай
Минг хил тақдирларни устига ортиб,
Қалбимдан жимирлаб ўтади қондай.

Тарихнинг энг олис қатламларида
Армонда ухлаган орзу-аламлар.
Дунё манглайинга ажин туширган,
Дардни, қариликни яратган ғамлар,

Сахро чечагининг аянч кулгиси,
Ёмғирдан жон кирган тупроқнинг иси,
Ҳаммаси ўтади қалбимни ўйиб.
Туя бўйнидаги қўнғироқларнинг
Ташналик эслатган жаранги бўлиб
Ҳаммаси ўтади қалбимни ўйиб.

Тарихни сўзлама менга, эй одам,
Битта чалиб бергин «Чўли ироқ»ни.
Битта чалиб бергин, токи яна ҳам
Яхшироқ ажратай қорани, оқни.

Ҳаддидан ошганга уни чалиб бер,
Дўстлар дийдорини ғанимат билмай,
Саробга шошганга уни чалиб бер!
Чалиб бер, чалиб бер, андиша қилмай.
Ўтмишни сўзлама, ўгит керакмас,
Шу куйни бир марта чалиб берсанг бас.

1965

Ердан нон ушоғин олганим кўриб,
Нега истехзоли кулдинг, яхши қиз?
Диндор ўйладингми сен хаёл суриб,
Борди-ю, шу ушоқ дин бўлса агар
Сира иккиланмай чўкар эдим тиз.
Яна истардимки, дунё, элларга
Якка-ю ягона дин бўлса шу нон.
Куймасмиди, балки далалар, қирлар,
Абад топармиди бахтини инсон?!

1965

Куз келди, ёноғи куйган япроқлар
Кекса кўзлар каби тортибди хира.
Аммо меваларга тўлибди шира,
Етилиб товланар ишкомлар, боғлар.
Табиат шунчалар одампарварки,
Лол қолиб боқаман баъзан ишига.
Биллур жиға тақиб кумуш қишига,
Ез бўйи бузмайди гуллар таркини.
Баҳорда дам-бадам ёмғир ювади,
Япроқлар ҳуснини инсон кўрсин, деб.
Ёзу куз қуёши булут қувади,
Мевалар шарбатга тўлиб турсин, деб.
Куз келди, ёноғи куйган япроқлар
Кекса кўзлар каби тортибди хира.
Аммо меваларга тўлибди шира,
Етилиб товланар ишкомлар, боғлар.

1965

Пўқламаган ҳар кунинг йилча бўлурми, ҳай-ҳай,
Шунчалик шафқат билмас дилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Хуш суратинг бир нафас тарк этмас хаёлимни,
Кўз шаҳло-ю, қош эса нилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Ҳар сўзда юз андиша қилғум донолиғингдан,
Кўнглингниг нозиклиги қилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Гоҳ ханжар, гоҳ асалдек сўзларингдан доғдамен,
Жон олиб, жон бергучи тилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Васлингниг умидида дунёдан ўтиб боргум,
Қаноатда Саида филча бўлурми, ҳай-ҳай.

1965

Яланғоч новдалар мудрайди карахт,
Қорними кутади тамшаниб кўкка?
Чайир панжаларин ёзиб ҳар дарахт,
Бедор қариядек ухлайди тикка.
Дув тўкиб олтин ранг япроқларини
Кимхоб пояндоздек йўлларга тўшаб.
Нисор қилиб бутун жон-жаҳонини,
Кучдан қолган мунис онага ўхшар.

1965

Гуллар юзида ханда — бу боғдан ёр ўтдими,
Одатин қилмай канда, яна бедор ўтдими?

Еллар нечун сарсари, кетолмайдилар нари,
Кўнглимнинг моҳ пайкари кўзи хуммор ўтдими?

Райҳонга рашк қилиб гул, бағри қон бўпти буткул,
Яна райҳон ҳидлаб ул, бундан такрор ўтдими?

Ҳар нарсада нур, виқор, ҳатто тупроқ бахтиёр,
Бир-бир босиб беозор, ул беозор ўтдими?

Дилда такрорлаб отин, тилаб умру давлатин,
Сояси бўлиб тагин Саида зор ўтдими?

1965

* * *

Ишқда вафо керак, ҳаётда мардлик,
Шоирга ҳамиша дил керак дардлик.
Уни одамларга қанча юқтирса,
Уни одамларга қанча уқтирса,
Шунча кўпаяди оламда яхши.

1966

ТУПРОҚ ДЕИДИКИ

Тупроқ кулгисидан яшарар олам,
Тупроқ йиғисидан қурийди ҳаёт.
У йиғласа бўлмас бундан ортиқ ғам,
Унинг йиғисини кўрганмиз, ҳайҳот!
Ернинг йиғлашини кўрмоқ бўлсангиз,
Қурбонлар қабрига яхшилаб боқинг.
Чора топ, деб сизга чўккундайин тиз,
Унутма, инсон, деб шивирлар сокин.
Тақдирдан маъюс, дилхаста ўзи,
Қошқийди, кошқийди топса бир илож,
Бағрингизга бериб жигарингизни,
Ўрнига гуллардан тақиб олса тож.
У пинҳон йиғлайди, ёқа этмай чок,
Кекса она каби дилида дарди.
Одамлар! Курашинг, бирлашинг, токи —
Шу азиз тупроқда қайғунинг гарди
Қолмасин, бўлмасин, кўрмасин сира.
Вайроналар белин букмасин мутлақ,
Қуёшнинг чеҳраси тортмасин хира.
Гуллар тиниқ бўлсин, қор бўлсин оппоқ,
Тепкилаб, селкиллаб ўйин тушсангиз
Япроқ бўлиб қарсак чалган она-Ер:
Кўксим қадоқ бўлмас пошна изидан,
Фақат йиғлатманглар, йиғлатманглар,

1966

Жийда гулларидаң ҳаво муаттар,
Табиат кучига ўқийман таҳсин.
Сочим, димоғимга яширгим келар
Шу жажжи гулларнинг тенги йўқ исин.

Шохин синдиришдан тиёлмам ўзни,
Истамасам ҳамки қилмоқни увол.
Баъзан яхши нарса яхшилигидан
Ўз умрига ўзи бўларкан завол.

1966

Ғунчаларни уйғотган шамол
Нечун барғни юлқилаб кетди.
Бирин суйиб, бирин ирғитди,
Табиатнинг ишидан мен лол.

Бирисини койиди юлиб,
Мўртлигига бергандай дашном.
Бирисидан парвона бўлиб,
Қанотида ташиди шабнам.

Лоқайдликни билмагани-чун
Таъзим қилгим келарди унга.

1966

Билмайман, бу уйда яшаганди ким,
Роса қилган экан меҳнат, ҳафсала.
Бугун дил эзгучи суқунат ҳоқим,
Синган қовурғадек ётар вассалар.

Кўзимга етимдек мунгли боқади,
Бир ёнда шuvoғи тўкилган ўчоқ.
Гўё жонли вужуд, бағрим ёқади
Қўли синиб ётган тилсиз қўғирчоқ.

Гоҳ алам, гоҳида чексиз шодликлар,
Балки умрларнинг гувоҳи бу уй,
Ғалвир баданида хотира сақлар,
Хотирага шўнғиб сурган каби ўй.

Забонсиз шу тошлар, балки неча бор,
Тинглаган тўй, базм, дўстлар сасини.
Балки қатларида пинҳон ардоқлар,
Юмшоқ йўргакларнинг хушбўй исини.

Меҳнат, умр бари, муҳаббат бари,
Деворда панжалар изи — сирли хат.

Наҳот шунча қаттиқ табиат қаҳри,
Наҳотки, илож йўқ, бир чора қаҳат?
Фикрдан, ҳислардан увушган юрак
Жавоб топган каби ёришди бирдан.
Ахир одам омон, одамлар тирик,
Ана, ўтмоқдалар шошилишч, бардам.

1966

Машиналар ғиз ғиз ўтар ёнимдан,
Бортида ёзувлар. Москва — Тошкент.
Тошкентга Белорус, Украинадан,
Шоферлар серташвиш, шоферлар шошган.

Ҳаммаси ардоқли жигарим мисол,
Миннатдор назарим кетар эргашиб.
Қалбим бу оқибат қаршисида лол,
Машиналар ўтар ёнимдан шошиб.

1966

Кун ботиб бормоқда, турналар учар,
Олисдан эшитилар чуғур-чуғури.
Терак учларида бир ёниб ўчар
Уфққа тиз чўккан қуёшнинг нури.

Турналар кетяпти, билмам, қай юртга,
Қайси элатларга бошлашди сафар.
Мабодо биттаси сал қолса ортда,
Безовта бўлади, бузилар сафлар.

Бир қўзғалиб яна ростланди сафлар,
Ортда қолган бири қўшилди бардам.
Не деб чуғурлашар, недир гаплари,
Яхшилик сезаман не десалар ҳам.

1966

Қизим қўшиқ куйлайди...
 Ирмоқлар шовилларми ё қушларнинг наъмаси,
 Қуёшнинг шуъласими дилим тутган кафтида?
 Гўё дейди: ола қол роҳатларнинг ҳаммасин,
 Чидаш бера олсанг бас, муҳаббати, тафтига.

Қизим қўшиқ куйлайди...
 Ё табиат гулларга ранг улашар шу бугун,
 Ё зилол сув бағрига қалдирғоч тўш урдими?
 Субҳидамнинг еллари ўлиб дарёлар юзин,
 Гулшанларнинг атрини уфуришга турдими?

Қизим қўшиқ қуйлайди...
 Юлдузлар жимирларми ё шаршара тўзони?
 Эй наққош, атласингга жилвасини кўчиргил!
 Тингланг, азиз одамлар, тингланглару фазони —
 Тутунлардан тозалаб, уруш отин ўчириг.

Қизим қўшиқ қуйлайди...
 Ё капалак қанотин ели тегди юзимга,
 Ё ёшлик бағридаги хаёл аралаш уйқу.
 Бир қатра шабнам бўлиб термиламан қизимга,
 Бир қатра шабнам қилиб қуйганди мени туйғу.

Қизим қўшиқ куйлайди...
Еки оқшомни қувлаб тонг келяпти тоғлардан,
Е атиргул ғунчаси япроқ ёзди шу маҳал.
Қаранг, азиз одамлар, далаларда, боғларда
Қуртакларни сийпалаб кезиб юрибди ҳамал.
Қизим қўшиқ куйлайди...

1966

Дарёларнинг ул юзида уйларингиз,
Олислардан эшитилар куйларингиз.
Кунда-кунда кўролмасам бўйларингиз,
Тун кечалар уйқу бермас ўйларингиз.

Дарёларни кечиб ўтсам, кечиб ўтсам,
Қушлар бўлиб учиб ўтсам, учиб ўтсам.
Шамол бўлиб гулшанлардан гул атрини
Бошингиздан сочиб ўтсам, сочиб ўтсам.

Сув бўйида узоқ туриб сурманг хаёл,
Сочларингиз мушкин олиб ўтса шамол.
Ўзгаларга тарқатма деб қизганиман,
Дилгинамга келур малол, келур малол.

Дарёларда ёр сочини ювармикан,
Гумонларни хаёлидан қувармикан.
Йўлларига атиргулу райҳон эксам,
Бир қайрилиб, кўз учида суярмикан.

1966

Изғирин ачитар, осмон элар ун,
Дарахтлар танида меҳнатдан қадоқ.
Қуриб-қовжираган танҳо бир япроқ
Ел билан олишар мана неча кун.

Қуриб-қовжираган, рангида қон йўқ,
Шамол ҳам қўймайди зулм исканжасин.
Япроқ ҳам айирмас шохдан панжасин,
Енида ҳамхона, бир меҳрибон йўқ.

Йўқ, йўқ, қилолмайман мен уни ҳавас,
Дўсту ёр, жигарлар ва қариндошсиз,
Ўртада бўлмаган дастурхон, ошсиз,
Эй ҳаёт, олдирма, олмайин нафас.

1966

Кимсасиз бу қирда қайдан бу қабр,
Нечун одамлардан олисда, танҳо.
Унсиз бу чиройни қилманг деб қадр,
Табиат ҳуснига қасддан ётар ё?

Бошига бир туп тол ташламиш соя,
Билмайман, ким экан, ардоқлаган ким?
Барглар шивирида мунча мунг, нола,
Нечун булоқлар ҳам куйламайди, жим?

Нечун кўзларимни яшнатмас гуллар,
Қалбимни эзади оғир алам, юк.
Шабада ҳам мунча хунук увиллар,
Чечақда дил тортар бир истара йўқ.

Барига шу кичик бир қабр сабаб,
Офтобнинг бу жойга сочган шодлигини
Шу қабр ўзига олгандек қамаб,
Барига шу кичик бир қабр сабаб.

1966

Субҳидамда сувга чиқсам бир йигит хомуш юрар,
Ақлу ҳуши йўқ ўзида, гоҳ туриб, гоҳ ўлтирар.

Тим қаро кўзлар тикилмиш сувга айтиб арзи дил,
Ё унинг кўзгусида бир моҳирўй ёрни кўрар.

Тонг шамоли сўрса ҳолин сочларидан гоҳ ўпиб,
Оҳ уриб ундан йигит ёр шарпаси, васлин сўрар.

Ҳолига зимдан назар ташлаб дилим бўлди забун,
Билмадим, ҳуши қаёқда, сурати бунда турар.

Қай париваш кўрмади пайваста қошлар ҳуснини,
Дер Саида ишқ қадрин билмагани ишқ урар.

1966

Далалардан мужда келар
Шамолларнинг қанотида.
Унда ёрим пахта терар,
Пўлат зангор ғиротида.

Пўлат зангор ғиротини
Боғлаб олсам сеҳрим билан.
Чаманларнинг тароватин
Олиб берай меҳрим билан.

Тонгги шабнам ҳўл қилибди:
Беқасам тўн енгларини.
Ўзи доим сардор бўлиб
Бошлаб юрар тенгларини.

Оқ олтиннинг гарди қўнмиш
Пайваста ул қошларига.
Дўппи тиксам суйиб-суйиб
Киярмикан бошларига?!

Далалардан мужда келар
Шамолларнинг қанотида.
Унда ёрим пахта терар
Пўлат зангор ғиротида.

1966

Бировнинг тилидан сўзловчилар кўп,
Мажлисдаги таклиф, нутқини ҳатто.
Буларнинг билгани, ўргангани: хўп,
Қўлбола тўтилар бирон «катта»га.

Минг шукр, яхши-ю ёмон сўзларим,
Ютуқ-янглишларим меники фақат.
Жавдираб боқмадим ўзга кўзларга,
Буйруқ, манманликка йўқ менда тоқат.

Чучмал сўзга сахий эмасман унча,
Ширин эшитилмас ҳар бир тўғри гап.
Севиб, койиганим, сўкканим учун
Тортган азобимга бир ўзим сабаб.

1966

ДЕНГИЗ БҮЙИДА

Даврлар, замонлар, асрлар балки
Унинг тўлқинида йиғлайди сўзсиз.
Унинг тўлқинида чайқалар изсиз
Гўзаллар, гўдаклар, қасрлар балки.

Тўлқинлар олисга судрар нигоҳим,
Гоҳи нола бўлиб, гоҳи куй булиб.
Гоҳи кулги бўлиб, гоҳи ўй бўлиб,
Тўлқинлар олисга судрар нигоҳим.

Қатраларга сингиб кетгандай мен ҳам
Соҳилда тураман ҳайкалдай қотиб.
Ҳиссим, хаёлимни бир дам йўқотиб,
Қатраларга сингиб кетгандай мен ҳам.

Ҳушимга келтирар яна тўлқинлар
Оёғимга суркаб оппоқ бошини.
Оёғимга тўкиб ожиз ёшини,
Ҳушимга келтирар яна тўлқинлар.

1966

Итлар увиллайди, мушуклар нотинч,
 Шарпалар ғалати: сирли ва совуқ.
 Қўноқда ётолмай питирлар товуқ,
 Нени бошлаб келар бу оқшом, бу кеч?!

Она-ер, азиз ер, дардингни олай,
 Қаеринг силасам тинчланар жонинг.
 Қаерда кўпирмиш асабинг, қонинг,
 Айт-чи, қаерингга қулоғим солай?

Гўдаклар кўзининг қорачиғидан
 Кошкийди суғуриб олсам қўрқувни.
 Қайтариб тинч тунни, ширин уйқуни,
 Бахт бўлиб порласам юлдуз чўғида.

Итлар увиллайди, мушуклар нотинч,
 Шарпалар ғалати: сирли ва совуқ.
 Қўноқда ётолмай питирлар товуқ,
 Нени бошлаб келар бу оқшом, бу кеч?!

1966

Мен на давлатдану, на бахтдан камчил,
На пулу маъсабнинг қули, ошнаси.
Менга чин дилингни, дилингни очгил,
Мен ёлғондан холи сўзнинг ташнаси.

Шундай сўз айтгилки, қанот боғлайин,
Танамдан арисин дард билан армон.
Шунда сени ўзим бир ардоқлайки,
Фақат сен гапирма, гапирма ёлғон.

Дилим меҳр тўла тиниқ бир чашма,
Ҳали очилмаган минг бир кўзи бор.
Сен шундай бир сўзни айтгил, адашма,
Ўни очадиган, ахир, сўзи бор.

Ипак ҳам бўламан, бўламан бўстон,
Ҳузурбахш шабада, тикансиз бир гул.
Яхши-ёмон кунда ягона дўстинг,
Хулласи, сен бўлиб қоламан буткул.

Мен на давлатдану, на бахтдан камчил,
Табиат ранжитган на бирон хаста.
Менга чин дилингни, дилингни очгил,
Қошингга келдим мен ишқ, меҳр истаб.

1967

ЎРОЛ ТАНСИҚБОЕВГА

Тоғлар қаршисида ҳайратдан мен дол,
Бир сўлим ҳаводан яйради танним.
Ҳатто эшитаман асалари бол —
Йиғиб гуллар ичра билмайди тинним.

Вужудимдан тортиб, ором ол, дейди,
Бу не оҳанрабо, бу қандайин сир.
О, ўзбек диёри, тенгинг бор қайда,
Кўнглим, кўзим, ўйим — ҳаммаси асир!

Балки табнат ҳам бутун кўзи-ла
Ўз ҳуснига боқиб ўзи маҳлиё.
Оёғим эркалаб сеҳри, нози-ла
Муздек лаби билан ўпади гиёҳ.

Шудрингдан сиёҳу, минг хил ранг, бўёқ —
Не майин сатрлар битилган бир хат.
Ажиб ғазалмисол яқини йироқ
Дилга қуйилади бўлиб муҳаббат.

1967

Меҳнату ташвишдан бўлсам сал нари
Пучайиб қоламан ўзимга ўзим.
Гўё мен ҳамиша бир ғужум узум,
Фикрлар талайди мисоли ари.

Ором бермасинлар, майлига, бир дам.
Майлига, сўрсинлар шарбат-қонимни.
Пармалаб шеъримга қўйсин жонимни,
Ахир меҳнат билан тирикдир одам.

1967

Утган йилги пайванд кирди ҳосилга,
Битди пўстидаги пичоқ ўрни ҳам.
Энди бир тап бўлиб чирмашиб маҳкам,
Хушбўй гулларини кўзкўзлар елга.

Ажратиб бўлмайди энди уларни,
Қишни ҳам, ёзни ҳам кутади бирга.
Кессангиз болтага бош тутар бирга,
Бирга кўкаради, бирга қулайди.

Тирик етим қилиб ўғил-қизини
Ажралиб кетсалар баъзан одамлар,
Пайвандни эслайман мен шундай дамлар,
Бир ўкинч кўзимга чиқади сизиб.

Наҳот бирга-бирга сурса-ю умр,
Бегоналик турса соясин ташлаб...
Пайванд гуркирайди кўзимда яшнаб,
Бизда қонун шундай дегандай мағрур.

1967

ШОИРНИ ЭСЛАБ

Фафур Фулом вафоти кунларида ёзилган

О, замин, биз сенга кўп қилдик таъзим,
Она деб атадик, улуғладик бот.
Аммо неъматларинг ҳамма, ҳаммаси
Танамиздан юлинган парча-ку, ҳайҳот!

Бу нафис чечаклар, йўқ, гуллар эмас,
Завқсиз ҳувиллади боққанда қалбим.
Булар қатларингда бенафас, бесас,
Кулги қотган қанча гўзаллар лаби.

Ирмоқлар куйлаган сеҳрли қўшиқ,
Фунча лабидаги нафис, ним кулги,
Балки, Алишерга армон бўлган ишқ,
Дилда қолиб кетган ғазали балки.

Беҳзод қаламининг бўёқларини
Шимириб, борлиққа пуркаганмисан?!
Шабнам қилиб майса қиёқларига
Инсон кўз ёшини суркаганмисан?!

Яратиб, қайтариб олмоқлик нечун,
Нечун мурғак дилга оламдек яра?
Қани бу гулшанга у ошнги чин,
Бугун қалбим бўм-бўш бу ранглар аро.

Дилимни ўсмадек эзгилаб обдан,
Хино гулларига қилгунча бўёқ,—
Шоирни замонни топмоқ-чун бир дам,
Майли, вужудимни машъал қилиб ёқ.

Туйғудан яралган бу чаманзорда
Беҳушу ҳайронман, ҳайронман бугун...

Хўрсинма, азизим, хўрсинма сира,
Сени хомуш, ғамгин кўргандан кўра
Ўзимни оловга тутганим осон.
Жилмайгин, жилмайиб менга бир қара.
Ахир кулиш учун яралган инсон.

Енгилма, азизим, енгилма фақат,
Мағлубни кўришга йўқ менда тоқат.
Тик тутиб юришга яралган-ку бош,
Дилимни зимистон ўрайди қат-қат,
Агар кўзларингда кўрмасам оташ.

Лоқайд бўлма сира, лоқайдга мен ёв,
Олам тақдирига боқсанг бепарво,
Одамга қолмаса агар керагинг
Бир ўсиқ тирноқдай беҳис, беаёв,
Юлиб ирғитаман дилдан, юракдан.

1967

Дутор йиғлар эмиш, ҳар пардасида
Елларга юз тутган чоғларин қўмсаб.
Баъзан севишганлар ўйиб танасин
Очган жароҳати — доғларин қўмсаб.
Бир вақт шохларини яшнатган барглар —
Шивири торларин куйлатар эмиш.
Шундан у инсонни вафога чорлаб,
Соғинчга ўргатиб ўйлатар эмиш.

1967

Шовиллаган яшил, чексиз ўрмонлар,
Хуснингизга сира келтирмасман шак.
Лекин, не қилайки, олисдан чорлар
Райҳонлар ҳид сочган торгина эшик.

Кўнглим ҳордиқ тусаб интилган эдим,
Ёмғир ювган ўтлар ҳидига муштоқ.
Саланглаб юришга кўниколмай, дим,
Дил худди чумоли кўтарган ушоқ.

Тиниқ барглар елда шивирлаб аста
Сукутингиз бузса, бор ажиб гашти.
Аммо мен юраман соғинчдан хаста,
Биз томонда ҳозир мева ғарқ пишди.

Бу тиниқ яшиллик, бу кўрку жамол
Кўз-кўзлаб очади жилвали бағрин.
Кечиринг, ўрмонлар, келмасин малол,
Йўқ, меннинг тургим йўқ, тутманг баримни.

Офтоб қиздирмоқда ҳозир юртимда,
Лекин туни салқин, роҳати бадан.
Бу оромни фақат кўп ташна юриб,
Муздек айрон ичса билади одам.

Не-не шоҳ сатрлар туғилган бунда,
Аммо илҳом мени қилиб қўйди тарк,---
Қўлга ўрганмаган ҳуркак оҳудек
Тартибу столдан чўчиса керак.

Ахир мен аёлман, бир уй бекаси,
Сатрлар етилса қозон бошида.
Қогозга тушадн ярим кечаси,
Уйқуда жилмайган қизим қошида.

Иссиқдан бўшашган мисоли денгиз
Жимгина уфққа узатмиш оёқ.
Сокиликда яна чиройи тенгсиз,
Кўм-кўк сув, кўм-кўк сув, сув, сув ҳамма ёқ.

Соҳилда яйрашар қувноқ болалар,
Аёллар офтобга тутар баданин.
Лекин мени чорлар олис далалар,
Олов пуркагучи қуёшнинг дами.

Гарчи денгизи йўқ, дарёлари бор,
Қирқ кокил қизлардек мажнунтоллари.
Меваси узилмас қиш, ёзу баҳор,
Нектарга зориқмас боларилари.

Офтобдан бўрсилдоқ ерга сув урсам,
Тупроқ ҳиди билан ҳаво омихта.
Тонгда шабнам гуллари баргини ювса,
Қатраси бўлади шеъримга нуқта.

Бир кунда шунчалик соғинч байтлари,
Бир кунда шунчалик дард тўлмиш дилга.
Кошки қанот боғлаб шундай пайтлари
Одамзод чирмашиб учолса елга.

Мовий кўз бекалар, мени кечиринг,
Лавр ҳиди тутган боршингиз жуда
Танамни яйратди, яйрадим ичиб,
Лекин бошқа истак кўнгил мавжида.

Зира, зирк солинган хушбўй паловнинг
Бир чимдимн ҳозир қилди хумори.
Милдираб қайнаса шўрва оловда,
Жамбилларни солсанг минг дардга дори.

Шовиллаган яшил, чексиз ўрмонлар,
Ҳуснингизга сира келтирмасман шак.
Лекин, не қилайки, олисдан чорлар
Райҳонлар ҳид сочган торгина эшик.

Кеча кузатишган дўсту қадрдон,
Ногаҳон учратиб қилурлар ҳайрат.
Баъзида ўзим ҳам ўзимдан ҳайрон,
Гоҳи ғалатиман, ростдан ҳам ғалат.

1967

Баъзан табиатнинг сеҳри-ла оқиб,
Олис-олисларга ташлайсан нигоҳ.
Ранглар жилваланар қалбингни ёқиб,
Ранглар жилваланиб ёнади ногоҳ.

Гўзаллик сирини яширгансимон
Тоғлар парда тутиб ҳарир тумандан.
Ажиб кўринади ҳаво, сув, осмон,
Ажиб кўринади ўша томонда.

Шунақа чиройли кўринар йироқ,
Шошилма, азизим, бунча энтикма.
Аввал оёғингнинг остига бир боқ,
Бирон гулни янчиб ўтмадингмикан?..

1967

Кўп осуда эди бу олам бир вақт,
 Денгиз ҳам ёстаниб ухлар эди жим.
 На юлдуз бор эди ва на мунажжим,
 Беозор табиат мудрарди карахт.

Шунда дардинг билан мен бўлдим пайдо,
 Дардим сукунатни чилпарчин қилди.
 Ишқдан офтоб ясаб осмонга илди,
 Узим яратдим у ўзимман шайдо.

Ипак нурларига чирмашиб шунда,
 Оламга ёйилдим сени ахтариб.
 Кундуз тополмасдан югуриб, ҳориб,
 Кўз бўлиб осмонга сочилдим тунда.

Сарсари изимдан увлади шамол,
 Тўлқин пайдо бўлди талпинишимдан.
 Олов нусха олди дил ёнишидан,
 Ҳаёт яратардим изларкан висол.

Қарагин, ҳаммаси фақат сен учун,
 Айт, яна неларни қиласан ҳавас.
 Дилда ёниш бўлса, меҳр бўлса бас,
 Ҳамма, ҳаммасига етади кучим.

1967.

Бир дўст азасидан келдим эзмиб,
 У тушган қабрдек тор бўлди дунё.
 Ақлу ҳиссим хаста, қолган безиллаб,
 Оҳ, кошки бўлсайди дердим бу рўё.
 Бошқа бир танишим тўйга айтибди,
 Ташлаб ҳам кетибди таклиф қоғозин.
 Гўё оёғимнинг остида шу пайт
 Ликиллаб турарди улкан тарози.
 Гўё дўзах, жаннат ўртасида мен,—
 Бир куйдиради қилиб жингиртоб.
 Бошқасин шодлиги бўлмаса эди,
 Бу ўт, балки мени қиларди хароб.
 Шамол деразамни очди-ю, аста
 Сузиб кирди майин бир куй уйимга.
 Қўшним боласига айтарди алла,
 Бу куй юрагимга, борлиқ, ўйимга
 Ҳузурбахш офтобдай жимирлаб сингди.
 Нафис бир меҳрга, яшаш ишқига
 Юрак лим-лим тўлди, чўнг тарозининг
 Шодликлар тўпланган палласи енгди.
 Яхшики, оламда кўникиш бахти,
 Ўлғайиш, туғилиш соатлари бор..

1967

Сунбула сувлардан ғуборни олди,
Кўксида тошлар ҳам ярақлаб кулиб.
Энди тонг уйқунинг мафтуни бўлиб
Ошиқлар бошида туролмай қолди.

Деразам олдида дук-дук қадамлар,
Шошилинич қадамлар, тинимсиз, дадил.
Ритмидан қофия териб олар дил,
Тонгни бошлаб ўтар азиз одамлар.

1967

ЎҒИРЛАНГАН ВАҚТ

Ҳисобига етолмай қоламан баъзан
Қанча ўғирланган умрим-вақтимнинг.
Қанча ёзилмаган шеърим-бахтимнинг
Ҳисобига етолмай қоламан баъзан.
Ҳиссиз, дабдабали бекорчи нутқлар,
Жадвалини бузган автобус ҳатто,
Имиллаган, беғам сотувчидан то —
Жирканч иғволарни тинглаган вақтлар,
Оҳ вақтлар, ем бўлган шўрлик вақтлар,
Зиммангизда қанча қўшиқлар қолди,
Изҳор этилмаган дил-ишқлар қолди.
Айтилмаган қанча керакли гаплар,
Гоҳ битган, битмаган, гоҳ чала боблар,
Ўқилмаган қанча китоблар қолди.
Тўқилмаган қанча атласу шоҳи,
Ишланмаган қанча сурат, станок,
Келажакнинг олис кетган нигоҳи
Манзилига баъзан кечикиб борган юк —
Зиммангизда қолди изсиз вақтлар,
Оҳ вақтлар, ем бўлган эсиз вақтлар.
Жазога тортамыз мол ўғрисини,
Бракка бошлаймиз бешафқат ҳужум.
Лекин, нимагадир, гапнинг тўғриси,
Сизни ўғирлатиб, олдириб қўйиб,
Ҳатто пайқамаймиз ё турамыз жим,
Оҳ вақтлар, ем бўлган шўрлик вақтлар.

1967

Ниҳоллар шохини эгмиш момик қор,
Аммо оёқларин қучиб она-ер,
Иссиқ лаби билан ўпиб аста дер:
Сабр қил, сабр қил, келади баҳор.

Инсонлар меҳридан бағримда ҳаёт,
Қуёш шуъласини шимирган қатим.
Қайноқ сийнамдаги пок муҳаббатим
Баҳорга етказур сени саломат.

Уч ой эринмасдан шивирлар шундай,
Шундай эритади қору музларни.
Аммо, одамлар бор, тирик одамлар,
Бемаврид қаритар не-не қизларни.

1967

Шеърларим, келтиргил киприк, қошимга
Ўзим юролмаган йўллар гардини.
Бешафқат юклайман мурғак бошингга
Юрагимнинг бутун армон, дардини.

Онам қиз тугдим деб қилмади афсус,
Таъна ёғилмади ёхуд онамга.
Палақмон тошидек олти мушфиқ қиз
Отилиб кетмадик олти томонга.

На тоға, амаки, на хола, амма,
Бирон-бир жигар йўқ сўрагундек ҳол.
Елғиз бахт — онамнинг бағрида аммо,
Беозор улғайдик олтита ниҳол.

Отам курашларда излаган толе,
Бизни оғушига олди беминнат.
Доктор, ўқитувчи, бири олима,
Каминани яна юрт қилди иззат.

Бу хилда тақдирлар менинг элимга,
Менинг партиямга, Ватанимга хос.

Ҳа, менинг партиям ушлаб қўллардан
Зулму зулматлардан этгучи халос.

Оддий ҳақиқат бор минг бўёқдан соз,
Минг марта «яшасин» дегандан афзал.
Донолик қидирмай ана шуни ёз,
Дил қўшилган таъзим мақтовдан гўзал.

1967

Асфальтни қоқ ёриб унибди гиёҳ,
Йўловчи кўзини тортар дам-бадам.
Утган ҳам, кетган ҳам ташлайди нигоҳ,
Бағри тош ҳам унга қўймайди қадам.

Бўстонда майсани жиз этмай босган —
Юракка бу ерда тўлади шафқат.
Шунчаки кўкатмас, асфальтда ўсган,
Бу буюк интилиш, бу ҳаёт, қудрат.

1967

Осмон ёришмоқда ёмғирдан кейин,
Гулларнинг лабида ловиллар шабнам.
Қалдирғоч жой излар қурмоқ бўлиб ин,
Пайваста қош каби қанотлари нам,

Баргларга илинган ғуборни ювиб,
Кўз ёшдек томчилар ерга тўкилар.
Кимдир қарсак чалди чумчуқни қувиб,
Ранг олган гилоснинг шохи силкинар.

Тўйган чақалоқнинг юзидек хушранг,
Дудоғидек хушбўй бўрсилдоқ ғунча.
Кеча гулкосадан мўралаб аранг,
Худди шу гилосдек эди тугунча.

Баҳор ранг улашиб, хушнудлик ташиб,
Менинг ҳовлимга ҳам бўлибди қўноқ.
Ва лекин васлига тўйдирмай, шошиб,
Фироқ тушган ишқдек кетибди йироқ.

Лабларининг ҳусни қолибди гулда,
Осмонга кўчибди кўзин ёлқини.
Жимиган ҳисларни қўзғатиб дилда,
Шукрки, бенасиб қўймади мени.

1967

АНДИЖОН

Табиат шунчалар улкан бу ҳисни,
Билмадим, қаердан қилибди ато.
Номингни қидириб кўзим жавдирар,
Газета ўқиган пайтимда ҳатто.

Суратлар ичидан сен, шаҳаримни
Излайман истагу ҳаяжон билан.
Суратлар ичидан ҳамшаҳаримни
Излайман термилиб меҳру жон билан.

Гарчи Ватанимнинг ҳар жойи азиз,
Ҳар жойи туғилган шаҳримдай дилдор.
Лекин, Андижоним, сенинг меҳрингда
Яна ҳам гўзалроқ алланарса бор.

Балки зеҳним кўзин очган мактабим,
Болалигим ўтган кўчаларингми?
Балки юрагимга муҳаббат қўйган.
Дилда пинҳон қолган кечаларингми?

Балки қариндошдан афзал, аҳилроқ
Маҳаллам, қадрдон қўшилларимдир?!
Балки болаликда кўча тўлдириб
Парадда айтилган қўшиқларимдир?!

Балки юрак тафтин машъала қилиб
Адирда порлаган чироқларингдир?!

Балки пахтакорнинг кўз нури сингган
Юлдуздек чақнаган чаноқларингдир?!

Балки кўнгиллари кўзгудек тиниқ,
Меҳнаткаш, камтарин, танти одамлар
Сеҳрлаб олганми қалбимни бутун
Даланг, боғларингни кезганим дамлар?

Ишқилиб, ҳаммаси қалбимга яқин,
Бағрига тортади оҳанрабодек.
Андижоним, десам жоним яйратиб
Эркалаб ўтасан тонгги сабодек.

Ҳар ишда карвоннинг олдида кўрсам,
Фаҳрдан осмонга тегиб юраман.
Озгина чекинсанг, орқада қолсанг,
Ўкиниб бошимни эгиб юраман.

Лекин андижонлик ерга қаратмас,
Даврада сўзини бермаган ҳеч вақт.
Азамат, ўз сўзли ҳамшаҳарларим,
Сизга ҳамшаҳарлигим менинг учун бахт.

Табиат шунчалар улкан бу ҳисни
Билмадим, қаердан қилибди ато.
Номингни қидириб кўзим жавдирар,
Газета ўқиган пайтимда ҳатто.

1968

Баҳор шамоли эсар,
 Ноз уйқуда дов-дарахт.
 Баҳор шамоли эсар,
 Новдалар ҳали карахт.
 Яланғоч булоқларга
 Қўйиб майин юзини.
 Шивирлаб қулоғига,
 Айтарми дил сўзини?!
 Баъзан қаҳрига олиб,
 Чайқалтириб ўтади.
 Гоҳи силаб, эркалаб,
 Талтайтириб ўтади.
 Гоҳи араз қилгандай
 Жимиб кетади бирдан.
 Яна елиб пайдар-пай
 Қайтади дала, қирдан.
 Ором бермайди бир зум,
 Гоҳ ишқ сўзлаб, гоҳ эртак,—
 Новдаларда табассум
 Қилмағунича куртақ.

1968

ЕМОН ҚИЛИҚ

(Болаларга)

Қўнғироқ тугмасини
Эркин босди-ю, қочди.
Озгина вақтдан кейин
Бир кампир эшик очди.

Аланглади атрофга,
Ғудранди койиниб.
Унга кўп малол келди
Эркиннинг бу «ўйини».

Ҳеч нарса билмагандек
Олисда турар Эркин.
Сўнг бошқа дарвозанинг
Олдига борар секин.

Яна босар тугмани,
Ўзи физиллаб қочар.
Гоҳида ёш, гоҳ қари
Албатта эшик очар.

Қарайдики, ҳеч ким йўқ,
Қириб кетади гапсиз.
Лекин, билар, бу ишни
Қилган бирон одобсиз.

1968

Сени менга ёмон деса ким,
Кечирмайман бир умр уни!
Мени сенга ёмон деса ким,
Қаро бўлсин рўзгори, куни.
Дилим андаккина ғашланиб,
Чимирилиб олганим учун,
Дилинг андаккина ғашланиб,
Бир дам қовоқ солганинг учун
Кечирмайман уларни ҳеч вақт!
Улар севги кушандалари,
Улар эгов умрга, бахтга,
Кечирмайман ўшандайларни,
Кечирмайман,
кечирмайман ҳеч!

1968

Не қилай, дунёнинг ташвишлари кўп,
 Не қилай, барига етмайди вақтим.
 Қўйгин гиналарни, дея қолгин хўй,
 Елғиз ўзингсан-ку шодлигим, бахтим.
 Эркалаб кузатиб, эркалаб кутиб,
 Нозу тавозе-ла чой тутиб қўлда —
 Яшашга фурсат йўқ, аммо столда
 Қарагин, ярақлаб турибди кулдон.
 Чекма деёлмайман, етмайди кучини
 Ва лекин хаёлан уни ўчириб,
 Хонангни тутундан поклаш дардида
 Уйғоқ ўтираман сендан нарида.
 Хатинг бор ҳар қоғоз бисотим менинг,
 Беғараз кўнгилни кафтда тутгандай,
 Ортмоқлаб ўтганман бўрондан уни.
 Йиллар бу дардларни энди ютгандай.
 Ҳа, йиллар ўтмоқда қайрилмасдан ҳеч,
 Мен эса йўқолган шодликлар изин
 Ахтариш, қайтариш дарди-ла нотинч,
 Узайтмоқ бўламан умр тизгинин.
 Уйлар оташида бўлиб жизғанақ,
 Тунларни тонгларга киприк бамисол —
 Ҳар хил мақом билан улайди юрак,
 Уйлар гирдобиди мен хаста, беҳол.
 Аммо илғаб олар қулоғим аниқ,
 Машинканг чиқиллар, бедорсан сен ҳам.

Эшик тирқишидан бир чизиқ ёниб,
Офтоб бўлиб кириб ёритар хонам.
Машинканг чиқиллар, тўхтайди баъзан,
Биламан, чекапсан, чекапсан улаб.
Кошки очиб қўйса деб деразани,
Камроқ чекса-чи, деб бўламан хуноб.
Хонангни тутундан поклаш дардида
Бедор ўтираман сендан нарида.

1968

ЁР КЕЛАДИ

(Қўшиқ)

Андижоннинг сойи оқар ўйноқлаб, тошиб,
Соҳилидан ёр келади биз томон шошиб.
Соҳилида ёр кўринса биз томон шошиб,
Келганида уйларимга турар ярашиб.

Олислардан таниб олдим қадди-бўйини,
Босолмайман юрагимнинг титроқ ўйинин.
Илинаман хуш бўйини райҳон, гулларнинг,
Элтгим келур ариқларнинг майин куйини.

Йигитларнинг ичида у кўрки, сардори,
Зулайҳодек бир умрга мен харидори.
Сувлар сочдим салқин еллар берсин деб ором,
Кипригим-ла териб олай йўллар ғуборин.

Ўзи экиб берган ўсма кўкарди қийғос,
Қош-кўзимга қўйиб андак қилибман пардоз.
Жўралари, гапга тутиб тўсманглар йўлин,
Хаёлларим қачонлардан васлига пешвоз.

Андижоннинг сойи оқар ўйноқлаб, тошиб,
Соҳилидан ёр келади биз томон шошиб.
Соҳилида ёр кўринса биз томон шошиб,
Келганида уйларимга турар ярашиб.

1968

Севдирган ҳам, бездирган ҳам тил,
Баъзан бездиради севгани учун
Меҳр-муҳаббатдан ёнса агар дил,
Сўздан билинади тафтининг кучи.
Совуққонлик билан ёзилган шеърдек
Дилга киролмасдан қолса қогозда.
Яхшиси, маъқулдир ўтирганинг тек,
Уша сўзларингни сақлаб оғизда.

1968

Сув бўйида мажнунтол,
Соч ёзган сулуvmисол.
Туширганми узугин,
Термилиб сураp хаёл.

Ултирдим соясида,
Бағрида, қоясида.
Ишқ дафтарин ўқидим
Сувнинг ҳикоясидан.

Соғинтирса юрагим,
Висол бўлди тилагим.
Қачон келар ёнимга
Дилгинамнинг тираги.

Ҳеч кетмасин йироққа,
Чидолмасман фироққа.
Мажнунтолдек кутарман
Келмагунча биз ёққа.

Сув бўйида мажнунтол,
Соч ёзган сулуvmисол.
Туширганми узугин,
Термилиб сураp хаёл.

1968

Ақлим танибманки, миннатсиз бир бахт,
Миннатсиз умрни қиламан орзу.
Кам-кўстсиз ҳаётни этаман деб тахт,
Танҳо ташвиш чексанг, дилим эзилар.

Йўқ, сира юк бўлмай, бўлайин мадор,
Токи равон бўлсин мен-ла йўлларинг.
Йиқилсанг йиқилгум демасман зинҳор,
Турғизмоққа чўзгум нозик қўлларим,
Йўқ, сира юк бўлмай, бўлайин мадор.

1968

Субҳидам гулшанда ёр биздан нечун пинҳон кезар,
Не хаёллардан танимда тўлганиб минг жон кезар.

Куйидан ортиқ бу оламда ҳаловат топмадим,
Гарчи васл уммиди йўқдир, ўртада ҳижрон кезар.

Майсаларда титраган шабнамча бўлди кўзларим,
Ул тағофил бир авайлаб ўтмайин чандон кезар.

Ишқида мен шоҳ эрурман, у гадоси ўзганинг,
Балки кўнглидан сўроқ айлаб ўзи ҳайрон кезар.

Наргису райҳону гуллар, таъзим айланг пойига,
Бу Саида наздида бир соҳиби даврон кезар.

1968

Ёмғир савалайди, аммо шошмайман,
Томчи қуйилади киприкларимдан.
Сув тошиб оқади кўприклардан
Ёмғир савалайди, аммо шошмайман.

Табиат ювмоқда дов-дарахтларни,
Олам ғуборсиздек кўзимга шу дам.
Бир енгил руҳ билан ташлайман қадам,
Табиат ювмоқда дов-дарахтларни.

Атрофда барқ урар тиниқлик, тинчлик,
Ҳавода сузади бинафша ҳиди.
Ишқилиб, бузмасин порохнинг дуди,
Атрофда барқ урар тиниқлик, тинчлик.

Ёмғир савалайди, аммо шошмайман,
Томчи қуйилади киприкларимдан.
Сув тошиб оқади кўприклардан,
Ёмғир савалайди, аммо шошмайман.

1968

— Оймоможон, оймомо,
Кундуз нега оппоқсан
Бувижоним сочидек?
Тунда худди чироқсан
Юлдузларнинг тожидек.
Тилламисан, мисмисан
Еки пахтадек момиқ!
Айт-чи, бизга дўстмисан,
Дўст бўлсанг, тургил ёниб.
— Бувинг ухлатганида
Кечқурун алла айтиб.
Офтоб ҳам тоғ ортига
Кетганда аста қайтиб,
Деразангдан сочиб нур
Мўралаган ўзимман.
Қуёшнинг шуъласидир
Ярқиратган юзимни.
Гарчи сендан олисман,
Аммо ўртоқман, дўстман.
Ҳаммасини биласан
Ақлли бўлиб ўссанг.
— Гоҳ тандирдан узилган
Думалоқ кулчам мисол.
Гоҳ тишланган патиру
Юзингда бордек асал,
Ажойибсан, ғалати.

Оймоможон, бер айтиб.
Ер тўсиб қолганида
Гоҳи бир ёнбошимни,
Мени истаб қолма деб,
Кўрсатаман бошимни.
Яхшиси, муаллимнинг
Гапирганда қулоқ сол.
Китобингда бор бари,
Ҳаммасини ўқиб ол.
Билимдон бўлиб ўссанг,
Гапимга солсанг қулоқ,
Космонавт бўлиб бир кун,
Менга бўласан қўноқ

1968

ТАНБУР

Танбурчи Абдумутал Абдуллаевга

Ҳислардан яралган бир нафис оләм,
Бағрида мезондан енгилман ҳозир.
Кўз ёшдан тиниқроқ баргдаги шабнам,
Нафасдек узилар тупроқдан ҳовур.

Ҳокими мутлақдир бунда фақат қалб,
Танамда қон эмас, югурмоқда нур.
Салқин шаббодадек хаёл аллалар,
Шаршара бошида қушлар чуғури.

Ой ҳам сеҳрланмиш терак учида,
Юлдузлар очмоқда осмон тилсимен.
Вужудимни олар оташ ичига,
Бармоқлар титратган шу нозик симлар.
Ҳокими мутлақдир бунда фақат қалб...

1968

Бош эгиб тингласам бирон игвони,
 Силтаб ташламасам — ҳаром шу куним.
 Майли, бошлаб юрай доим ғавғони,
 Майли, хаёлларим билмасин қўним.

Меҳнатсиз бир тийин кирса уйимга,
 Эътиқод, имондан шу кун мен жудо.
 Бошқача яшаш ҳеч келмас ўйимга,
 Шу менинг жаннатим, шу менга худо.

Қатта маъракага бўлмаса пулим,
 Чин дўст нон-чойимдан ўгирмас-ку юз?
 Шуни қадрласа кўксимда қўлим,
 Афзалроқ бахтим йўқ қилгани кўз-кўз.

Ораста бўлмаса уйим мабодо,
 Узр учун унга шеър ўқиб бергум.
 Шу кеч қалам, қоғоз учов пиёда,
 Мижжа қоқмай тонггача юрдик.

Кунларим шу тахлит ўтади чопиб,
 Шу тахлит бошлагум янгисини ҳам...

1968

Тинмай шитирлайди ҳовлида хазон,
 Чирт-чирт узилади сарғайган япроқ.
 Хаёлдан ўтади яқину йироқ,
 Дил худди муаллақ титраган мезон.

;

Қуни кечагина гуж-гуж гуллардан
 Новдалар яшариб, яшнаб турарди.
 Бағрида қуёшу шамол юрарди,
 Бир гулув уйғотиб чеҳра, дилларда.

Хаёл олиб кетар яна олисга,
 Қотган куртакларга боқаман беҳуш.
 Ўтган дамлар гўё туюлади туш,
 Хира суратмисол тушади эсга.

Атрофда куз кезар паришонхотир,
 Шумшайган дарахтлар термилар сокин.
 Ненидир шивирлар, шивирлар лекин:
 «Афтидан, унутдинг, унутдинг, шоир.

Ахир шеър ишқида маъюс бўлмасдан
 Мисранг тўкилганми қоғозга равон?
 Айтгил-чи, қай бирин ёзгансан осон,
 Қўзу вужудингга хаёл тўлмасдан?

Ўйчан новдамизда ухлайди баҳор,
Куртакни авайлаб, аллалаб аста.
Кўзингга кўринсак гоҳ хомуш, хаста,
Бир гўзал назмнинг иштиёқи бор.

Назмимиз битганда бўламиз гулгун...»
Атрофда куз кезар паришонхотир,
Унутма, унутма ҳеч қачон, шоир,
Бир тугён олдидан жимжитлик ҳоким.

1968

Майли гапирсинлар, қилсинлар игво,
Демак, жиғларига тегар экаиман.
Фикру ўйларига бўлиб бир гавго,
Санчилар экаиман мисоли тикан.

Қоралик ин қўйган улар ичига,
Гўё бир чақимчи, бекорчи қўшни.
Мен қудуқ қазийман игна учида,
Бутун юрагимни сатримга қўшиб.

Бировни боламдек суйиб, аядим,
Бировни дилимда отамдек кўрдим.
Кимнидир жеркидим, ёмон қарадим,
Бировнинг ҳолини меҳр-ла сўрдим.

Шундай яшадим мен, шундай яшайман,
Олов бўлиб ёнди бағримда юрак.
Бу ўт — яхшиларнинг йўлини ёритиб,
Ёмонни ёқмаса не учун керак?

1968

Тўзғийди ўрикнинг гуллари тинмай,
Капалак мисоли учишар елда.
Гоҳ ерга ёпишиб шамолдан, селдан,
Оппоқ ёноғига суртадилар лой.
Аmmo шу ҳолда ҳам чирэйли, нафис,
Гўё бир кулдиргич заминга қўнган.
У мамнун ўзидан — ўрнида унган
Чигитдан ёўрани қилгандайини ҳис.

1968

Бир олма келади тўлқинда ўйнаб,
Қирмизи ёноғи тортади нигоҳ.
Тутолмасдан кимдир оқизоқ ўйнаб,
Олис соҳилида балки урар оҳ.

Бўтана тўлқинлар кўмади баъзан,
Аммо ёноғига юқмайди гарди.
Йироқ тушиб борар тўлқинда сузиб,
Кимнингдир армони, кимнингдир дарди.

Кимдир тутиб олар уни албатта,
Тўлқинларга ёзиб кучли қулочин.
Ҳуснига суқланиб кўтарар кафтда.
Эҳтимол, кутмоқда шундай бир лочин.

Балки бир тишлару отар тупроққа,
Ўйлаб ҳам ўтирмас, кўрмас тушида.
Аммо у лаҳзалик ўйиндан йироқ —
Тушган бир кимсанинг пок ишқи эди.

1969

Ишқ дарсида мени лол айлади Лайло тамом,
Улки устозликда танҳо, мен эдим хатсиз авом.

Чарх зайлининг ҳама хил шевасидан очди сўз,
Сўнг деди: умримни энди сен ўзинг эткур давом.

Билмадим, бу илтифотми ёки душманнинг иши,
Неки кўйга солса солди мени шу ўтли калом.

Ё ақл солди бошима ёки олди борини,
Ичкизиб ашки қўшилган бодасидан битта жом.

Қалб хазинанг менга бўлсун, тақдирингни олмагум,
Минг шукр, ёр васлидан обод уйим ҳар субҳу шом.

Посбон бўлсин Саида бу тиниқ дил мулкига,
Бўлмасин нопок пойидан покиза гулзор ҳаром.

1969

Сал нарсага қасам ичмоқлик нега,
Қаердан бу заиф, бу ожиз журъат?
Йўқ, бундай одамлар ёқмайди менга,
Бебурдликдан шундай қилганлар одат.

Алишмайман бўлса олтину олмос,
Шундоққина айтган битта сўзимга.
Рост сўзнинг ҳеч қачон баҳоси бўлмас,
Нечоғлик ҳақлиги аён ўзимга.

Елғиз бир имону битта эътиқод,
Ватан, халқ олдида эгажакман бош.
Зарур бўлиб қолса қилмоқ қасамёд,
Қасам ичмоққа шунда бераман бардош.

1969

Ой юзини аста чулғади булут,
Учди теракларнинг танга чамани.
Нохуш бир ғашликка ташлаб сен мени
Наҳотки бутунлай қилолмадинг унут?

Ой-ку, шўнғиб чиқар булут остидан,
Коинот беланар қайтадан нурга.
Севгисиз дил эса бошлайди гўрга,
Наҳот, сен умримнинг қолдинг қасдида?!

1969

Сенга совуқ бир сўз айтгим келарми,
Хотирангни қилгим келарми мажруҳ?!
Озор етказмоқни кўнглим тиларми,
Қалбимда ғолибми ё қувғинди руҳ?!

Мўйқалам олмаган ранглар кўп ҳали,
Қоғозга тушмаган нафис ҳислар ҳам.
Ифода тополмай уни айтгали
Юзи қора бўлиб турибди қалам.

Сўзларга минг жило берган эҳтирос
Қурғоққа дуч келган ирмоқдек тинди.
Илк шеърларим эслаб, титкилаб қоғоз
Уларни излайман ўзим ҳам энди.

Кунларим ўтганда сенсиз, кулгусиз,
Азалий маккор ишқ қўйганда туртиб.
Кўп гапларни сенга айтганман унсиз,
Жимжит кечаларда танҳо ўй суриб.

Шу совуқ юлдузлар берса гувоҳлик,
Еллар тилга кириб шивирласа, оҳ,
У дардларни унутиб мангу-мангуга,
Бахтнинг боқийлигига бўлардим гувоҳ.

1969

Қуюқ киприкларга қўнгандек уйқу
Шаҳар узра секин тун чўкди вазмин.
Энди чироқлардан тўкилган ёғду
Маъюс сийпалайди йўловчи изин.

Яна Зухро чиқди кошонасига,
Кўзида қотган ёш, лабида кулги.
Тож қилиб тақсам дер биров бошига,
Бировга бир чақа ўтмас, қалбаки

Тунни тонг қувлади, юлдузни — қуёш,
Шабнам ҳам оҳиста ўчди бир ёниб.
Гуллар сергакланиб кўтардилар бош,
Мусича патини тарар қувониб.

Бу сўлим сабоҳда нелар кечдийин,
Уйлайман, хайратда термиламан жим.
Неча юлдуз ёниб, нечта ўчдийкан?..
Уйламаган маъқул, маъқулдир балким.

1969

Ким қўлига олса ҳам шарҳи дилим сўзлар дутор,
Жон қатида асраган сиримни айлар ошкор.

Ўзга кўнглин овламоққа достонимни очур,
Гоҳ кулиб айтар яна, гоҳида йиғлаб зор-зор.

Ҳисларимдан парда боғлаб олгани етмасмиди,
Сочларимдан ҳам яна ул бераҳм боғлабди тор.

Бор вужудим титратиб ишқ аҳлидан таҳсин олур,
Бир асирман нотавон озодлигим кўп душвор.

Соч-торим тирноғидан минг узилса розиман,
Бир қўлига олса-ю, бир бор юзига босса ёр.

Ишқ даштида, Саида, танҳо кезарман демагил,
Ҳар тўқисни тингласанг, кўнглида бир армони бор.

1970

Туни билан сени ўйладим,
Тушларингга кирмоқчи бўлиб,
Ўйларингда юрмоқчи бўлиб
Туни билан сени ўйладим.
Е чимирилдинг, сескандинг ёки,
Е хўрсиниб аста жилмайдинг.
Кирган бўлсам тушингга кошки,
Кирганимни ўзим билсайдим...
Туни билан сени ўйладим.

1970

ЛАЙЛАК ҚИЗИҚ ҚУШ ЭКАН

Лайлакка маза экан,
Одати қизиқ экан.
Ёз бўлса учиб келар,
Қиш бўлса кўчиб кетар.

Чинор шохида ини
Қолаверар ҳувиллаб.
Қишда шамол гувиллаб
Қорга кўмади уни.

Бўлса агар қанотим
Ва ёки учқур отим,
Зумда кезсам оламни,
Лекин уйим, даламни
Сира ташлаб кетмасдим.
Бевафолик этмасдим.

Яланғоч куртакларни
Уйғотгунича қуёш,
Тинглаб қиш эртақларин
Берардим чидам, бардош.

Юртимнинг тўрт фасли соз,
Биридан бири гўзал.
Бегона эл ёзидан
Ўзимизнинг қиш афзал.

Гарчи лайлакка маза,
Одати кўп бемаза.

Ҳеч элда йўқ қўними,
Йўқ умрининг унуми.
Мен одамман, қушмасман,
Ҳеч унга ўхшамасман.

1970

Инсофли бўл, дейди кексалар,
Ҳаддан ошиб кетса агарда биров.
Аввал тушунмасдим шундай десалар,
Энди эзгуликнинг буюклигига,
Емондан яхшининг суюклигига,
Назаримда, мана шу битта сўз гаров.
Шу сўзсиз етармиди дунё шу ёшга,
Одамзод шунчалик улғаярмиди?!
Муҳаббат ё ғазаб тўлиб оташга,
Виждон деган нарса тўлғанармиди?!
Кимдан эшитмайин бу қутлуғ сўзни,
Қалбидан қалбимга оққан каби нур.
Осмонга бир устун қўйилганидек,
Олам кенгайгандек қиламан ҳузур.

1970

Кунн кечагина шеър ёзмоқ учун
Офтобни қувгандай тунни кутардим.
Оқшом кўрсатолмай ҳоқимлик кучин,
Менинг кўзларимдан бедор ўтарди.
Кичрайиб сингирди қорачигимга,
Қоғозга тушгунча чекиб минг заҳмат.
Ё қўниб қаламнинг олмос учига,
Шеър бўлиб қалбимдан тингларди раҳмат.
Бугун у келади голибона, шод,
Кипригимни силар юмшоқ қўллари.
Йўқ, тегма кўзимга, тегмагил ҳайҳот,
Кошки сочларимдан ўтса йўлларинг...
У энди бўйсунмас, чекинмас нари,
Қалам учига ҳам қурмайди тилсим.
Сўзсиз қичқиради мудроқ назарим:
Йўқ, сира бўлмасман, бўлмасман таслим.
Гулчеҳралар бўлиб қувгум ғафлатни,
Ойдин бўлиб тунлар тўқарман илҳом.
Дунёдек бедорман, бедорман ҳар вақт,
Биринчи севгидек соф ва навқирон.
Йўқ, сира бўлмасман, бўлмасман таслим.

1970

Олам гулга тўлди яна бу фасл,
Кунлар мана шундай, шу тарзда оқар.
Сувсиз ерларда ҳам бир мижжа қоқар
Капалак умридек ўтлар муттасил.

Қабрлар узра ҳам сокин яшиллик,
Бу ерга келгани беролмасдим тоб.
Бунда кўз ёшларга айтилмас жавоб,
На дийдор кўришга бор бирон эшик.

Хотиржам эдим-ку, мен ахир сендан,
Гулдек сўлишингни қайдан билайин.
Кўргим келса энди нима қилайин,
Хурсанд қилганмидим, шодмидинг мендан?!

Бугун сатрларим маҳзун, бағри хун,
Изтироб, қийноқда туғилган ўйлар.
Аёлсиз ҳувиллаб қолганда уйлар,
Сўз борми гўдагин овутмоқ учун.

Муҳаббат ёритган уйда ҳам шунча —
Бемаврид, бемаҳал ўчарми чироқ.
Яқин йўллар бирдан тушарми йироқ,
Ногаҳон очилмай сўларми гунча?!

Келинлик либосинг кир бўлган эмас,
Қай қўлда ушлайин, қай кўзда боқай.
Армон, армон ўти бағримни ёқар,
Ҳамдард бўлолмайин қолдим бир нафас

Пигирманчи аср, доктор бор, дебман,
Ғафлатда қўймаса эди эътиқод.
Учиб бормасмидим чиқариб қанот,
Бошингда парвона бўлмасмидим мен!

Ҳамон қулоғимда онам йиғиси,
Ўлгунча чиқарми бу жондан ўтинг.
Субҳидам елидек ҳилпираб ўтдинг,
Қайси гулзорларда қолдийкан исинг?

Билмайман, шабнамдек қайларга учдинг,
Хайр-маъзур қани, доғда қолдим мен.
Тақдирдан бир умр юлиб олдим мен,
Сен учун шеъримнинг умрига ўлчаб.

1970

МАШИНКА

Жонсиз, ҳиссиз, муздек темир бўлмасанг
Сўзлар ҳароратидан эриб кетардинг.
Бўхтонлар ёзганда, билмам, нетардинг
Жонсиз, ҳиссиз, муздек темир бўлмасанг?

Шақир-шуқур, тинмас бу овоз тун-кун,
Осмону заминда сўзлар қуюни.
Бири чулдираса ҳиссиз куюниб,
Бири таралади офтобдек майин.

Шақир-шуқур, тинмас бу овоз тун-кун,
Газета, китоблар сонсиз лашкари.
Бирида инсоннинг уммон ашклари,
Бири шошар табассум бўлмоқлик учун.

Яхши ҳам темирсан муздек ва жонсиз...

1970

ДАРЕ БУИИДА

Бир ёнда чархпалак айланар секин,
Кўзалар сув тўкар ёғоч ариққа.
Бир томонда мотор патиллар якка,
Дарёни шимириб суғорар экин.

Боболарнинг ўткир ва лекин содда
Зеҳнига сукутда мен бўлиб мафтун.
Нафасига қулоқ солсам бугуннинг:
Шиддаткор, талабчан, сезгир ғоятда.

1970

Ер узра қўнди оқшом,
Ой шуъласи бир майин.
Кел, оппоғим, кел, эркам,
Мен сени аллалайин.

Дудоғинг гулдан хушбўй,
Юзларинг ундан хушрўй.
Кел, оппоғим, бағримга
Жажжи бошгинангни қўй.

Товуқ ухлар қўноқда,
Шамол тинган булоқда.
Ўт-ўланлар жимгина
Ором олар ўтлоқда.

Юлдуз чарақлаяпти,
Ой ҳам ярақлаяпти.
Қизча ухладими, деб,
Мендан сўроқлаяпти.

Ер узра қўнди оқшом,
Ой шуъласи бир майин.
Кел, оппоғим, кел, эркам,
Мен сени аллалайин.

1970

Нечоғлик маъсумдир гўдак чеҳраси,
Ҳали гард юқмаган покиза кўнгил.
Хўмрайсанг қўрқади, кулади кулсанг,
Офтоб ва шабнамда ювилган бир гул.
У шундоқ туғилди, мурғак дилида
На гина-кудурат, на ёвуз армон.
Улғайгач, ким бўлар юрту элида
Яхшилик йўлида бўларми дармон?!
Ҳозир у қийқириб кўнгил хушлайди,
Суюкли, ардоқли ҳозир нечоғлиқ.
Уни ким кузатар, ким қаршилайди,
Бундан кейингиси шуларга боғлиқ.

1970

Қарня ақлидек кузнинг осмони,
 Япроқлар қуюни хотирасидек.
 Гўё охирлатиб баҳор дostonин,
 Ҳзи қайлардадир ўтирибди тек.
 Гавжум соҳиллар ҳам бугун тинч, маъюс,
 Офтобдан сарғаймиш майсалар учи.
 Атрофга ўт қўйиб юборгандек куз,
 Назаримда ёнар дарахтлар ичи.
 Таланган карвондек боғлар ҳам ғариб,
 Муздек еллар энди уларга ҳамдам.
 Гўё вужудимда руҳим ҳам ҳориб,
 Сўроққа тутади мени ушбу дам.
 Баҳор эсга тушар — илк муҳаббатинг,
 Имлаб адаштирган камалак излар...
 Энди улар сунбула сувидек тинган,
 Ҳисобот сўрайди улғайган ҳислар.
 Атрофда куз кезар ўйчан ва сокин,
 Умрингга бир назар этмоққа қистар.
 Ҳазон ёмғирида кезаман секин,
 Ҳаётимда бир чўғ, бир нурни истаб.

1970

Тиним йўқ, қўним йўқ бу оламда ҳеч,
Тиним йўқ, қўним йўқ еру самода.
Тиним йўқ менда ҳам на эрта, на кеч,
Кунлардан гоҳ шодман, гоҳида доғда.

Баъзида чиндан ҳам бир глобусдек.
Жаҳон жой бўлади қорачигимга.
Баъзан Туполевнинг хаёлларидек
Оташин бир қудрат қалқир ичимда.

Хаёлни тутгувчи соқчилар қайда,
Хаёл билганмикан ҳеч қачон сарҳад?
Ишим бор ҳар юртда ва ҳамма жойда,
Менга одам бўлса бўлгани фақат.

Одам бўлса фақат меҳригиёли,
Қийгани зарми ё жулдур жандами.
Орзуда имлаган тотли иқболдек
Лабига қўндириб ўтсам хандани.

Одам бўлса фақат меҳригиёли,
Ёвузликка исён бўлиб яшаеа.

Наврўзги бир тутам субҳ шамолидек
Юзу кўзларига руҳ бағишласам.

Ҳисларга на дину на тиллар тўсиқ,
Урфу одатлар ҳам беролмас бардош.
Барибир тушунгим ким шод, ким ўксик,
Дунёда бир хилдир кулги ва кўз ёши.

1970

Одамлар талашар ҳаво, ер, сувни,
 Ҳатто талашади харобаларни.
 Табиат яратган эди-ку уни,
 Ахир ҳамма учун бирдек баробар.
 Хўмрайган тоғларнинг қалбида ҳам дарз,
 Асов тўлқинлар ҳам минг пора-пора.
 Инсон-чи, гоҳ топиб, гоҳ қилиб фараз,
 Қашфиёти билан доим овора.
 Шундай жойлар борки, умрлар арзон,
 Бир бурда нон учун жонлари гаров.
 Баҳорни бемаврид ютади хазон,
 Инсон инсон учун бўлар экан ёв.
 Бир қуёш порлайди осмонда ғолиб,
 Яхшики, одамнинг етмас оёғи.
 Йўқса, олам ярми зулматда қолиб,
 Нурни пуллармиди бошқа бир ёғи...
 Шунда ҳам барибир бир ватандошим
 Қалбини машъала қилиб жаҳонга,
 Одамзод йўлига қўярди илиб.
 Шунда ҳам, барибир, шу совет халқим
 Занжирбанд қуёшни ҳимоя қилиб
 Қўшин тортар эди ҳатто осмонга.

1970

Сўппайган гилоснинг чайир кафтида,
 Ҳурпайган бир уя турар ҳувиллаб.
 Гоҳ ивиб тушгундек ёмғир забтидан,
 Гоҳ шамол беаёв силтар гувиллаб.

Чол маъюс боқади унга дамо-дам,
 Қисилган кўзларда мунгли бир хаёл.
 Ёки хаёллари қушларга ҳамдам,
 Сайраб учишларин эслар эҳтимол.

Томоша қилгандир, балки энтикиб,
 Учирма қилганда полонларин.
 Энди маъюс турар нигоҳин тикиб,
 Ташлаб қайга кетди улар инларин.

Битта мусича ҳам совуқдан беҳол,
 Маъюс термилади инга бўғотдан.
 Балки сарин еллар эркалаб хушқол,
 Яшил барглар ичра уни уйғотган.

Мен ҳам кузатаман уларни зимдан,
 Ғалати ҳиссиёт — чувалар ўйим.
 Шунақа, фарзандлар қадим-қадимдан
 Тарқаб, ташлаб кетар оталар уйин...

1970

Ҳасад нималигин билмайман ҳануз,
Ҳаёт бундан сўнг ҳам сийласин шундай.
Билмаганим учун қилмасман афсус,
Назаримда, ул ҳис зимистон тундай.

Аммо севдим жонни узиб бергундек,
Ипаклардан хаёлий тахтлар тўқидим.
Қалбим тиниқ сувда титраган нурдек
Гуллар япроғидан қўшиқ ўқидим.

Ёмон кўрдим яна, жиркандим ҳатто,
Вужудим қақшатди баъзида газаб.
Аммо кўролмаслик... Менинг наздимда
Ҳамма азоблардан оғирроқ азоб.

Сенингсиз ўтганда йиллардек ҳар дам,
Олам туюлганда бўм-бўш қутидай,
Меҳнат оғушидан изладим ором,
Худбинликдан шундай олисда ўтдим.

Шундан кўнглим доим осойишта, тинч,
Бахтимнинг тожидир ёруғ ўйларим.
Шундан кемирмайди дилимни ўкинч,
Шундан, фақат шундан равон йўлларим.

1970

Онангни севгин, деб ўргатмоқ ғалат,
 Хоин қалб шу сўздан ўнганармиди?
 Сут билан кирмаган бўлса муҳаббат,
 Номусни биларми, тўлганармиди?
 Жонидан жон олиб, қирқиб умрини,
 Ҳуснини ўғирлаб қочгучи бола
 Кошки бир онанинг бўлсайкан шўри...
 У ҳамманинг шўри, ҳаммага бало.
 Новвот ичидаги ипмиди она,
 Шимиб-шимиб туфлаб ташласанг лоқайд.
 Қалб эмас, ҳаттоки дарз тушар тошга,
 Унинг кўзларига ўкинч қўнган пайт.
 Онангни севгин, деб ўргатмоқ ғалат,
 Андиша солади танамга титроқ.
 Одам туғилишининг ўзи муҳаббат —
 Бўлса-ю, юқмаса бу унга бироқ —
 Фарзанд аталарми, дерларми инсон,
 Соялар кирарми ҳеч қачон сафга.
 Севгисиз вужудда не қилсин виждон,
 Булар арзимади насиҳат, гапга.

1971

Асрим нафасига соламан қулоқ,
 Гоҳ нотинч, гоҳ мағрур ва гоҳида лол.
 Доим ўй ўйлашдан тоқатларим тоқ,
 Бир чивин шарпаси келади малол.
 Маъна, эллик йилки, нон-насибамиз
 Дўсту юпунлардан дариг тутмадик.
 Гоҳ унда, гоҳ бунда жароҳат сизиб
 Бу олам танига соғлиқ битмади.
 Дунё яшармоқда ҳуснига тўлиб,
 Аммо гўдакларнинг уйқуси нотинч.
 Телевизор ёнида безовта бўлиб,
 Урушдан қўрқишиб ухларлар ҳар кеч.
 Бизларнинг болалик бошқача эди,
 Қапрон ленталарни билмасакки ҳам
 Бувилар эртакка хўп уста эди,
 Учар гиламларда кезардик олам.
 Ою юлдузларнинг сохта жамоли,
 Сеҳри ҳам йўқолди эртак тўқишга.
 Қўйинг бу ёлгонни, дейдилар кулиб,
 Барини билишар, бари ўқишган.
 Ақл пармалади еру осмонни,
 Заковати очди кўкка нурли йўл.
 Таажжуб, шунчалик қодир бу инсон,
 Ҳали қайлардадир бир нотавон қул.
 Асрим нафасига соламан қулоқ,

Гоҳ нотинч, гоҳ мағрур ва гоҳида лол.
Баъзан ўй ўйлашдан тоқатларим тоқ,
Бир чивин шарпаси келади малол.
Ва лекин ҳаққим йўқ чекинмоққа ҳеч,
Лоқайдлик жиноят ушбу замонда.
Шабнам тоза бўлсин, эл бўлсин деб тинч,
Муҳаббат ва газаб сақлагум қонда.
Қаерда туч бўлса, бордик бўлиб нур,
Шунга ўрганганмиз, бўлмасмиз бошқа.
Асрим шиддатидан мен бахтли, мағрур,
Жилмайиб боқаман ҳар тонг қуёшга.

1971

Саратон ҳансираар боғларда бугун,
 Чалажон шабада очолмайди кўз.
 Олтин ранг япроқдан кўтариб тугун
 Ҳали қаёқларда тентирайди куз.

Қуёш уйғонади тонг шиддат билан
 Вужуд-нафасидан қуйиб нуруни.
 Ажиб бир енгиллик, ажиб бахт билан
 Деҳқон ерга тўкар юрак қўруни.

Токи жилва билан ташриф қилсин куз,
 Нишолдадек тошсин пахта чаноғи.
 Токи боғлар ҳуснин қилганда кўз-кўз
 Ҳақиқдек товлансин олма ёноғи.

Ифор қовунларнинг кўтариб ҳидин
 Нимтатир шабада тўйдирмай ўтсин.
 Токи офтоб, тердан кўпчиган ердан
 Куз кўнгил узолмай миннатдор кетсин.

1971

Бувилар дуога қўлларин очиб,
«Боши тошдан бўлсин»,— дер жигарларин.
Бувалар елкага ортиб, опичиб,
«Боши тошдан бўлсин»,— дер жигарларин.
Азиз бувижонлар, азиз бувалар,
Ёдингизда бўлсин яна бир тилак.
Боши тошдан бўлсин жигарингизнинг,
Аммо тош бўлмасин кўксида юрак.

1971

Мажлис ҳайъатида ёзилур қарор —
Келажакка мужда, муҳим ҳисобот.
Токи нелар қилдик, кўнгилда не бор,
Авлодлар излашиб юрмасин исбот.

Унда тиллар эмас, гапирсин диллар,
Айнан нусха бўлсин қалбларимиздан.
Оҳорини тўкиб қўймасин йиллар,
Бошқача сўз чиқиб лабларимиздан.

Тарихга айлангач сопол ҳам сўзлар,
Забонсиз тошлар ҳам сақлолмас сукут.
Аммо энг заҳматкаш авлод-ку бизлар,
Йилларнинг қатида бўлмасмиз унут.

Кўзу юракларда теранлик, шиддат,
Қон босими ортиқ вужуддай замон.
Оламга бахш этиб ҳусн ва қудрат,
Ўзи нозик тортиб бормоқда инсон.

Гарчи насибамиз луқман ҳалол,
Тутган-қўйганимиз гарчи хўп ноёб.
Қайтадан жонланур таржимаи ҳол,
Қайтадан бошланур савол ва жавоб.

Шунда илашмаса изимга губор,
Синовлардан ўтсам гумонсиз, осон.
Тарихдан синчковроқ, билмайман, не бор,
Ҳатто Темур афтин чизди-ку рассом.
Синовлардан ўтсам гумонсиз, осон...

1971

Уйга ҳайдаб қўйди бу қиш ҳаммани,
Кенглик, яшилликни қўмсайди кўзим.
Қанчалар севаман қиру далани,
Қиш ҳақида шеър ҳам ёзмайман ўзим.

Қор ёғар тинмайин, еру кўк оппоқ,
Новдани ёпгандай ўрикнинг гули.
Яна мен эсладим аёлнинг шу чоқ
Тоғора ушлаган кўпикли қўлини.

Бир вақт урф бўлган гарч туфлиларни
Эслатиб гижирлар юрганингда қор.
Аста йўл очаман кураб уларни,
Хаёлимда эса бинафша, баҳор. /

Гарчи уйлар иссиқ, дастурхон тўкин,
Узун кечаларда дўстлар гурунги.
Ҳар дамда кутаман баҳорни лекин,
Шумшайган қушларга термилиб мунгли.

Яхмалак отишиб болалар ҳам шод,
Тамшаниб талтаймиш дарахтлар шохи.
Соғинч билан баҳорни мен қиламан ёд,
Кўзимда гулларнинг майин нигоҳи.

Қандга лаби теккан гўдак каби ер,
Сўриб-сўриб уни қилади ҳузур.
Менинг хаёлимда лола тутган қир,
Шабнам қўнган ғунча аста барг ёзур.

Исфара боғлари гуллаган пайтми,
Деразам кўзига тушибди акси.
Менинг димоғимга урилар ҳадеб,
Бўтана сувларда ялпизнинг иси.

Оқ соч томларда ҳам ажиб бир сукут,
Борлиқни чулғамиш енгил бир хаёл.
Сўлим соҳилларни қилолмай унут,
Мажнунтол ишқида мен афтодаҳол.

Тезроқ эритса-чи қорларни офтоб,
Субҳидам жилмайса ним пушти шафақ.
Ҳозирча қор ёғар, қор ёғар шитоб,
Далалар, кўчалар, дарахтлар оппоқ.

1972

Бир он тўхтаса-чи учқур бу дамлар,
Бир он силкитмаса тезкор қанотин.
Қаришдан бир нафас тинчиб одамлар,
Бир онгина тутса мангулик отин.

Бу фақат маҳсулсиз, афсусли хаёл,—
Вақтдек чавандозни жиловлабди ким?
Аммо елкасига мушкул ва малол
Юкларни ортмоқдан туролмасмиз жим.

У ҳамон пишқириб югурар бироқ,
Нуқра бўлиб сочга қўнар нафаси.
Инсондан ўч олмоқ бўлиб чамаси
Таранг, тиниқ юзга ботирар тирноқ.

1972

Жимжитлик бўлмасин, бўлмасин зинҳор,
Гарчи аталса ҳам номи сукунат,
Юракни ёргундек шум овози бор,
Тўхтаб қолган каби туюлар ҳаёт.
Йўқ, асло севмайман сукунатни мен,
Еллар қанот қоқсин бутоқлар аро.
Чарх урсин қушлар ҳам, олмасинлар тин,
Уларнинг базмидан яшарсин ҳаво.
Сойлар шовиллаши тўхтамасин ҳеч,
Гоҳ булут, гоҳ нурдан бўзарсин осмон.
Шоирнинг қалбидек, ўйидек нотинч
Ҳаёт томирида жўшаверсин қон.
Майли, гувилласин машиналар ҳам,
Овозга мўл бўлсин яқину йироқ.
Майлига, шовқиндан толиқсин одам,
Сукунатда қолиб кетмасин бироқ.

1972

Ҳаммадан қолади бу кўҳна дунё,
 Ҳам кекса, ҳам гўдак муҳаббат мисол.
 Билиб билмасликка оламиз гўё,
 Айрилиқ абадий, ғанимат висол.

Сен менга бемалол суянавергил,
 Мушкулинг, дардингни — борин тўкиб сол.
 Шундай қилсанг, бир оз тортасан енгил,
 Таскин бермоқ менга келмайди малол.

Йиги ҳам, кулги ҳам эмас-ку боқий,
 Тошдан қаттиқ бўлмас одамда бардош.
 Ҳаёт шаробини тутганда соқий
 Баъзан аралашиб қоларкан кўз ёш.

Ҳамдард бўлолмаслик қолдирар армон,
 Яхшига ёр бўлиш боғлайди қанот.
 Бирга жарга тушгум ва ошгум довон,
 Дўстсиз, садоқатсиз ҳаётми ҳаёт?!

Сен менга, азизим, ишонгил, ишон,
 Сен менга суянгил, суян бемалол.
 Бахтинг ҳалол бўлса ҳеч ким ҳеч қачон
 Ташвишинг, ғамингни олмайди малол.

1972

БОҒ КҮЧА

Нечун боғ кўчага мен шунча мафтун,
Ҳатто юрагимда шабада эсар?
Чинорга чирмашган қайроқи узум,
Ариқ бўйидаги камтар гулсафсар —
Нигоҳимни қўйиб юбормас нега?
Нечун вужудимда кезади ҳайрат,
Ҳориган елкасин тираб деворга
Мудраган жийда ҳам кўзимга санъат.
Арғимчоқ солланар, ғийқиллар дарахт,
Онанинг пинҳоний инграшисимон.
Нега хаёлотдан мен гоҳи карахт,
Ҳатто бўлакчадек бу ерда осмон?
Шуълаларни босиб кенг асфальт йўлда
Шамолдек ғувиллаб учганда неча,
Кичик тош тушгандек каттакон кўлга,
Ёддан чиқибмиди ўтмишим, кечам.
Нечун юрагимда бунчалик ҳислар
Ларзага солади ажиб бир туйғу.
Тўғри, булар ўтмиш, кечаги излар,
Аммо болалигим, ёшлигим ҳам шу.

1973

О НА Ж О Н

Яна баҳор келди тап-тақир, сийдам,
Рангларсиз, гулларсиз мен учун бугун.
Ажинлар чизиги ичида дийдам,
Қалбимда ўлимнинг дастидан тугун.

Бинафша, лолалар шумшук ва ғариб,
Дилга муздек тегар, бермас ҳаяжон.
Бутун гўзалликлар сизни ахтариб,
Изингиздан кетдими, дейман, онажон.

Сувларнинг қўшиғи сиз билан кетмиш,
Бўм-бўш бўлиб қолмиш гўё Андижон.
Наҳот, булар энди тотли бир ўтмиш,
Наҳотки, сиз йўқсиз энди, онажон.

Ҳушёрман, дер эдим ўзимни ўзим,
Бугун юрагимда минг битта армон.
Бу оламда неки ранжитмиш сизни
Барига гўё бир мен гуноҳкорман.

Сиз айтган аллани айтиб ўтурман,
Сиз берган юракни машъала қилиб.
Қайдаки, гумроҳлик бўлса тутурман,
Қўюрман одамлар йўлига илиб.

Яна йиллар ўтар, баҳорлар балқир,
Яна кўзларимда рангланар гуллар.
Қалбимни битта ўй кемирар, юлқир,
Йўқ энди висолга элтгувчи йўллар.

Наҳотки, сиз йўқсиз энди, онажон...

1973

МАЖНУНТОЛ СОЯСИ

Жазирама кунларнинг олов дақиқалари
Бир мажнунтол тагида роҳатга айлангуси.
Оламнинг тарам-тарам тиниқ ҳақиқларига
Офтобнинг етти рангин ҳаммаси жойлангуси.

Бўтана сувлар оқса ялпизларни торгқилаб,
Қалқиб-қалқиб кўринса қовункоса пўстлоғи.
Капалаклар учишса алвон рангни орқалаб,
Ҳеч жойдан тополмасман ҳордиқнинг дурустроғин.

Оқ ятак, оппоқ соқол чоллар силкиниб кулса,
Лорсиллаб кетгусидир сувга қурилган сўри.
Лабда қимтиб узилган узумдан бол тўкилса,
Соқолларда товланар қуёшнинг етти нури.

Тер тепчиган манглайни силаб ўтса шабада,
Не жононлар қўлидан майинроқ туюлади.
Шундай жойда бир чимдим ухлаб олсанг мабодо,
Мажнунтол баргларидан сиҳатлик қуйилади.

Қошига лойқа инган бир тўда болакайлар
Ўрдак полопонидек сувга урса ўзларин,
Хаёлларидан ҳозир кўтарилмиш хоккейлар,
Қорайган юзларида йилтиллади кўзлари.

Ненидир тутиб кетди қалдиргоч бир шўнгишда,
Анжирга кўзин тикиб хилват пойлар зарғалдоқ.
Деҳқоннинг яхна чойи сувда турар чойдишда,
Шимирсангиз бадандан сизиб чиққуси чарчоқ.

Бўтана сувлар оқса ялпизларни тортқилаб,
Қалқиб-қалқиб кўринса қовункоса пўстлоғи.
Қапалаклар учишса алвон рангни орқалаб,
Ҳеч жойдан тополмасман ҳордиқнинг дурустрогин.

1973

Сарин еллар йўлин буриб менга олиб кел,
Дарёларин изга солиб, куйга солиб кел.
Эритиб ой, юлдузларни либослар яса,
Ёшлик ўтган бўлса ҳам, бир ясанай роса...
Шуълалардан ипак тўқиб қатим-қатимлаб,
Вужудингдан ишқ барқ уриб, интизор ҳатлаб,
Етти иқлим чаманларин атрин олиб кел,
Булбулларни эргаштириб, куйга солиб кел.
Қўлингдан бу келмаса гар, фақат кулиб боқ,
Кулишни ҳам эп.л.олмасанг... келмагин мутлоқ.

1973

Хаёлимни бузма, қўйиб бер эркин,
 Қалбимни ҳисларга берайин тутиб.
 Майли, улар менга бермасинлар тин,
 Барибир умр ҳам бормоқда ўтиб.
 Тирикларни ўйлаб ҳайратланаман,
 Улганларни эслаб толаман ўйга.
 Гоҳида зил чўкиб, гоҳ қанотланиб,
 Гоҳо нуқтаман, гоҳ сигмайман уйга.
 Руҳ абадий деса ишонмоқ керак,
 Ҳаётда шуъладек қолганлар озми?
 Ўйласанг ёришиб кетади юрак,
 Асрлар қаъридан берарлар овоз.
 Маҳзун бўлсанг табассум бўлурлар ҳамон,
 Ҳамон маслаҳатгўй, ҳамон етакчи.
 Шундандир уларнинг руҳлари омон,
 Уларки, юрибди нур бўлиб учиб.
 Узи бир нигоҳга зор-зор ўтиб,
 Минг ошиққа тил бўлиб қолганлар қанча?!
 Не мушкулотлардан келади қайтиб
 Шоир ҳисларини шеърга қуйгунча.
 Олdda йўл қисқарар, орқада олис,
 Фақат хотиралар келар илашиб.
 Шунданми, гоҳ шодман ва гоҳида терс,
 Яшамоқ пайтидир ўйлаб ва шошиб.
 Ёшлигим жим, сокин тунни безади,
 Намозшом гулидек кўзлардан пинҳон.

Энди вужудимда ҳоргинлик кезар,
Орзу-ҳавасларга бўлганда имкоп.
Одамлик изладим душманимдан ҳам,
Дўст қийналса жоним типирчилади...
Шуларни ўйлайман, биламан шундан
Ёшлик ҳам отини тез қамчилади.
Шуларни ўйлайман, ўйларим чексиз,
Яхшилик, ёмонлик, ўлим ва ҳаёт,
Бировга бемаврид келган қазо-ю,
Бировга текинга берилган қанот.
Майинлик, теранлик, ваҳшийлик, тундлик.
Ўз ўрнига тушган мукофотгача.
Вазминлик, баъзида шиддаткор зудлик.
Таъбни кир қилгучи хурофотгача —
Ўйлайман, қалбимдан ўтади бари,
Гоҳи эркалатиб, гоҳ жароҳатлаб.
Кошкийди тубанлик чекилса нари.
Эзгулик ўтмаса ҳеч кимни четлаб.
Хаёллар тортқилар юз бир томонга,
Юз шодлик, қийноққа қилади дучор.
Майли, юрагимда ёнсин аланга,
Аммо, хаёлларсиз яшамоқ душвор.
Хаёлимни бузма, қўйиб бер эркин,
Уларсиз яшамоқ тутқунлик менга...

1973

Қўй энди, дам олсин магнитофон ҳам,
Бунда табиатнинг ўзи нақ ҳофиз.
Бунда табиатнинг ўзи созанда,
Дардини минг тилда айлар талаффуз.

Оппоқ парча булут судралади жим,
Бағрида кўз ёшми, шабнамми, не бор.
Аммо шарпасини илғар қулоғим,
Қулоқ тут, куй айтар нафис, мафтункор.

Қулоқ тут, гиёҳлар майин шивирлар,
Худди бир сеҳрга, сирга ўхшайди.
Мунча ҳам беозор, мулойим улар,
Балки бир қадамдан чўчиб яшайди.

Қулоқ тут, тоғлар ҳам шиддаткор куйлар,
Коммунарлар мисол елкама-елка.
Куй айтар олисда оқарган уйлар,
Бир куйлаб ўчади ҳатто кўланка.

Япроқлар юзига юзмни тутиб,
Келар шивирини тушунгим, уққим.

Емғир ювиб ұтса, шамол қуритиб,
Чайибди яна ҳам тиниқроқ кўкка.

Бунда ҳамма нарса қўшиқ айтяпти,
Гоҳ қувонч, гоҳ андуҳ тинглаяпман мен.
Узинг тил топмасанг, уқмасанг гапин,
Таржима қилмоқни билмаяпман мен.

1973

Шеър ўқигим келар,
Қуйма сатрлардан
Юрагимга тушса жимгина ларза.
Мени бошлаб кетса ажиб туйгулар
Яшиллик югурган қир, адирларга,
Яланг оёгимни силаса майса.

Шеър ўқигим келар,
Чарчоқ ҳисларга
Сўлим ва мусаффо ҳаво пуркаса.
Қалбдаги бўшлиқни тўлдириб,
Оламни муаттар исларга,
Яна чаманларга буркаса.

Шеър ўқигим келар,
Нотинчликка чанқоқ,
Қанотли ўйларга ташна юрагим.
Сергак этса оҳанглар, куйлар,
Ўтказдириб тунларни уйгоқ,
Ташна лабга ўхшар юрагим.
Шеър ўқигим келар...

1973

Атласимнинг жилвасида Ўзбекистон боғлари,
Мен тўқийман токи яйраб кийса деб ўртоқларим.

Танда тортсам ранг, ипакнинг гулларига рашк қилур,
Кифтида гул орқалаб оққан чаман ирмоқлари.

Арқоги офтоб нуридан, ўриши ой шуъласи,
Ҳам яна юлдуз чиройин қат-қатига боғладим.

Не саодатки, яна энг яхши кун — тўйлар учун
Шоҳи-ю атлас бўлур ёрнинг белбоғлари.

Боғласа ёр белларига бахт ила қувват берур,
Дил ўтидан байт битилган каштали қирғоқлари.

Атласимнинг рангларида Ўзбекистон боғлари,
Мен тўқийман токи яйраб кийса деб ўртоқларим.

Мен сени шунчалар ёниб севганим
Севишни сенга ҳам ўргатмоқ учун.
Ўзимни ўйламай, сени деганим,
Сенга ҳам ўзимни ўйлатмоқ учун.
Шаънингни булбулдек юз тилда айтдим,
Сени ҳам булбулдек куйлатмоқ учун.
Бахтимни таърифлаб ғазаллар битдим,
Сени ҳам бахтингдан сўйлатмоқ учун.

Уйқум қочиб кетди,
 Уй ва хаёллар
 Қуюндай титкилаб тун қоронғусин
 Қайларга элтмади мени бу кеча.
 Тизгинин қўймади бебош шамоллар,
 Олдинда севгининг сирли ёғдуси,
 Қўзимдан кетмадинг яна бу кеча.

Муҳаббат тангриси
 Бутун ҳунарин
 Кичкина жонимга жойлагунча то
 Тинмаганми дейман афсундан оғзи.
 Бутун умр кутдим иқрор хабарин,
 Бир умр яшадим бўлиб мубтало,
 Худди шунинг учун мен тақдирдан рози.

Меҳрли нигоҳинг,
 Суйгучи кўзларинг
 Таъқиб-терговига бўлсам муяссар,
 Қафтингга томардим бир қатра ёшдек.
 Гулларга кўмардим босган изларинг,
 Уйланмай елардим ҳузуринг сари,
 Қўрқмасдим на сувдан ва на оташдан.

Бир нурли оламсан
 Чаманларга зеб.

Рухимга ҳаловат, гиёларга ранг.
Яна нелигингга шеърларим гаров.
Сен туфайли мени, вужуди ишқ, деб,
Ижтимоийликдан ўчирса биров
Ҳаво етмагандек гоҳ аҳволим танг.

Аммо мен севгиман,
Ишқдир ҳар сатрим.
Дилларни дилларга талпинтиргувчи
Даққи юракларни тутар уволим.
Агар насиб қилса менинг бир қатрам,
Ҳокимлик истаги, бойликдан кечиб,
Ҳар қандай қўлдан ҳам тушарди қурол.

Сен туфайли мен ишқ,
Сен туфайли мен бахт.
Йўлларим ҳам тугаб қолурди сенсиз.
Сен туфайли оқшом қўйни тўла нур,
Сенсиз орзуларим, ақлим ҳам карахт,
Уйларим қаноти толурди сенсиз,
Дилда борлигининг ўзи бир ҳузур.

Хаёллар пармалаб тун қоронгусин,
Қайларга элтмади мени бу кеча...

ДОСТОНЛАР

Одамлар тарқаган аллақачонлар,
 Тўйхонага ҳам ҳукмин ўтказганди тун.
 Учоқда кул босган чўғлар милтиллар,
 Самовардан ҳамон ўрмалар тутун.
 Машшоқлар ўтирган сўри ҳам бўм-бўш,
 Тупроқда энг сўнгги раққоса изи.
 Биров каравотда ухлайди пиш-пиш,
 Биров муздек сувга чаяди юзин.
 Фақат уйқу келмас она кўзига,
 Шодлигу хотира қалбини қамраб,
 Беҳуш эргаштириб уни изидан
 Ўтқазмай, ётқизмай юрарди судраб.
 Қарашмоқчи бўлар гоҳ синглисига,
 Гоҳ туриб қолади хаёлчан, сокин
 Гоҳи келган каби ҳуши-эсига,
 Энтикиб атрофга қарайди секин.
 Йиғиб олинмаган ўртада стол,
 Ноз-неъмат беҳисоб: сомса, кабоб, нон.
 Келин-куёв олди урмагандай қўл,
 Қадаҳлар ҳам ярим турар ёнма-ён.
 — Ҳеч нарса емабди, оч ётдимикан,
 Уялган бечора, оҳ, бу келинлик...
 Она юрагига ботдию тикан,
 Танига бир нарса югурди илиқ.
 Шукур, ўзи тетик, яна пазанда,
 Суйганин оғзига тутади ҳали.

Келин ҳам ўглидек унга арзанда,
Бир азиз меҳмондек кутади ҳали.
Қўшалоқ каптардек аҳил ва иноқ,
Шу уйга файз бериб яшасалар, бас.
Шу орзу, овунчда умри ўтди тоқ,
Таянч, далда бўлди шу эзгу ҳавас,
Набиралар қуритса кошки тинкасин,
Қувноқ шовқинлари ҳовлини тутса.
Бағрига босиб, гоҳ тутиб елкасин,
Қолган умри кошки шунақа ўтса.
Ширин хаёлларга тўлган кўзлари
Сўлиган гулларга тушди-ю, тинди.
Олиб келишганди бир тўда қизлар,
Гулдонга сув қўймай солибди кимдир.
Авайлаб, оҳиста сув пуркади она,
Силади тирилган майин япроғин.
Ранглар жилоланиб, товланиб яна,
Нечун янгилади онанинг доғин.
Гулдаста қўлида, маъюс ва сокин,
Аста кириб келди жимжит уйига.
Тўрдаги суратнинг ёнига секин —
Қўйди-ю, шўнғиди яна ўйига.
— Сарупо киймадинг қайната бўлиб,
Ҳеч йўқса, гуллардан бўлгин баҳраманд.
Одам келди бугун ҳовлингга тўлиб,
Фарзандинг ёнига қўшилди фарзанд...
Шодлик, ўкинчданми кўз ёшлар оқди,
Она қалби сўзсиз чекарди фиғон.
Хира кўзлар билан яна суратга боқди,
У ҳамон ўшандай, сукутда ҳамон.
— Суратда ҳали ҳам ўша-ўшасан,
Ҳамон кўзларингда ёшлик, кулги, нур.
Ҳали ҳам ўшандай чиройли, ёшсан,
Ҳали ҳам ўшандай забардаст, мағрур.
Боқишинг ҳали ҳам ўшандай илиқ,
Дилингда нелар бор, айтмайсан фақат.

Қатра кўз ёшимга туrolмасдинг тек,
Нега индамайсан, оҳ, сурат, сурат!
Бир нафас тилга кир, майли, бир секунд,
Дарё бўлиб оққан ёшларим ҳаққи.
Кўйингда минг тошга урилса ҳамки,
Минг тошдан қаттиқроқ бошларим ҳаққи,
Бир нафас тилга кир, майли, бир секунд.
Ҳаётни яратган табиат наҳот,
Бир дамни аяса, номардлик қилса.
Тан олмайман унда, ой, қуёшни,
Нималар деяпман, билмайман, хайҳот!
Сени излайвериb ҳолдан тойдим мен,
Сени излайвериb қариб қолдим мен.
Поездлардан ўтиб, еллардан ўздим,
Аmmo висолингга етолмадим мен.
Хаёлим излашдан, кўнглим бўзлашдан,
Сени ахтаришдан сира толмадим.
Дарёларни кечиб, тоғлардан ошдим,
Куйган бугдойзорлар, боглар қолмади.
Охири оқ қайин остида танҳо,
Турган қабр узра аста чўкдим тиз.
Бу сен бўлмасанг ҳам тақдиринг бир, о,
Балки бу ёшгина йигитдир, эсиз!
Муздек тупроғингни минг марта қучдим,
Муздек ёноғингни ўпдим неча бор.
Дарё бўлиб оқдим, қуш бўлиб учдим,
Ҳузурингга чопдим такрор ва такрор.
Қишда курагани бордим қорларни,
Ёзда сув сепгани ошиқдим ҳар вақт.
Баҳор офтобига чирмашиб доим,
Гоҳи гул ўтқаздим, гоҳида дарахт.
Бир нафас қўймадим мен сени ёлғиз,
Бир дам танҳоликка ташлаганим йўқ.
Сенсиз йиғламадим, кулмадим сенсиз,
Сенсиз кўнглимни ҳам хушлаганим йўқ.
Сени йиқитган ўқ менинг танамда

Бутун жароҳати билан турибди шундоқ.
Жонингга жонимни улаб минг ўлдим,
Азизим, оқарган сочларимга боқ.
Гапир, гапирсанг-чи бир сўз лоақал,
Юзимни куйдирган ёшларим ҳаққи.
Кўйингда минг тошга урилса ҳамки,
Тошлардан қаттиқроқ бошларим ҳаққи,
Гапир, гапирсанг-чи бир сўз лоақал...
Сийрак киприклар жипслашди бир дам,
Энтикиб, хўрсиниб кўз ёшин ютди.
Унсиз тилга кирди сурат ҳам бирдан,
Она қулоқ бўлиб ўзин унутди.

С у р а т

Йиғлама, азизим, йиғлама фақат,
Кўз ёшингни кўрсам, дилим куяди.
Йиғласанг, ҳали ҳам қилмасман тоқат,
Утмас пичоқ билан кимдир сўяди.
Тўлғанаман, аммо ета олмайман,
Кўз ёшингни, эркама, арта олмайман.
Йиғлама, азизим, йиғлама фақат,
Кўз ёшингга сира қилмасман тоқат.
Табиатдан сира-сира нолима,
Унинг ўзи кутар инсондан эҳсон.
Яхшироқ назар сол кўнгли, ҳолига,
Минг хил ташвиши бор бошида, билсанг.
Осмонида қанча йўлдош учяпти,
Баъзиси кўтариб дўзахдек даҳшат.
Сувлари остида атом кўчяпти,
Унинг юрагида армони қат-қат,
Сен ундан нолима, йиғлама фақат.

О н а

Қўй, бунга эслатма, эслатма сира,
Ўғлимнинг бахтидан юрай хотиржам.

Қўнглим ойнасини айлама хира,
Бироқ тинч эмасман, нотинчман, ажаб...
Сен бошқа дамларни эслат, азизим,
Бирга юрганимиз хушвақт онларни.
Эсингдами баҳор, боғимиз бизнинг,
Тўйимизга келган қадрдонлар-чи?
Шунча йил ўтибди нафасдай, сувдай.

С у р а т

Бир зарб-ла ёзилган дostonдай ширин.

О н а

Йигит эдинг ўшанда худди суқсурдай.

С у р а т

Сен ҳам гўзал эдинг мисоли Ширин,
Кўнглимни яшнатган бир чечак эдинг.

О н а

На уйқуга тўйган ва на кулгуга,
Кўрса кўз куйгундек келинчак эдим.
Бировнинг қайгуси йиғлатар эди,
Агар қўшиқ айтса бирга куйлардим.
Ҳаётга баъзида ўлмаслик учун
Келгандай бўлардим, шундай ўйлардим.
Бахтимнинг поёни, чеки йўқ эди,
Бу шайдо юрагим ҳар нарсадан лол.
Ишқингдан шунчалар кўнглим тўқ эди,
Ундан айрилишни қилмабман хаёл...
Эсимда, куз эди, мева ғарқ пишган,
Боғлар олтин либос кийган ажиб пайт.
Лекин халқ бошига мусибат тушган,

Мен ҳам вокзалдан зил-замбил бўлиб
Уйингга, онангнинг бағрига қайтдим.
Мунчоқ кўзларини пилдиратиб шўх,
Уғлинг ётар эди беланчагида.
Эсласам, юрагим эзилади, уҳ,
Ҳаммаси кўзимда, ҳа, кечагидек.
Уйлар ҳувиллади, кўнглимиз вайрон,
Қайнана-келин жим, сукутда қолдик.
Тўрт ўғил ўстирган онанг ҳам ҳайрон
Соатлаб бечора ўтирарди тек.
Аканг кетган эди, уканг ҳам кетди,
Беҳасса букридек қолдим эгилиб.
Бу кунни кўргунча минг рози эдим,
Кимдир баданимга туз сепса тилиб!
Маъюс кўзларига ҳар боққанамда,
Қалбимни қиймалар эди ҳижронинг.
Туғиб туғмагандек фироқда, ғамда
Оламдан кўз юмди онаижонинг.
Сира чидолмадим бу айрилиққа,
Дод дедим, зирқираб титради уйлар.
Қарғадим тақдирни юзма-юз, тикка,
Шўрлик, қилсам дерди набира тўйлар.
Урф-одатни ҳам ўша кун буздим,
Хотинликни йиғиб отдим бир ёққа.
Тобутин бир бошин кўтардим ўзим,
Одамлар гоҳ койиб, гоҳ тутди ёқа.
Уғлим йўқ, деб яна ўксима, она,
Сени кўтармаган бу елкаларим
Бўлгани яхшироқ пора-ю тилка,
Уғлим йўқ деб яна ўксима, она.
Сен ҳам армон қилма бағрим, азизим,
Сўнгги йўлга уни узатмадим деб.
Ташлаб кетган эдинг менга ўз изминг,
Мен ҳам битта жонинг, бир парчанг эдим.
Тунлари койидим тақдирни бедор,
Нечун бизда шунча аччиқ ўчи бор!

С у р а т

Қисматда не гуноҳ, ўйлабсан хато,
Бу — ожиз ва муте одамлар сўзи.
Тақдирнинг ўзи ҳам аламда ҳатто,
Қора қилганлар бор тақдирнинг юзин

О н а

Ҳа, бунн билардим, қисматдан ўзга
Кимни ҳам бўғардим ўша дамларда.
Фашист олис эди қўлу кўзимдан
Ғажиб ташлай десам бу аламларга.
Туғиб, қотил боққан оналарни гоҳ,
Хаёлан тик қўйиб қилар эдим суд.
Шунда онанг тушиб ёдимга ногоҳ
Дунёда ўзимни сезардим масъуд.
Уйга сиғмай қолдим, бир ўқ ясасам,
Битта қўлқоп тиксам ҳарна-ку, дедим.
Ҳамма шундай дерди, энди эсласам,
Мен ҳам ўшаларнинг биттаси эдим.
Оҳ, бизнинг одамлар, дилкаш одамлар,
Ҳеч қачон танҳолик сездирмадилар.
Жигар бўлишди-ю, энг оғир дамлар
Бағридан бир нафас бездирмадилар.
Кулгим, йиғимни ҳам бирга бўлишди,
Улар кўмагида жойландим ишга.
Улар кўмагида ақлим тўлишди,
Олисдан ўт очдим ёвга, урушга.
Кўпчилик аёллар эдик заводда,
Бирам аёлларки, қошлари қундуз.
Меҳнатдан ўзгани билишмас, содда,
Тунни тун дейишмас, кундузни кундуз.
Биттаси йиғласа, бари эгар бош,
Бирининг шодлиги барчага татир.

Ишқ тўла қалбларда ғазаб ва оташ,
Бир жон қилиб қўйган уларни тақдир.
Уғлинг ўсар эди, «дада, дада», деб,
Талпиниб қолганда суратингга гоҳ
Мен эса ўкинчдан ич-этимни еб,
Хўрсиниб кўксимга босардим, эвоҳ!
Энтикиб ўпардим сочи, юзидан,
Бағрин тўлатмоқни қилардим хаёл.
Барибир қоларди гўдак кўзида
Бир кўнгли яримлик, бир мунгли савол.
Йўқ, сен билмайсан, бу мурғак, ожиз —
Дилга жавоб излаб бўлмагансан лол.
Жигарим оташга тегарди жиз-жиз,
Сочларим оқарган шунда эҳтимол.

С у р а т

Бу кўзлар ҳасратин, оҳ, мендан сўра,
Суягимдан ҳамон чиқиб кетар дуд.
Жазавага тушиб руҳим югурар,
Қотган тилларим ҳам қилолмас сукут.
Етимлик нима гап, шу мурғак жонлар —
Кўксига беаёв отишган-ку ўқ.
(Жонингдан айланай, оҳ, болажонлар,
Унутиб бўларми у кунларни? Йўқ!)
Ўзига ниқталган тўппончани ҳам
Ўйинчоқ деб билган митти қўлчалар —
Шалпайиб тушганда қандайин алам,
Айт-чи, бу аламлар қандай ўлчанар?
Мурда кўкрагини бепарво сўриб,
Инграган гўдакни кўрганмисан ҳеч?!

О н а

Бас, бўлди, раҳм қил ҳолимни кўриб,
Ҳатто тинглашга ҳам етмайди кучим.

С у р а т

Ўзинг гап бошладинг, энди қулоқ сол,
Ҳали туғилмаган набиранг учун
У кунни унутма, доим эсга ол,
Қалбингда ҳамма вақт сақлагин ўчин.
Ҳаққинг йўқ бепарво бўлишга бир дам,
Ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ, тингла, қулоқ бер,
Овоз келяптими олисдан, ердан?

О н а

Сезяпман. Наҳотки тилга кирди ер?!

С у р а т

Бу бизмиз, азизим, қўл ушлашиб бот.
Чирмашиб ётибмиз она гупроққа.

О н а

Вой-бў, шунча кўпмисиз, наҳот,
Шовқин эшитяпман яқин-йироқдан.

С у р а т

Тириклардан кўра, балки кўпроқмиз,
Тириклардан кўра ҳам иноқроқмиз.
Халқининг бахти деб, сургунда юриб,
Буюк революцияни тайёрлаб кунда,
Эрининг изидан қувғинда юриб —
Ҳормаган ажойиб аёллар шунда.
Ленин шаҳарининг чўкмаслиги-чун
Кўксин қалқон қилган йигит, чоллар ҳам,
Ҳиссиз ваҳшийларнинг ўқига учиб
Бевақт хазон бўлган навниҳоллар ҳам.

Партизан яширган она-ю ўғил
Хатто ўзимизнинг мард Остонақул,
Фашистни титратган Раҳимовгача,
Тўйчи Эрайгитов, Ҳакимовгача —
Ҳаммамиз шу ерда, ўқ, томир бўлиб
Ерни елкамизда тутиб ётибмиз.
Тўлганиб, ғазабга, ташвишга тўлиб
Вьетнам устида бомба, ўқларнинг
Тезроқ тинишини кутиб ётибмиз.
Дўстлар қабримизга қўяётганда,
Тинч ётинг, дейишган бошларин эгиб.
Ерда шунча ғавағ бўлаётганда
Бажармоқ мумкинми улар ўгитин.
Жуда ҳам нотинчмиз, жуда нотинчман,
Қандай ором олай ер кўрпасида,
Сув, осмон, авлодим турса дучма-дуч
Ҳаёту ўлимнинг қоқ ўртасида.
Ўрмонни ёқмоқ-чун кифоя гугурт,
Атомни ушлаган ваҳший қўллар бор.

О н а

Барибир у қўллар жуда-жуда мўрт,
Уни жиловлашга қодир диллар бор.

С у р а т

Итни қопмайди деб бўлмас, азизим,
Тушларингга кириб, сергак бўл, дейман.
Одамлар! Доғ суртманг ақл юзига,
Дунёнинг умрига тирак бўлинглар.
Қачон уруш оти ўчса оламдан
Она тупроқ ичра узатиб оёқ,
Хотиржам бўларкан авлод, боламдан,
Хаёл-хотирангдан кетаман йироқ.

О н а

Ҳатто, ит уришса зирқирар қалбим,
Одам одам пайин қирқмоқ бўлса-чи?
Сўзсиз қичқираман, нега туғилдим,
Кулоқларим батанг бўлиб қолса-чи!
Уртада бўлсин деб қадр ҳам иззат,
Айрилиқ ва ўлим яралганми ё?
Шунда ҳам тангилик қилиб табиат,
Буюк бир ақлни берган-ку аммо.
Шу ақл тантана қилар, азизим,
Тантана қилади шафқат ва виждон.
Қуни кечагина Тошкентимизда
Тилу дил топишди Ҳинду Покистон.

С у р а т

Бизларни кўрсанглар, жон кириб кетди.

О н а

Тошкентнинг мусаффо, эркин ҳавоси
Ёвуз ниятларни чилпарчин этди.
Икки халқ эришди муддаосига.
Азиз пойтахтимга тикилди кўзлар,
Кўплари хурсанду кўпи аламда.
Дунё эфирида Тошкент сўзлади,
Фурур эркалади дилу танамни.
Тинч ухла, бўлмагин сира безовта,
Сизлар бош қўйган бу қутлуғ тупроқни
Хўрласак ва ёки берсак бировга
Бўлганимиз яхши ўзимиз ҳам хок.
Ўликлар қучоқлаб ётсаю маҳкам,
Наҳотки, тириклар туради лоқайд?
Унақа тириклик нимага малҳам,

Унақа тириклик кимга керак, айт!
Оналар номидан сўзлаяпман мен,
Аёл қудратига ким келтирар шак..
Дунёни сўраган подшоҳлар ҳам
Бирининг гўдаги, бирига ошиқ.
Йигирманчи асрнинг голиб туғида
Қалбимиз қони бор, буюклиги бор.
Ойни кафтга олган фан ютуғида
Биз силаган бошнинг тиниқлиги бор.
Ҳаёт яратмоққа яралганмиз биз,
Яратиш топташдан мушкул ҳамиша.
Шундан билса бўлур қудратимизни,
Масъулмиз оламнинг ҳамма ишига.
Фарзанд нафасидек ширин нарсани
Яралгандан бери билмайди олам.
Мана, димоғимда ҳамон нафаси,
Ҳатто куёв бўлиб қолса ҳам болам.

С у р а т

Қайнана бўлдим де?

О н а

Шундоқ, дадаси.
Келинимни кўрсанг, қилгундай кўз-кўз.

С у р а т

Сочлари узунми? Қанақа эси?

О н а

Ҳаммаси жойида, камсухан, камсўз.

С у р а т

Уғлим-чи? Қадрингга етадими у?

О н а

Албатта. Бўй-басти қуйгандай ўзинг.

С у р а т

Қара, тонг отяпти, бермадим уйқу,
Чарчадинг чамамда, қизарган кўзинг.

О н а

Сира ундай дема, тирик бўлсанг ҳам,
Барибир шу кеча ухлолмас эдик.

С у р а т

Ёруғ тушиб қолди, ҳовлига қара,
Ҳали ҳам кеч эмас, мизғиб ол жиндек.

Мусича кукулаб, булбул сайради,
Ойнадан нур тушди она юзига.
Нурга ўралгандай яшнаб, ярқираб,
Келини жилмайиб турар кўзида.
Ойи, деб илк марта чақирар уни,
Чойга таклиф қилар эъзозлаб балки.
Лекин она қалбин, шу бедор тунни,
Шу кунги суҳбатни у билармикан?..

1963—1966

ҚУШНИЛАРИМ

К И Р И Ш

Талай шеърлар ёздим, дилимда ётган
Шодлигу қайгуни битдим эрта-кеч.
Аmmo бир алам бор тикандек ботган,
Унинг жароҳати тугамади ҳеч.

Тирикман, тўқ, тўкин яшаялман ҳам,
Бурчми, одамликми, виждонми қарзим,
Ишқилиб, тимдалаб турар шу ярам,
Балки у тутқазган менга куй, созни.

Балки гўдакликда мажруҳ бўлган дил
Бугунги бахтидан энтикканидан.
Қўшиқ шайдосию шоир бўлгандир,
Шундандир қўшиққа жонни тиккани.

Бунда ёзганларим бари ҳақиқат,
Ҳаммаси маҳаллам аҳлига аён.
Шоирнинг пинҳоний ғуссаси фақат,
Қилмоги мумкиндир бир нафас ҳайрон.

I

Маҳалламдан аста бораман ўтиб
Болалик йилларим кечган кўчадан.
Туғилган шаҳримдан қолганман кетиб,
Соғиниб келаман анча-анчада.

Лекин менга таниш ҳар гўша, ҳар уй,
Ҳар битта дарвоза, ҳар битта дарахт.
Олис-олисларга тортқилайди ўй,
Қалбим хаёлларнинг кўксига қарахт.
Бу ерда ҳеч нарса ўзгармагандек,
Девор наҳрасига бош қўйган тут ҳам.
Довучча пайтидан сийлаган қантак
Ҳали ҳам маҳалла аҳлига ҳамдам.
Чанг қўнган япроқлар саргайган бир оз,
Қари танасида бормикан изим.
Ана, чак-чак томган сувида наврўз
Сочимни ювганим қадрдон узум.
Ҳаммаси ўшандай, фақат қўштерак,
Баҳайбат қўштерак кўринмас бугун.
Орзиқиб тушарди боққанда юрак,
Бола хаёлимга ташларди тугун.
Тубида бўларди ҳовузу супа,
Сувида сузарди бақаю хазон.
Сўлим саҳарларда шу ердан сўфи
Жимжитликни бузиб айтарди азон.
Маҳалла устидан гамгин ва сирли
Ваҳима уйғотиб ўтарди сузиб.
Мени ҳам хаёлга тушириб аспр,
Ширин тушларимни кетарди бузиб.
Бизларга бу даргоҳ бир жумбоқ эди,
Чўчиб қочар эдик аста суқиб бош.
Офтоб қиздирганда кирманглар, дерди.
Кирманглар, дердилар, қорайганда қош.
Шу даргоҳ ўзгарган, фақат шу даргоҳ,
Қадимий дарвоза бўялган кўкка.
Қизча югургилаб чиқди баногоҳ,
Аёл кир ёярди тортилган ипга.
Сўлим бир богчаки, мевалар шигил,
Ишкомга ёнбошлаб мудрайди узум.
Гўдаклик йилларин эсладим дил
Қия дарвозадан узолмай кўзим —

Терак ҳайбатини ахтардим бир дам.
Гуллар ханда урди қаршимда кулиб.
Жувон кир чаяди гўё бу ердан
Қўрқувларни ювган фаришта бўлиб.
Чуғур-чуғурлашиб бир тўда қизлар
Ҳайиқмай, чўчимай кириб кетишди.
Қўғирчоғи бўлсам қўлларидаги,
Уйинчоғи бўлсам йўлларидаги.
Оҳ, жажжи қизларжон, мени бу қизлар
Яна болаликка асир этишди.

II

Бунда мен таниган биринчи олам,
Биринчи кўрганим қадрдон қўшни,
Шу жойда илк марта меҳрибон онам
Мени аллалаган меҳрдан жўшиб.
Осмон тиниқлигин сезганман шунда,
Ер узра биринчи қўйганман қадам.
Мана шу кўчадан кўтариб қўлда
Бағрида эркалаб ўтарди дадам.
Баҳор гўзаллиги, қуёш жилоси
Шу жойда сингиган кўзу дилимга.
Шу жойда ҳаётнинг илк алифбоси
Бийронлик бахш этган гўдак тилимга.
Беҳи гулидаги майин чиройга
Ҳайрату сукутда бўлиб маҳлиё,
Юлдузларни санаб, термилсам ойга,
Сирли кўринарди бу олам гўё.
Чақириб, номимни атаб илк марта,
Дарвозамга келган дугонам, дўстим.
Оҳ, қани у кунлар келсайди қайта,
Мунча тез улғайдик, мунча тез ўсдик.
Мунча тез ўтибди маъсум у кунлар,
Гуласи узилган парпиракмисол —
Қайга ғойиб бўлди, қани у тунлар?

Бир эртак айтишсак, бир сурсак хаёл.
Беркинмачоқ ўйнаб ойдин тунларда
Югуриб, қийқириб баъзан тонггача.
Шу кичик, бағри кенг, пастқам уйларда
Баҳам кўришардик туздан нонгача.
Биринчи оламим, азиз маҳаллам,
Аҳил қариндошдан аҳилроқ, иноқ.
Сени эсга олсам яйрайди танним,
Озгина олислик туюлар фироқ,
Ҳайбатли бинолар қисибди гарчи,
Мунғайиб ёнида сурасан хаёл.
Аммо, сен, азизим, менга, мен учун
Ирмоқлар макони азим тоғмисол —
Пурвиқор, юз олтин уйга бергусиз
Мунису муҳтарам, гўзал, кўркамсан.
Жаннатдек жойлар ҳам татимас сенсиз,
Меҳру оқибатда жонга оромсан.

III

Кимдир нон ёпади, ширин ҳид сузар,
Яна болаликка югурар ўйим.
Гўё шу дам онам кулчалар узар,
Дўппимни тутаман қўлларим куйиб.
Яна қизлар кирар югуриб, елиб,
Қалдирғочдек қўниб ариқ четига.
Кулчани бўктириб тўймас эдик еб,
Оқизоқлар қилиб сувнинг бетида.
Сувларки, оқарди тўлиб, ҳайқириб,
Кўзгудек беғубор, тиниқ, ярақлар.
Қани унга биров кўрсин тупуриб,
Шунчалик муқаддас эди ариқлар.
Ҳовучлаб ичганда юрак яшнарди,
Томоқ оғриғини билмасдик, ажаб.
Совуқ сув ичма, деб онам уришса,
Қўшнига чиқардим чопқиллаб, қочиб.

Ўрик шоҳларини қилиб гоҳ ларзон,
Липпага тўлдириб довуччаларни,
Тишлар қамашгунча ер эдик баъзан,
Данагин гоҳ чақиб, гоҳ кўчаларга
Ирғитиб, кийикдек сакрардик тинмай.
Ғаму андуҳ нима, ўйламай, билмай,
Офтобда қорайиб, сувда чўмилиб,
Гоҳ уйлар ясардик қумга кўмилиб.
Яланг оёқ лопта ўйнаганимиз,
Кўчаларга сиғмай қайнаганимиз,
Келинчакни кўрсак кўзимиз ўтиб
Шивир-шивирлашиб сўзлаганимиз.
Мунча тез ўтибди у маъсум кунлар,
Гуласи узилган парпиракмисол —
Қайга ғойиб бўлди, қани у тунлар?
Бир эртак айтишсак, бир сурсак хаёл...

IV

Ана, келишмоқда қизлар бир тўда,
Дугонамга ўхшаб қора қош бири.
Қўлларда китоби, серфикр жуда,
Балки ўйлашарлар оламнинг сирин.
Дарвозалар бирин-кетин очилиб,
Сийраклашиб қизлар, кўча жимиди.
Бири қиё боқиб кулди-ю, қочди,
Ё мени таниди, билмам ким эди.
Қизгина, шошмай тур, шошмай тур, жоним,
Шу ҳовлида бордир шўхлигим, кулгим.
Узилиб кетганда шода маржоним,
Тизиб берган жувон бувингдир балки.
Бизлар кашта тиккан ўша лой супа,
Намозшом гуллари ҳали бормикан?
Шолчада чувалиб турли ранг ипак,
Қизгина, сенга ҳам интизормикан?
Кашта тикар эдик бунда йигилиб,

Ранго-ранг ипакдан яшнаб дилимиз.
Сувда оқиб келган тутни сузиб еб,
Ширасидан ёрилгудек бўлиб тилимиз,
Ҳовуч-ҳовуч сувни ичардик яна.
Ҳовли-ю супага сепсак нимтатир,
Шабада эсарди бирам хуш, майин.
Атрофга таратиб гуллар атрини.
Жамбулу райҳонлар яшнаб кетарди,
Худди ўзимизга ўхшаб кетарди.
Ҳовузга узилиб тушганда олма,
Атрофга ёмгирин тўшаб кетарди.
Қийқириб кулардик талашиб гоҳи,
Еқут тарамидан кўзимиз яшнаб.
Ажиб бир ҳислардан ёниб нигоҳи,
Сузилиб гоҳ онанг бошларди қўшиқ.
Унинг куйларига беркинган соғинч,
Қизгина, сенмидинг ўшанда балки.
Шошмай тур, жонгинам, эшигингни оч,
Ҳовлингда бор менинг ёшлигим, кулгим.
Мунча тез ўтибди маъсум у кунлар,
Гуласи узилган парпиракмисол —
Қайга гойиб бўлди, қани у тунлар?
Бир эртак айтишсак, бир сурсак хаёл.

V

Ҳали ҳисларнимиз топмасдан камол,
Ҳали орзуларнинг узилмай кети,
Ҳали ойдинларда кўрмай мажнунтол,
Упа-сурма билмай кўзу бетимиз
Ҳаёт гирдобига шўнғиди бошлар.
Оламга сиғмаган шодликлар тинди,
Қолиб кетди лопта, кашта, тўптошлар,
Бирдан катта бўлиб қолгандик энди.
Оталар урушга жўнади бир-бир,
Тирик етим бўлиб қолди болалар.

Йигитлар айтолмай кетди дил сирин,
Уларсиз ҳувиллаб кўча, далалар —
Кўзларга тун мисол чўкди бир алам,
Юзларни тарк этди офтобдай кулгу.
Кексалар қаддини эгиб қўйди ғам,
Оналар кўзидан йўқолди уйқу.
Юрт бошига тушган шундай оғир дам,
Ақлу ҳисларидан куйгандек ўзи.
Бир умрга ташлаб бизларни дадам,
Бир умрга юмди меҳрибон кўзин.
Онам ўттиз ёшда бир жаҳон ҳусн —
Бир этак бола-ла қолганида тул,
Тақдирнинг бешафқат зулми савдосин
Англаб олган эдим ўшанда буткул.
Бошқалар кутарди, кутмас эдик биз,
Улар кўзидаги умид учқуни
Қаддимизни кўтариб турарди сўзсиз,
Мақсаду нонимиз бирлиги учун.
Эгасиз шумшайган ҳовлидай бўлиб,
Гавжум кўчамизда кулгилар тинди.
Ойдин кечаларда йигитлар тўлиб,
Қўшиқ айтиб ўтмай қўйишди энди.
Ўн саккиз баҳорни, ўн саккиз ёшни
Бўз қўйлагу малла жомакорларда
Қутиб олган эдик, азиз тенгдошлар,
Ҳаққимиз қолгандир не баҳорларда.
Ойна қаршисида соатлаб туриб,
Вақтимиз йўқ эди эзмаланишга.
Аммо сочимизни авайлаб ўриб,
Селкилллатиб жўнаб қолардик ишга.
Бу ҳарир либослар, шоҳи-ю атлас
Кўрмаган ўн саккиз баҳоримизни.
Энди қилиб қолсак қизилни ҳавас,
Ёшлар мазах қилиб кулишар бизни.
Субҳи саҳарларда навбат кутардик,
Кўзларга сургудек ноннинг увоғин.

Баъзан очликни ҳам унутар эдик,
Кўриб, қора кийган қўшнининг доғии.
Белимиз букилса қўямиз деб бош,
Уғил ўстирганди бунда бувалар.
Келин олиб юртга берамиз деб ош,
Сандиқ тўлатарди мунис бувилар.
Сеплар қолиб кетди тугунга тушмай,
Тўйга аталган дон тироглиқ қолди.
Келинлик либосин оҳори ўчмай,
Не-не парисифат, не-не нозанин
Ҳижрон чангалида дил ранги ҳазин,
Пардоз буюмлари ўроғлиқ қолди.

VI

Мана, тўкиб турар бульдозер савлат,
Кемтик қилиб узун кўча бошини,
Бунда Қаям ота кута-кута хат,
Ҳеч кимга кўрсатмай мунгли ёшини
Бўлди Абдуваҳобнинг ўтида нобуд,
Уғли елкасини кўрмай тобути.
Абдуқаҳҳор кетди, Лутфулло кетди,
Қўчқорбой, Маннопжон ва Мусахонлар.
Ёлғизу арзанда Қутбилло кетди,
Кетди Мадаминбек ва Исохонлар.
Эй, азиз одамлар, қай бирин айтай,
Ҳали мен турибман кўча бошида.
Нарига ўтишга тоқат йўқ, қайтай,
Ортиқ санамоққа етмас бардошим.
Меҳнату меҳрга бўлгандек ҳайкал,
Бир ёнга тушибди пештоқли уйлар.
Бундан ўтганимда кўзимга ҳар гал
Келади битмаган, чала ёзувлар.
Ғиштин иморату сўлим бир ҳовли,
Гуллар уфурарди атрофга ҳидин.
Қўчам бир адибни йўқотган балки,

Жўнаб кетганида бундан Патиддин.
Эҳтимол, бу уйлар бўларди музей,
Бир эзгу, умру буюк меҳнатга.
Начора, афсуски кетди бузилиб,
Тушмай бир қарору ва бирон хатга.
Эй, азиз одамлар, қай бирин айтай,
Ҳали мен турибман кўча бошида.
Нарига ўтишга тоқат йўқ, қайтай,
Ортиқ эсламоққа етмас бардошим.

VII

Маҳалламдан аста бораман ўтиб,
Бир оз одамови, камсухан, сокин.
Кулги, шодлигидан, тўйдан тортиб,
Чеккан изтиробн қалбимда лекин.
Мана, узун йўлак, кичик дарвоза,
Қайноқ хотиралар яна тортади.
Хосият бувининг қилганин қазо
Эслайману тагин алам ортади.
Беш ўғил, азамат беш ўғил кетди,
Айтишга осондир, бу ҳазил гапми.
Гарчи жимжитгина оламдан ўтди,
Лекин чин қаҳрамон эди шу кампир.
Мулойим, хушсухан, бирам беозор,
Уйнаб кириб қолсак кулиб турарди.
Бир оёғин силаб аста ер босар,
Бир оёғи оқсаб, секин юарди,
Муштдек юрагида тоғдек гам-алам,
Яна кўрармикан беш ўғил-мардин.
Балки дупуримиз малол келса ҳам
Ичига ютгандир ўшанда дардин.
Ўғилларки, яна муаллим, доктор,
Агроном бўлувди кенжатой бири.
Одобда уларнинг тенглари йўқди,
Начора, биттаси қайтолди тирик.

Отинг ўчкур уруш, қонхўр аждаҳо,
Не-не йигитларни ютган шумқадам.
Олам сендан қачон бўлар мусаффо,
Қачон яшар экан беташвиш одам?!
Қанийди, кўзида кекса онанинг
Юрсалар солланиб беш келин, овсин.
Қанийди жам бўлса Валиевларнинг
Униб-ўсган гўзал бир оиласи.
Ана, чиқиб келар ўрта ёш жувон,
Неъматжоннинг содиқ беваси, дўсти,
Унинг тўрт фарзанди кўзи нигорон,
Ота дийдоридан бенасиб ўсди.
Йўқ бунда бағри бут бирон хонадон,
Одамлар қаддини ушлади сабот.
Кетган йигитларни бир-бир санасам,
Достоним рўйхатдан бўлиб иборат,
Топиб бўлмас эди, балки давомин,
Оҳ, қайси бирининг айтигин номия...

VIII

Биринчи оламим азиз маҳаллам,
Аҳил қариндошдан аҳилроқ, иноқ.
Сени эсга олсам яйрайди таним,
Озгина олислик туюлар фироқ.
Ҳовлиларни ўрик гулига буркаб
Баҳор ёзганида бунда сепини,
Мирзатеракларнинг мунчоғин излаб,
Маржон қилмоқ учун терардик ипга.
Чулғаб олар эди мени ажиб ҳис,
Бўтана сувларда оқиб ўтса гул.
Тинглардим завқимдан ҳайрону маъюс,
Боғда сайраб қолса ногаҳон булбул.
Лолақизғалдоқлар имларди томга,
Шотига тирмашиб чиқиб олардим.
Нур ичида ёнган тиниқ оламга

Ошиқу маҳлиё бўлиб қолардим.
Офтобда чўгланиб деразалари
Турарди мактабим бундан кўриниб.
Тиниқ кўкда сузган булут музлари
Томчи ташлаб ўтса гоҳи уриниб,
Лолақизгалдоқнинг косаларидан
Териб ичмоқликни қилардим хаёл.
Ўзимни ҳис қилиб афсоналарда
Кўкатлар ичида ўтирардим лол.
Кўриниб турарди бундан қўшнилар,
Оҳ, яна хотира, аччиқ хотира
Нега ҳам хаёлим томга бошлади.
Энди енгил тортган дилимни хира —
Қилмай қўя қолса нима бўларди,
Тилмай қўя қолса нима бўларди.
Ўт босган ариқнинг лабидаги тут
Маъюс термилди, ана, олисдан.
У кунни қандайин қилайин унут,
Қувонч чил-чил синса бешафқат ҳисдан.
Қариб мункиллаган Тўфа холанинг
Ҳовлиси турарди ғариб, ҳувиллаб.
Чархи секин-секин чекарди нола,
Йиғи айланарди аста ғувиллаб.
Арслондай уч ўғил кетган урушга,
Эл бошига тушган савдо, не қилсин.
Қарилик, кирайин деса бир ишга,
Юрмаса беасо ахир не қилсин.
Кенг енгига ўраб калаваларни
Бозор томон аста ташларди қадам.
Лекин шу бир туп тутнинг меваларини
Қўни-қўшнилар-ла кўрарди баҳам...
Ўйларим, тарқалинг, бас, етар энди,
Қийналган жонимни баттар эздингиз.
Гўё боғлаб мени отнинг думига,
Сира ҳам аямай олам кездингиз.
Ҳеч уйқу бермайсиз, гўё ўрнимга

Тикан ва хасларни ташлаб кетасиз.
Гоҳ дўст ҳажрида ботириб ғамга,
Гоҳи ёшлигимга бошлаб кетасиз.

IX

Андижон — қадимий заҳматкаш шаҳар,
Меҳнатдан элининг қўллари қадоқ.
Бунда тиқилинчдир ҳамиша ишлар,
Ёзу куз ишлари бўлмайди адо.
Лекин меҳмон учун вақти доим бор,
Дилдан узатилган аччиқ кўк чойи.
Бунда яйраб кетар келганда баҳор,
Кўз-кўз қилиб бутун сепи, чиройин.
Қуёш ҳам ардоқлаб ошиқ бўлган чин,
Нефту оқ олтиннинг макони, юрти.
Тер ҳиди анқиган кўйлақлар ичра
Не гўзал, ажойиб қалбларни кўрдим.
Жонсарақ чоллару тинмас кампирлар
Ёшлик нигоҳи-ла сизга боққанда
Очилиб меҳнатнинг қудрати, сири,
Танангизга илиқ бир нур оқади.
Ёз бўйи парвариш этар пахтани
Ҳар фасл ўзининг ташвиши билан.
Биламан, жуда банд бунда катталар
Шеър ўқишдан масъулроқ иш билан.
Шаҳар кенгаймоқда, бўлмоқда обод,
Туну кун бағрида зўр қурилишлар.
Шаҳар Советининг йўли мабодо
Тушиб қолса кўчам «Янги турмуш»га,
Зора сатрларим унга ҳам ёқиб,
Менинг ҳисларим-ла бир марта боқиб,
Юзлаб тақдирларга бўлиб рўбарў,
Хаёлдан бир нафас туриб қолса у.
Тўғри, ўртоқ раис, кўчамдан аммо,
Қиқмаган биронта машҳур қаҳрамон.

Қаҳрамон эмасми қилса жон фидо,
Ахир қайтишмади кетганлар омон.
Қатор ўғил берган оналар умри,
Бир ҳайкалга, ранс, арзиса керак.
Қаҳрамон чиқмаган кўчамдан, тўғри,
Балки шунинг учун ўйчансиз андак.
Ҳар кўчага ҳайкал, мумкинмас ахир,
Деб балки куласиз, дилда эътироз.
Майли, кўчаларга ҳайкаллар тўлсин,
Шаҳар ҳайкаллардан иборат бўлсин,
Инсон унинг билан қилинса эъзоз.
Биламан, ҳайкаллар кўтармоқда қад,
Ёнида турганман таъзим ила жим.
Ёнида турганман сукутда кўп вақт,
Кўз ёшим тийишга етолмай кучим,
Она-Ер қурбонлар қонидан гўё
Учмас олов ёқиб ётар кифтида.
Биламан, мардлигу поклик доимо
Ватан ардоғида, элнинг кафтида.
Аммо не қилайки, шоирлик ҳисси —
Эзгуликка тўймас юрагим яшар.
Кўчамдан кетганлар ёниқ нафаси
Юзимга урилса дейман ҳамиша.
Бунга келин бўлиб тушмаган қизлар,
Бунда туғилмаган гўдаклар ҳаққи,
Тўхтаб қолган тўйлар, сарғайган юзлар,
Рўёбга чиқмаган тилаклар ҳаққи,
Бир ҳайкал қурмоққа режа тузсангиз,
Ундан сўнг кўчамни, майли, бузсангиз.
Токи етмиш йиллик қадрдон қўшни
Учрашиб турсалар бунда гоҳ-гоҳ.
Аввал-ку, бўлишиб ердилар ошни,
Энди ганиматдир бир дийдор — нигоҳ.
Бунда лола, гуллар очилиб турса
Навқирон ёшдаги умрдек яшноқ.
Ўлганларнинг руҳи шодмон юрса,

Машъал тутган зийрак йўлчига ўхшаб.
Азиз қўшнилари, қадрдон кўчам,
Борди-ю, орзуим очолмаса гул,
Ранжитмасин сизни, ранжиманг ҳеч ҳам
Тилагим бўлмаса раисга мақбул.
Меҳнату меҳримдан бериб мен сайқал
Шеърим билан сизга ўрнатдим ҳайкал.

1968

Қайдан сўз бошламай, дунё умрининг
 Қайси бир жилдини варақламайин,
 Етганча хотирам, меҳрим, шуурим
 Оналар номини ардоқлагумдир.
 Кўкка устун қўйиб, ер ҳуснин очган,
 Юлдузга ном берган боболар ҳақи,
 Илк марта гўдагин ўпган, опичган,
 Эмизган, юргизган момолар ҳақи,
 Аҳли донишларни туғиб, ўстириб
 Узи унут бўлган отинлар ҳақи,
 Фарзанд — давлатидан бир четда туриб,
 Ийманиб яшаган хотинлар ҳақи,
 Ҳисларим, жунбушга келинг бир нафас,
 Ҳисларим, қоғозга тўкилинг равон.
 Шундай бир меҳнатдан очмоқчиман баҳс,
 Уни бошларману қилмасман тамом.

I

Мен унинг йиғисин эшитмай ҳеч вақт,
 Чидашим осонроқ дўзах ўтига.
 Бошдан-оёқ олам туюлиб бадбахт,
 Дунё чаппа айланиб кетар кетига,
 Бир қатра ёш кўрсам унинг бетига.
 Йўқ, унинг йиғисин эшитмай сира,
 Қалбимни шерларга тутмоғим осон,

Бошимга қуласа бу гумбаз-қаср,
Сув ўрнига зардоб ютмоғим осон,
Онани кўргунча ночор ва сарсон.
Ким уни йиғлатса, кўр бўлар бешак,
Одамлар назари куйдирар охир.
Ҳатто афсус ермиш у ётган бешик,
Она-ку, билмайди қарғиш ва қаҳр,
Одамлар назари куйдирар охир.
Йўқ, унинг йиғсин эшитмайин ҳеч,
Инсон бу қийноққа бўлмасин дучор.
Унга сигинурман ҳам эрта, ҳам кеч,
Унинг дуосисиз кўкармоқ душвор,
Одамлар, одамлар, бўлинглар ҳушёр.

II

Қуёш уйғонаркан, киприклари-ла
Бир-бир териб олиб кўк юлдузларин
Пуркаб юбораркан ҳув, йироқларга,
Тонг бўлиб оқаркан унинг излари.
Шамол денгизларнинг тўшини ёриб,
Тўзғитиб, шопириб дур хазинасин
Элаки қиларкан офтобга қориб,
Безамоқчи бўлиб тонгнинг сийнасин.
Нурларга илашиб биллурий шабнам
Ғунчалар лабини тарк этгани чоқ,
Офтоб бўсасидан ловиллаб бирдан
Сергакланиб гуллар ёзаркан япроқ.
Чақалоқ лабидан олиб сут ҳидин
Масрур учар эмиш еллар ҳам саҳар.
Йўқса, тонг шунчалар бўлмасди тиниқ,
Ҳаво ҳам бўлмасди бунча муаттар.
Тонгни олқишлашиб қушлар сайраса,
Куртаклар жонланиб уқаласа кўз,
Интилиб, қиёғин чўзаркан майса
Офтоб қулоғига айтмоқ бўлиб сўз.

Тенгсиз бу санъатни қўзғатган овоз,
Майину ва мудроқ она алласи.
Субҳ-сабоҳ ҳамиша унинг билан соз,
Унинг билан гўзал саҳар палласи.
У алла айтмаса тонглар отмайди,
У алла айтмаса қуёш ботмайди.
У алла айтмаса дилларнинг ғашин
На сувлар ювмайди ва йўқотмайди.
Унингсиз яшамоқ бўларди даҳшат,
Балки маймулигича қоларди одам.
Ва ёки бўларди ҳиссиз бир ваҳший,
Гўзаллик, теранлик бўлмас эди ҳам.
Алла тингламаса одам боласи
Қаердан оларди муҳаббат кучин.
Тилаклар, орзулар бўлади ҳосил,
Онажонлар алла айтгани учун!
У аввал мунг эди, аччиқ бир нолиш,
Севги ва афсусга тўла бир оҳанг.
Аёл кўз ёшидан ҳўл бўлиб болиш,
Уни ютар эди мисоли наҳанг.

III

Онам алла айтса синглимга гоҳи,
Мурғак юрагимга ларза тушарди.
Вужудимни ўртаб алланинг оҳи,
Айтманг, деб ёлвориб уни қучардим.

Меҳрибоним кетди-ю, алла,
Меҳри кўзимдан кетмади, алла.
Меҳрибоним йўқ учун, алла,
Ҳеч ким мени ёд этмади, алла.
Мен кетарман бош олиб, алла,
Қаро кўзимга ёш олиб, алла...

Буни ким тўқиган, кимлар тўқиган,
Қайси бир вужуддан узилган бу ўт?
Қанча-қанча шеърий китоб ўқидим,
Ҳали қилолмайман мен уни унут.
Балки илк шеъримдир ўша изтироб,
Одамликка қўйган илк қадамим ё.
Гўдаклик йилларим ўтказиб шитоб,
Кенгликларга мени этган маҳлиё.

IV

Кенгликларга интилади дил,
Кенгликларни қўмсайди кўзи.
Деворларни кўтариб буткул,
Кенгликларда изғийди эси.
Елғиз қолса тутқундир гўё,
Қанотсиз қуш, бсгул, беосмон.
Далаларни кезса ҳам яёв,
Инсон бўлсин ёнида, инсон.
Қандай юрган эди чачвонда,
Чимматларни тешгандир кўзи,
Меҳр экиб ёруғ жаҳонга,
Меҳрга зор ўтганди ўзи.
Қандай юрган эди чачвонда,
Қандай тўсган юзини чиммат.
Ахир шу нур, шу юрт, шу Ватан,
Умри эди, умридек қиммат.
Очиқ юз-ла боқмаса бир дам,
Бўгилади, диққанафасдир.
Келмаса дўст, келмаса одам,
Шинам уйи унга қафасдир.
Ҳуркитилган оҳу мисоли
Йўқ, ўйлари эмасдир қўрқоқ.
Чўққиларга яшар интилиб,
Кун нурига бўлади арқоқ.
Фариштани чўчитиб кўкда

Валентина изи турибди.
Олисларда, ўша кенгликда
Аёл қалби, кучи юрибди.

V

Ҳеч ким сўрамаган таржимаи ҳол,
Ўзи ҳам ёзмаган нутқу ариза.
Сийлагану тантиқ тутмаган иқбол,
Тақдирдан гоҳ хижил ва кўпроқ рози.
Меҳнат дафтарчасин тутмаган мутлоқ,
Қадоқ бўлса ҳамки қўли меҳнатдан.
Ўтди олифталик, ҳашамдан йироқ,
Яна йироқ тутди ўзни миннатдан.
Маникюр нелигин билмас тирноғи,
Рост, бир вақт уларга қўйганди хино.
Аммо унинг тиккан ироқиларин
Болалар киярди қўйишиб бино.
Денгиз шовқинини қилмас тасаввур,
На ўзга элатга сайру саёҳат.
Шу осмон остида ўтказди умр,
Ҳолдан тойса ҳамки юрди саломат.
Ҳуснини улашди фарзандларига,
Ҳатто сочларининг тим қора рангин.
Жонин малҳам қилиб ҳар дардларига,
Меҳри-ла юволди кўнгиллар зангин.
Оз эмасди улар, беш қиз, уч ўғил,
Қандай юришарди уйни тўлдириб.
Бири дилларини қилганда хижил,
Хушнуд этар эди бири кулдириб.
Кексалик кўзларга тутганда туман,
Кучу ғайратингни олганда сўриб.
Хотиралар содиқ, яқин дўстсимон
Қаддингни тикларкан қўлтиққа кириб.
Лекин юрагида жиндек бир ўкинч,
Озгина пинҳоний дардми ё армон.

Фақат болаларга кетибди кучи,
Юртнинг хизматида урмабди жавлон.
Йўқ, она, онажон, эй жафокашим,
Саккизта фарзандни улғайтирган мард.
Қилмадим демангиз юртнинг ишини,
Қўнмасин армондан дилингизга гард.
Элнинг тилагига саккизта қанот,
Қаддига саккизта тиргович берган,
Мушкулига яна шунчалик нажот,
Енгмоғига яна шунча куч берган
Сизмасми, онажон, эй, муҳтарамим,
Меҳрингиз ўтида қуёш исинсин!
Сизни куйламаса агар қаламим,
Майли, унутилсин, майлига, синсин.
Лоқайд бўлолмайсиз дунё ғамига,
Оналик қалбингиз барчасин туяр.
Уруш ўғлингизни тортган домига,
Мана, ҳалигача дилингиз куяр.
Оналар кузатмаса ўғилларини
Ойга етармиди одам оёғи.
Оналар тиёлмаса йиғиларини
Бахтга йўл бермасди фироқнинг доғи.
Тангри ҳам, жаннат ҳам, ишқ ҳам ўзингиз,
Қодирлик, борлик ҳам, давлат ҳам қувонч.
Сиз омон бўлингубосган изингиз
Кўзларимга суртиб мен ҳам юрай тинч.
Безовта хаёлга асирман баъзан,
Қолгиси келмаса ишдан келинчак.
Бу яхши хислату ва лекин ёмон
Бир четда чанг босиб ётса беланчак.
Оилалар обод, дастурхон тўкин,
Битта ё иккита фарзанд бор-йўғи.
Керак бўлиб қолар бу ҳолда бир кун
Туғишга ундаган давлат буйруғи.
Эй, азиз онажон, эй, жафокашим,
Саккизта фарзандни улғайтирган мард.

Қилмадим демангиз юртнинг ишини,
Қўнмасин армондан дилингизга гард.

VI

Ажиб ҳид анқийди ернинг бағридан,
Гўё кўкрак тутар навжувон она.
Лолалар тўлдириб яшил барига,
Улкага навбаҳор меҳмондир яна.
Бўтана сувларда ялпизнинг ҳиди,
Урик гулларидан таралур ифор.
Тераклар ним яшил тўнини кийди,
Баҳордан ранг олиб осмон ҳам зангор.
Бинафша лабида яна болари,
Ариқлар бўйида сабзадан гилам.
Чумчуқлар чирқиллар патини тараб,
Рўзгорин бошлаган қурт-қумурсқа ҳам.
Далалар бошида яна иш, режа,
Машина рулида ҳилпирар рўмол.
Эгик новдаларин попук-ла бежаб,
Беланчакка маҳтал яна мажнунтол.
Оппоқ саҳарларда нурга нур қўшиб,
Борлиқни яшнатиб алла таралур.
Дилимни яйратар энди бу қўшиқ,
У бахтдан энтиккан қалбда яралур.

Чаманларнинг бўйи келар шамол билан, аллаё
Менинг болам эгизакдир иқбол билан, аллаё.
Москов кетган онажони орден тақиб, аллаё
Келиб қолар кулган гулгун жамол билан, аллаё.

Чуғур-чуғур турна ўтди тўдасида, аллаё
Кўй-қўзилар қайтиб келар подасида, аллаё.
Неварамнинг аяжони кийнади, аллаё
Шу замоннинг энг охирги модасида, аллаё.

Райҳонларнинг шохидандир елпиғичим, аллаё,
Гул ичидан териб олган гулпарчиним, аллаё.
Бўйларингга минг тасаддуқ бўлсин онанг, аллаё,
Шакар қўзим, ширин сўзим, Ойбарчиним, аллаё.

У алла айтмаса, тонглар отмайди,
У алла айтмаса, қуёш ботмайди.
У алла айтмаса дилларнинг ғашин
Кулгулар ювмайди ва йўқотмайди.

VII

Менга қанот беринг, бир қанот учқур,
Шу оқшом кезайин Ватанни бедор.
Кумуш саҳарларда нур бўлиб учиб,
Хоналар ичига бир-бир боққим бор.
Олима ёнига бир қучоқ сирень,
Шоир столига қўйиб бинафша.
Ёрқин чеҳраларга мен бўлиб асир,
Шу оқшом юрайин далалар ошиб.
Райҳон улашайин пазандаларга,
Станок қошига лолалар тақай.
Меҳр-ла термилиб фарзандларига
Алла айтганларга яна бир боқай.
Колхозчи аёлга сумбулу хино,
Элтайин гулларнинг энг кўркамини.
Новвойга тоғлардан мусаффо ҳаво,
Токи у сезмасин олов даммини.
Муаллим қошига баҳорни қўйсам,
Бор ҳусни, бор кўрки бисоти билан.
Шу оқшом мен ширин бир хаёл бўлсам,
Учсам шамолларнинг қаноти билан.
Дунё гулларининг асл, сархилин,
Сочайин онамнинг оёқларига.
Нилуфар келтирай ҳаттоки кўлдан,
Бир дамгина сингил қучоқларига.

Сўнг алла тинглайин мен бахтдан тўниб,
Япроқда титраган бир қатра бўлиб.
Аллалар янграсин, банди-бандида
Бахт балқиб, жаранглаб турсин барала.
Бор бўлсин оналар, бор бўлсин фарзанд,
Яшасин ҳамиша оламда алла.

1972, май

ЛИРИК НУТҚ

I

Шиддат-ла оқади бу азим дарё,
Шуъла нуқра сочар ажин юзига,
Олиб кетолмай шу нурни гўё,
Гўё қайта олмай яна изига
Буралиб, тўлганиб ўтар ноилож,
Хаёлларим унга бўлади ҳамроҳ.
Сўзсиз сирлашамиз дил тубин очиб,
У менга, мен унга бўлгандек гувоҳ.

II

Шу нурда ювилиб ўтди ҳисларим,
Шу нурда чўмилди қалб, истак, имон.
Аммо нурдек покми босган изларим,
Поклигига биров қилмасми гумон —
Шуларни ўйлайман пинҳона ёниб,
Шеърларим ҳақида ўй суриб сокин.
Бир ташна ичдимми бу ҳисдан қониб,
Хўрсиниб қўйдими кўз юмиб секин?
Дарё-ку, ювади ғубор лашкарин,
Дарё-ку, ранг берар гулу гиёҳга.
Мен арта олдимми бир кимса ашқин,
Табассум бўлдимми бирон нигоҳга —
Шуларни ўйлайман пинҳона ёниб,
Шеърларим ҳақида ўй суриб сокин.

Бир ташна ичдими бу ҳисдан қониб,
Хўрсиниб қўйдими кўз юмиб секин?
Мен-ку, ўз наздимда шеър уммонига
Сочдим анор гулин тиниқлигини.
Нон ҳидини қўшдим,
Қўшдим ҳалол қўллар суюклигини.
Кўз ёшининг аччиқ ҳам шўр таъмин,
Дилларни кемирган ҳижрон аламин,
Жимжит оқшомларнинг оҳангларини,
Беда гулларнинг ҳнди, рангини,
Ғамнинг қувончи-ю, бахт машаққатин,
Дононинг нодондан чеккан заҳматин.
Юртимнинг шуълада чўмилган кўркин,
Тоғларнинг булутдан қўндирган бўркин.
Буюкликнинг қудрати, бардошларини,
Бўронларнинг ҳеч ким кўрмас кўз ёшларини.

III

Бу азим дарёда оқади ҳислар,
Безовта қалбларни кифтида тутиб.
Унинг тўлқинига шўнгиш кўзлайман,
Ҳаловат, тинчимни бутун унутиб.
Мен шу дарёдан туйдм илк марта
Оламни чулғашга қодир эрк исин.
Лермонтовнинг шикаста,
Ўтли туйғусин,
Пушкин буюкликин,
Ғафур Ғуломнинг
Юлдузлардан қўйилгандек тиниқ кулгусин.

IV

Чиллаки чумак уриб, олмаларга ранг кирди,
Марғилоң бозорлари тўлди анвойи исга.

Анжирларнинг юзига офтоб зарҳал югуртди,
Наманганнинг боғлари ўхшаб кетди атласга.

Бу водийнинг ошиғи Фафур Ғулом, қайдасиз,
Давраларда соғиниб қўмсаб қолди ошнолар.
Андижон йўлларида қайта бўлиб пайдо Сиз,
Ғазалларга қўмсангиз бу ғазал ташналарин.

Ўзи эккан олманинг шохлари ларзон бўлиб
Абадиятга кетган Ойбекнинг бош устида.
Чаманлар ҳам йиғлади бир абри найсон бўлиб,
Етуклик чимирилган мангла-ю, қош устида.

Шайх оғанинг сочларин жингаласин сўнгги бор
Еллар силаганида қиш эди, совуқ эди.
Сигарета қисилган лабларда кулги, виқор
Қанчалар суюк эди, ҳам чиндан буюк эди.

Не бахтки, суҳбатидан бўлган эдим баҳраманд,
Не бахтки, шеърларимга тушганди назарлари.
Бугун уларни қўмсар кўҳна Шошу Самарқанд,
Шафтоли ҳиди тутган Марғилон бозорлари.

Ана, дарё оқмоқда тўлқинлари эшилиб,
Соҳилида мен гирён эслайман устозларни.
Улар ҳам кетди энди шу дарёга қўшилиб,
Аммо, эшитилиб турар ҳеч ўчмас овозлари.

V

Мендан сўрадингиз таржимаи ҳол,
Ҳам ҳайрон турибсиз нени сўзлар деб.
Бошқа бир афзалроқ тақдир кўзлар деб

Зинҳору базинҳор қилмангиз хаёл.
Сира бош тортмайман жавоб бермакдан,
Бошқа бир андиша, хиралик ҳам йўқ.
Ўз йўлимдан доим кўнглим, кўзим тўқ,
Аммо сўз бошладим ҳисоб бермакдан.
Мен сизга кўрсатдим қутлуғ дарёни,
Ризқим ҳам ҳисларим унга сочилган,
Дардим, армонларим унда очилган
Ларзага солгундек ғофил дунёни.
Туйғулардан эрур бу дарё суви,
Қатраси тақдирдир, қатраси заҳмат,
У оби ҳаётдир, у оби раҳмат,
Не-не ғуборларни кетади ювиб.
Мени тарк этмади бир ўй ҳар нафас:
Ўқ еган ўрдакнинг патидай тўзғиб,
Кўзу юракларда ачиниш қўзғаб
Дарё соҳилига қуламасам бас.
Мени тарк этмади истак муқаддас:
Эритилган бир томчи олмосдек бўлиб,
Куй бўлиб, нур бўлиб ва кулиб-кулиб
Унинг тўлқинига томиб кетсам бас.

VI

Кишанлар қисарди билагимнимас,
нақ юрагимни.
Хўрликлардан эдим тупроқ қатида.
Бутун унутаёзган тилакларимни
Илк бор эшитганман
Россиядан эсан ел қанотларида.
Таржимаи ҳолим шундай қисқаси,
Энг олий бахтимдир инсонлик шаъним.
Йўлларимда энди гул, шуъла нси,
Шу қудратли Ватан, менинг Ватаним!

Йигирма ёшдайдим улуғ партиям,
Тонгдай ҳисларимни олганда кутиб.
Одил ва меҳрибон нигоҳидан дам
Нари бўлганим йўқ,
У берган таълимни байроқдай тутиб.
Баҳорлар балқиган кўчалар учун,
Алёр жаранглаган кечалар учун,
Боламнинг тинч, ширин уйқуси учун,
Мени сархуш қилган кулгуси учун,
Юртдан юртга ошган куйларим учун,
Тубанлик сизмаган ўйларим учун
Доим таъзимдаман.

Бахт, ноним ҳалол,
Ана шундай менда таржимаи ҳол.
Еруғ мактабларда ақлим улғайди,
Мурғак шеърларимга кўчди ҳисларим.
Кўзларимда олам нурга чулғанди,
Ўша шеърлар менинг йўлим-изларим.
Бир гўдак ўйлари, текис, нораства,
Тупроқда ҳам ғубор кўрмаган кўзлар.
Олам ҳам, одам ҳам унда ораста,
Сут ҳиди кетмаган тилда чулдираб
Сут каби покиза ҳислардан сўзлар.
Ўша шеърлар менинг йўлим-изларим,
Таржимаи ҳолимдир ўша ҳисларим.

VII

Оқ қайини шоҳида занг босган каска,
Ўрмон сукутида унинг овози.
Бағримдаги юрак чўян эмаски,
Энди мен гул терсам дилимни ёзиб.
Тупроқ ҳарсиллайди жонли вужуддай,

Безовта қалб каби гурс-гурс уради.
Бу сокнилик галати,

галати жуда,
Гоҳи шип-шип қилиб, гоҳи қуюндай
Кимларнингдир руҳи бунда юради.
Бундаги ҳар гиёҳ ёшда ювилган,
Гуллар дилда қолган армондай ўксик.
Ҳам гавжум,

яна жим,

ҳам ҳувиллаган

Бу йўлларни ҳисларим қўйганди тўсиб.
Энди бу чиройга босолмай оёқ,
Бир четда тураман ўйларга тутқун.
Гарчи гул,

ўт-ўлан атроф,

ҳамма ёқ,

Аммо ер қаъридан сачрайди учқун.
Минглаб таржиман ҳол менга рўбарў,
Аламли-ю ёрқин қисматлар бари.
Қандай мен гул терай, кезай беқайгу,
Қандай мен кўзимдан кетказай нари.
Гул эмас, ҳаттоки бундаги хасга
Оёқ босиш учун етмайди кучим.
Ҳаммасига сабаб бўлди шу каска,
Юрагим ёняпти, ёняпти ичим!
Қайинлар, шовилланг, шабада юрсин,
Мен сувдай шимирай тафт босмоқ учун.
Қайинлар, шовилланг, шабада юрсин,
Юрагим ёняпти, ёняпти ичим!
Балога бардош бергай, эй она тупроқ,
Гарчи масканимдир бу жойдан узоқ,
Қисматимдан сени қандай ўчирай?!
Дардингни айтиб-айтиб ларза солурман,
Уша соф қатрага сени кўчириб,
Ҳам қутлуғ дарёда ювиб олурман.

Онам ташлаганда паранжисини
 Уни қутлаш учун дунёга келдим.
 Тутқунлик, чўрилик ва ғаму ранжга
 Ут очилган ҳужум йиллари эди.
 Чиммат қилларидан димиққан чеҳра,
 Қуралай кўзларга нур қўнди илк бор.
 Ҳаводан илк марта олди-ю баҳра,
 Илк бор нигоҳида яшнади баҳор.
 Гўзал хотинини ўзбек йигити
 Илк марта мактабга борди етаклаб.
 Кучи етмай қолди диннинг ўғитин
 У чиқиб кетганда остона ҳатлаб.
 Бешик тутқичидан китобга ўтди,
 Нафису қудратли, жафокаш қўллар.
 Ҳарфлар нур бўлиб зулматни ютди,
 Аммо мушкул эди унда бу йўллар.
 Гарчи бу матонат ва сабот эди,
 Гарчи бу эмасди онам хатоси.
 Кўчин ортиб бошқа шаҳарга кетди,
 Сира кўниколмай севган отаси.
 Дилида соғиниш, лабда ним кулгу,
 Бир кўзи менда-ю, бири қоғозда,
 Бахт билан армондан тўқилган туйғу
 Илк бор алла бўлиб учди оғзидан.
 Янги Шарқ тугиларди онам аксида,
 Туғилиш бўлмайди аламсиз, дардсиз.
 Орзулар уйғонди қотган кўксида,
 Орзуларки, офтобдай ғуборсиз, гардсиз.
 «Правда» ўқиган Ленин сурати
 Эъзоз-ла илинди уй тўрисида.
 Дадам сўзлар эди унинг ҳиммати
 Ва фирқа бошлаган йўл тўғрисида.
 Қадрини, шаънини англаш бошланди,
 Қувноқлик югурди алла, куйига.

Онам ўзи билмай мени бошларди
Шеърят аталмиш дарё бўйига.

IX

Қани энди уйғонсаму тамом бўлса мудҳиш туш,
Енгинамда кундай кулиб ўлтирса мунис онам.
Қайта бошдан файзга тўлса етим қолган у гўша,
Қайта бошдан бир осуда куйга тўлса бу хонам.

Бахтимни ҳам, ғамимни ҳам айтмоқ учун шошардим,
Олислардан эркаларди оромгина оғуши.
Бир энтикиш, бир талпиниш дилгинамдан тошарди,
Бугун эса ҳайрон-гаранг, бошларимда йўқ ҳушим.

Сабохонни саболардан сўрсам, топиб бўлурми,
Бошгинамни минг тошларга урсам, топиб бўлурми?
Қуюн бўлиб титкиласам еру самовотни мен,
Товонларим титилгунча юрсам, топиб бўлурми?

Энг бахтли дам туйғуларин ўксиб-ўксиб ёзардим,
Дадагинам назарини кўрмади деб шеърларим.
Ўттиз йилки, тупроғидан дилга таскин изладим,
Ўттиз йилки, қадамини ўпмас Анжан ерлари.

Мурғаккина жонгинамга боғлаб қанча орзусин,
Уйларимнинг тўриси-ю, пойгагини кўрмади.
Тиззасида эркалатиб арзанда неварасин,
Тўйларимда бир мулойим жилмайиш-ла турмади.

Оҳ, бу олам кемтик бўлмай бутун бўлса нетарди,
Улим асли сароб бўлса, тутун бўлса нетарди?
Ёш-ёш эмас, ҳатто қариб билмай касал, заволни,
Ота-она бу дунёга устун бўлса нетарди?

Бор вужудим кўз ёш бўлиб қуюлсаю дарёга,
Ота-онам акси қолса тиниқ тўлқинларида,
Шундагина ёруғ юз-ла боқар эдим дунёга,
Ҳам озгина босармиди қалбим ёлқинларини.

Бундай пайтлар бир ўй босар ёнган дилим тафтини,
Дадам орзу қилганидек шаҳрим яшнар гуркираб.
Сингилларим жамолида онажоним келбати,
Унинг кўзи, меҳри билан шукр қиламан қараб.

Х

Боғларга бурканган эртақдай юртим
Ишкомларда узум хилма-хил маржон,
Ташбеҳга сўз топмай ҳайратда турдим,
Исми ҳам жисмига монанд Андижон.
Нефту оқ олтиннинг хазинаси бу,
Тошу тупроғида офтобнинг ҳиди.
Фарғона водийсин нақ сийнаси бу,
Ҳамиша руҳимга қанотдир ёди.
Арслонбоб тоғидан эсган шабада
Терак баргларига қўнганда майин,
Кўчани тўлдириб қайтганда пода,
Жомакор қозиқда олганида тин
Ажойиб файз чўқар қишлоқларига.
Ҳовлиларда суҳбат, қўшиғу кулги.
Бу дамни қўмсайман мен йироқлардан
Қизгиш уфқларга кўзимни тикиб.
Пахтакор шаҳарим, майли, ҳордиқ ёз,
Офтобнинг селидан қорайган чеҳранг
Оқшом салқинидан руҳ олсин бир оз.
Лабларингга қайтсин ним гулобий ранг.
Ҳали пахта зумрад рўмолин ечиб,
Кўрсатгани йўқдир садаф тишларин.

Хирмонлар бошида уйқулар қочиб,
Кўпайиб кетади ҳали ишларинг.

XI

Яримта ой сеҳрланмиш Боги Шамол¹ устида,
Юлдузларга чўмилган бир нурли жамол устида.
Андижоним шу кунларда авжи камол устида,
Шоирлари кўрса қолар ажиб хаёл устида.

Афсонадан тушган каби шаҳар ётар пойимда,
Завқу шавқдан сўз тополмай ўлтираман жойимда.
Чироқларнинг замзамаси қўлимдаги чойимда,
Гўё у ҳам титраб турар шаккару бол устида.

Осуда тинч ҳаёт акси чеҳраларда намоиш,
Кулги, гурунг, мулозамат, бир-бирига сипориш.
Бектош оға ташаббуси дилларга хуб бўлди хуш,
Қулоқ тутсам гап боради нону ҳалол устида,

Хушманзара йўлларида доvonларнинг ҳавоси,
Гир-гир эсан шабадаси чарчоқларнинг давоси.
Омихтадир кабоб ҳиди, ҳофизларнинг навоси,
Бир ошиён бўпти тенгсиз боғу зилол устида.

Бу чиройни Попович ҳам кўраётир, наздимда,
Шошиб-шошиб харитага қараётир, наздимда.
Ҳайрон бўлиб Артюхидан сўраётир, наздимда,
Кемалари равон сузиб бахту иқбол устида.

Афв этсинлар, энди Кавказ боғларини нетай мен,
Кўнглим узиб бу жойлардан қандай Тошкент кетай
мен,

¹ Андижонда Бектош Раҳимов ташаббуси билан барпо этилган оромгоҳ.

Илҳом бергач, тақдиримга уни туташ атайман,
Шеърга қўнган ҳислар қолар ҳар бир ниҳол устида.

ХИ

Саратон ҳансирар вужуди ёниб,
Дазмолга теккандек бозиллайди ел.
Еру кўк орзуси сув ичмоқ қониб,
Далалар устида сароб худди сел.

Узларни панага олмиш қушлар ҳам,
Ипначи сув узра қаминида лоҳас.
Иссиқдан безовта тунги тушлар ҳам,
Кўзга ўт салқин жой, бир парча палос.

Ташна япроқларга бўлмоққа қувват,
Ошиқиб югурар меҳнаткаш канал.
Ўту ўланларга қилиб мурувват,
Хино гулларига сочиб ёқут-лаъл.

Зумрад кўсакларга мўъжиза боғлаб,
Иффор қовунларга қўшиб шира, бўй.
Гоҳида мулойим, гоҳи ўйноқлаб,
Тўлқинлари тинмай чалиб ўтар куй.

Тўғон гувиллайди тўзонлар сочиб,
Кетмонлардан учган қутлуғ чанг мисол.
Лоқайд кетолмайман сувидан ичиб,
Сўроққа тутади бу синчков хаёл.

Бу кунга ким етди, етолмади ким,
Кимларга қилмади қатраси насиб.
Зиёрат қилгали уларнинг хокин
Олиб боргим келар сувлар насимин.

Яшил соҳилларда бедор, жонсарак,
Юсуповнинг руҳи юргандек ҳамон.
Деҳқонларни тутиб ҳазил, сўроққа,
Сувтўра¹ ҳам бунда тургандек омон.

Ҳозир писанд эмас денгиз яратмоқ,
Энди техника бор қудрати азим.
Аммо мен қадрдон кетмонга шу чоқ,
Ҳам билак кучига қиламан таъзим.

XIII

Мажнунтолнинг соялари, шарқираган сойлари,
Меваларга шарбат пуркар жазирама ойлари.
Оддийгина деҳқонининг кўрганини кўрмаган,
Утмишида карвон-карвон туя минган бойлари.

Ҳар ҳовлининг этагидан мўралайди атиргул,
Райҳонларнинг ўртасида сўлимгина шоҳсупа.
Гаражида тахт турибди ярқираган «Жигули»,
Қирқ кокилли капитани юзга суртади упа.

Нон ҳиди-ю гул ҳидидан бахтиёру маст бўлиб
Оддийгина сўзларинг ҳам шеърдек учса не ажаб?!
Кўз илғамас пахтазорнинг битта четида туриб.
Одамзоднинг қудратига қилгум қуллуқ, таажжуб.

Гарчи сендан олис тушди менинг нону насибам,
Пойтахт кулиб кутиб олиб, йўлимга бахт тўшади.

¹ Сувтўра — машҳур ирригатор Сияевскийни деҳқонлар шундай аташган.

Илғаммаган рангларимнинг унда билдим ҳисобин,
Тақдиримда у ҳам азиз, у ҳам сенга ўхшайди.

XIV

Жоним риштасига туташ бу диёр,
Тупроғин қаричи ганжу хазина.
Жонзотки, сувини нчдими бир бор,
Айланиб кетолмас кўнглини узиб.

Денгизнинг қаймоқдек ҳаволари ҳам,
Сеҳрига кўмолмас бир нафас ёдин.
Ўрмоннинг мулойим саболари ҳам
Баримни тутолмай ҳайратда эди.

Оқшомлари қўнганмисиз Тошкентга пўлат қушда,
Шуълаларнинг оғушига ғарқ бўлгандек энтикиб.
Кафтдек равон кўчалари нурли дарёга ўшар,
Замин яшнар чироқлардан кўксига маржон тақиб.

Зилзиладан титраган ер бугун гўё кулмоқда,
Дўстлик яна қардошликнинг қудратидан олам лол.
Биноларнинг кўзгусидан куй, кулги тўкилмоқда,
Ҳар хонада базми улфат, ҳар уйда базми висол.

Эртактаги тилсим тўла хазинадек ўлкамсан,
Ҳар кўрганнинг кўзларидан фақат ҳайрат қуйилар.
Хуш келибсиз, деган сўздай карами кенг, кўркамсан,
Меҳмоннавоз одамларинг жонга туташ туюлар.

Бекатларда бош силкитиб гуллар қолар нигорон,
Рангларининг акси нетар кўзларингни яшнатиб.

Ўзбек юрти, ҳар бир гўшанг, ҳар тарафинг бир бўстон,
Ой туққанми, кун туққанми сени бунча ўхшатиб?

Эритилган ойнамисол Ҳамзаобод сувлари,
Пишқирганда пойга учган арғумоқдай кўпикда.
Чумчуқларнинг чирқиллаши, мусича кукулари
Акси садо берган каби туюлади уфқдан.

Пахта, ипак, қоракўлинг, мева-ю буғдойми ё,
Айтаверсам, бойликларнинг йўқ саноғи, баҳоси.
Симу зарга ўраб сени шунча қилолди эъзоз,
Адолатнинг тожи бўлган партиямнинг даҳоси.

Мурунговинг манглайингда ярқираган бир гавҳар,
Саховатга минг қайтариқ, лутф тўла минг таъзим.
Ҳам Россия қудратига қувват бўлган бир камар,
Ҳам мангулик варағига битилган ўтли назм.

Меҳнат шундоқ бахт бўлдики, малол келмас елкага,
Дўл ёғса ҳам, сел ёғса ҳам план ҳаминша тўлди.
Чорак аср бўляптики, бу улкан республикага
Шароф ака қутлуғ қадам, чиндан шарафли бўлди.

Энди боғлар шовиллайди не-не чўллар ўрнида,
Қараб туриб дил ҳапериқиб кетар фахрдан жўшиб.
Шу боисдан сатрларим юрагимнинг қаъридан
Қимлигимни ва боримни тортиб чиққан бир кўшиқ!

Мен дарёга кулиб-кулиб тасвирингни кўчирсам,
Ойнасида бутун кўркинг жилва қилса мастона.
Шамол бўлиб ҳаволарга атир бўйин уфурсам
Ва севгимга чирмаб қўйсам менинг Ўзбекистоним!

Уруш тугагану жароҳатлардан
 Ҳали оқар эди кўз ёш, ситамлар.
 Термилиб сарғайган рангсиз хатларга
 Йўл пойлар эдилар ҳамон етимлар.
 Ватан инграб-инграб ўнгланар эди,
 Туман орқасида қолган офтобдай.
 Оналар ҳам ҳорғин, ҳам мунгли эди,
 Кўз ёшда битилган ўтли китобдай
 Қалбни зирқиратар эди нигоҳлар.
 Сўзсиз ҳол сўрашу ва сўнгсиз мотам.
 Дорилфунун отлиқ улуғ даргоҳга
 Шундай бир пайтда қўйгандим қадам
 Бағри кенг Тошкентга боқар эдим лол,
 Дунёнинг ярмининг бошин силаган.
 Эсон-омон кузатиб оқ йўл тилаган
 Бу хотам шаҳарга келмадим малол.
 Миллатлар қариндош бўлди бағрида,
 Дилларга қадрдон қуролди қаср.
 Уни тоблаб олди меҳрин қўрига,
 Ғафлат кушандаси шиддаткор аср.
 Полопон қанотлар куч йиғди унда,
 Орзулар жилваси қўйди сеҳрлаб.
 Парвозга йўллади қутлуғ бир кунда,
 Покиза, мўътабар бир тақдир тилаб.
 Қуёшсиз йўқ эди оламу одам,
 Илмсиз бўлурди бу дунё зиндон.
 Илм ол, деб Ленин имзо чеккан дам,
 Ўзбек манглайига бахт қўнди чиндан.
 Муаллимлар оғзига ташна тикилиб,
 Ҳаво-ю ёруғлик ютгандек тетик.
 Бир порлоқ қисматни тасаввур қилиб,
 Орзу қанотида оққушдек эдик.
 Студентлик йиллари чиқарми эсдан,
 Байрамларни кутган узун оқшомлар.

Баъзан тўлиб-тошиб кети йўқ баҳсдан,
Гоҳ енгиб, гоҳида енгилган дамлар.
Кимнидир ёқтириб, кимгадир ёқиб,
Гоҳ ёзиб, гоҳида ёдлашиб байтлар...
Йиллар-ку, ўтмоқда дарёдай оқиб,
Аммо эсдан чиқмас у маъсум пайтлар.

XVI

Уфқларнинг чин ошиги ўйинқароқ бир йигит,
Илинди-ю шеър домига, сўнгра бўлди асирим.
Суймас эди тартибларни, хушламасди ўғитни,
Мана энди сипо тартиб ўтирибди тақсирим.

Мен ёзсаму у ёзмаса гўё эдим гуноҳкор,
У мақталса мен қувондим эсламаган кезларим.
Аёллигу оналикдан мушкул, ширин нима бор,
Ота-бола орасида талаш бўлди ҳисларим.

Кундуз демай, оқшом демай, яна демай ёзу қиш,
Соғиндимми, ҳамроҳ бўлди Андижон йўлларида.
Қадрдонлик, дўстлик шундай орамизда урди ниш,
Бўстон бўлди боғим, ҳовлим ҳавасманд қўлларида.

Мени қайта шоир қилди қизгинамнинг кулгуси,
Муҳаббати шеърларимни бирдан қилди истило.
Унинг билан жозибада жилва қилди келгуси,
Ҳар жилвада минг хил оҳанг, минг хил бўёқ, минг жило

XVII

Розиман ҳаётим, тақдир, умримдан,
Шоирлик меҳнати қисматидан ҳам.

Сиз билан жимгина олисдан туриб
Дарду қувончимни кўраман баҳам.
Шундайин жимгина сўзсиз, сўроқсиз
Кириб ҳам борурман уйларингизга.
Шундайин жимгина, сўзсиз, сўроқсиз
Урнашиб ҳам олгум ўйларингизга.
Пок бир нигоҳ бўлсам, нурли бир хаёл
Ёмонликдан ҳазар, ишга ташналик.
Озгина сохталик тош каби малол —
Келса-ю, шеърларим бўлса рўшнолик —
Шаффоф бир томчига айланганим шу.
Умрим, меҳнатимдан розилигим ҳам.
Шу томчида ёнса юрагим мангу,
Ҳам ўзи куйдирса, ҳам тутса малҳам,
Бўлардим жафокаш ҳислардан рози,
Кечганим сафарлар, излардан рози.
Танҳо ўзим билан ўтган вақтдан ҳам,
Ҳатто юз ўгирган севги, бахтдан ҳам.
Ноҳақлик олдида ожиз қолсам гоҳ,
Ҳатто тушларимга Ленин киради.
Бир шиддат руҳимда жўшади ногоҳ,
Шеърларимда унинг қони юради.
Мендан қудратлироқ топилмас шунда,
Мендан журъатлироқ топилмас шунда.
Дийдор ғанимату чой бир баҳона,
Дегандек сабабчи бўлиб бир сўроқ,
Ярим асрлик умр остонасида
Сизга дил тўкишга сездим иштиёқ.
Кимлардан бурчлиман, нелардан хурсанд,
Кимлардан бўйнимда узиб бўлмас қарз.
Недан обрў топиб, недан едим панд,
Бир айтиб ўтмоқлик зотан эди фарз.
Фикрлардан бошқа қонлар югуриб,
Уйқу излаб тунлар дори ичган пайт,
Юрак ҳам безовта гурсиллаб уриб,
Шоирликдан баъзан кечгим келган пайт

Суҳбатингиз яна бўлиб бир орзу,
Сиз билан кўришиш истаги голиб —
Келарди-ю, бошда айланиб мавзу
Тинчлигимни яна кетарди олиб.
Мисрага сиғмаган ҳислар қайноғи
Ҳамиша турарди шошириб, ниқтаб.
Ҳукмингизга ҳавола энди бу ёғи,
Деб аста энтикиб, қўйдим нуқтани.

1974 йил, Тошкент – Андижон

МУНДАРИЖА

Дебоча	3
------------------	---

ШЕЪРЛАР

Коммунистлар партиясига	7
Мавзолейда	9
Раҳмат	11
Ешлик	12
Ширин кокили	13
Богда	14
Баҳор тонгида	16
Андижон тонготари	18
Шоир	20
Москва	21
Пулда	23
Колхозда	25
Колхоз боғида	27
Сувчи қиз	29
Университет эсдаликлари	31
Байрам тонготари	31
Ўқиш залида	31
Баҳор оқшомида	32
Илҳом	33

Ватан	35
Пушкин	35
Менинг Ватаним	37
Овозим	40
Қишлоқ	42
Партбилет олганда	44
Байрам паради	46
Қиш оқшоми	48
Биз тинчлик хоҳлаймиз	50
Ленин	52
Тонгда	53
Янги йил кечаси	55
Шеъримнинг давоми бор	57
Гармончи	59
Коммунистлар партиясига. («Шу буюк...»)	61
Гулхан атрофида	62
Сув қуйгандим гулимга	64
Куз	65
Қўғирчоғим, оппогим	67
Термичи қизга	68
Баҳор билан суҳбат	70
Елғиз икков бўлсак	72
Учрашув онини кутиб	73
Соғиниш	74
Ешимни сўрама	76
Қадрласанг инсонлигингни	77
Баҳорни қаршилаб	78
Сен ҳам шундаймидинг	80
Сени ўйлаганда	81
Қуёш чиқди	83
Не истайсан дейсан	84
Комсомолга	85
Анҳор лабида жуфт-жуфт соялар	87
Шеър ёзсам	88
Қизларжон	90
Бизга ҳурмат билан боққанларида	91

Сира чидолмайман	92
Қизим Нодирага	93
Яна қизимга	95
Алла	97
Тошкент гуллари	99
Баҳор шеъри	99
Студентлар вальси	101
Аргувон гуллабди	102
Дутор	103
Қор ёғар бўралаб	104
Томчилар	105
Лолалардан гулханлар ёқиб	107
Баъзан хаёлимга чирмашиб олиб	108
Ҳар ким ҳам яхши деб атаса мени	109
Тонгги жамолидан турфа гулларнинг	110
Куз	111
Мана шундай бошланди бу шеър	112
Қоғоз гул	113
Чўри ҳам эмасман	115
Қанча қалин ёғса ҳамки қор	116
Бола эдим	117
Ёмғир шовиллайди	118
Қуш	120
Тинмагур юлдузлар	121
Зиналар	122
Дунёда ниманки мавжудот бўлса	123
Доим тонгга йўлдош бўлгани учун	124
Нилуфар	125
Новдалар чайқалар	126
Уруғ	127
Мен яхши биламан	128
Баҳор	129
Илҳом	130
Баъзан ҳориб-толиб	131
Қирда лолаларнинг бағрига шўнғиб	132
Қизимга	133

Қизгинам	134
Дилга яқин, аммо кўздан узоқ ёр	135
Фикрим ғаввос каби	136
Қаёқларда эдинг	137
Нотавон кўнглим	138
Ҳар нарсанинг боши ва охири бор	139
Қалам	141
Дарахтлар гуллабди	142
Кеча бўртиб турган ғунчалар	143
Қогоз	144
Ғунча очилиши сирдир	145
Ҳатто уйқусида хўрсинса қизим	146
Қалб	147
Соч	148
Шеър кайфи	149
Романлар, азизлар	150
Гулларга термилди	151
Гилос шоҳларига	152
Майса ниш урибди	153
Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз	154
Шоҳлар кўтаролмас	156
Йиллар ҳатто сочдан рангни ўчирди	157
Арчазор ёнида	158
Сайр қилсангиз	159
Фикр чарчатади	160
Қоя	161
Булут чиқмаса кўкка	162
Арча	163
Қатра сингса ҳамки	164
Қизча талпинади	165
Ҳаётдан нолиса биров, суймайман	165
Дадам хотираси	167
Билмайман, ҳар кун кекса бу дунё	169
Кўзларига сингиб кетар вужудим	170
Қор ёғар	171
Йўллар	172

Қалбим торларини	175
Тонг бўзариб келарди	176
Бадбўй шу ўсимлик	177
Нур бўлиб порлайди	178
Уйқуга бош қўйдн	179
Чумоли уясин бузган болага	180
Баъзан рўзгордаги бирон буюмин	181
Сўнги йўл	182
Ишонч	183
Қўшиқ	184
Чўли ироқ	185
Ердан нон ушоғин олганим кўриб	187
Куз	188
Иўқламаган ҳар кунинг	189
Яланғоч новдалар	190
Гуллар юзида ханда	191
Ишқда вафо керак	192
Тупроқ дейдики	193
Жийда гулларида	194
Ғунчаларни уйғотган шамол	195
Билмайман, бу уйда яшагани ким	196
Машиналар гиз-гиз ўтар ёнимдан	198
Кун ботиб бормоқда	199
Қизим қўшиқ куйлайди	200
Дарёларнинг ул юзида	202
Изғирин ачитар	203
Кимсасиз бу қирда	204
Субҳидамда сувга чиқсам	205
Далалардан мужда келар	205
Бировнинг тилидан сўзловчилар кўп	207
Денгиз бўйида	208
Итлар увиллайди	209
Мен на давлату на бахтдан камчил	210
Урол Тансиқбоевга	211
Меҳнату ташвишдан бўлсам сал нари	212
«Ўтган йилги...»	213

Шонрни эслаб	214
Хўрсинма, азизим	216
Дутор йиғлар эмиш	217
Согиниш	218
Баъзан табиатнинг сеҳрп-ла оқиб	221
Кўл осуда эди бу олам	222
Бир дўст азасидан келдим эзилиб	223
Сунбула сувлардан гўборни олди	224
Уғирланган вақт	225
«Ниҳоллар шохини...»	226
Шеърларим	227
Асфальтни қоқ ёриб	229
Осмон ёришмоқда	230
Андижон	231
Баҳор шамоли эсар	233
Ёмон қилиқ	234
Сени менга ёмон деса ким	235
Не қилай, дунёнинг ташвишлари кўп	236
Ёр келади	238
Севдирган ҳам бездирган ҳам тил	239
Сув бўйида мажнунтол	240
Ақлим танибманки	241
Субҳидам гулшанда ёр	242
Ёмғир савалайди	243
Оймоможон, оймомо	244
Танбур	246
Бош уриб тингласам	247
Тинмай шитирлайди ҳовлида хазон	249
Майли, гапирсинлар	250
Тўзғийди ўриқнинг гуллари	251
Бир олма келади тўлқинда ўйнаб	252
Ишқ дарсида	253
Сал нарсага қасам ичмоқлик нега	254
Ой юзини аста чулғади булут	255
Сенга совуқ бир сўз айтгим келарми	256
Қуюқ киприкларга қўнгандек уйқу	257

Ким қўлига олса ҳам	258
Туни билан сени ўйладим	259
Лайлак қизиқ қуш экан	260
Инсофли бўл дейди кексалар	262
Куни кечагина шеър ёзмоқ учун	263
«Олам гулга тўлди...»	264
Машинка	266
Дарё бўйида	267
Ер узра қўнди оқшом	268
Нечоглик маъсумдир гўдак чеҳраси	269
Қария ақлидек кузнинг осмони	270
Тиним йўқ, қўним йўқ бу оламда ҳеч	271
Одамлар талашар	273
Сўппайган гилоснинг чайир кафтида	274
Ҳасад нималигин билмайман	275
Онагнин севгин деб	276
Асрим нафасига соламан қулоқ	277
Ёз	279
Бувилар дуога қўлларни очиб	280
Мажлис ҳайъатида ёзилур қарор	281
Ўйга ҳайдаб қўйди бу қиш	283
Бир он тўхтаса-чи	285
Жимжитлик бўлмасин	286
Ҳаммадан қолади бу кўҳна дунё	287
Боғ кўча	288
Онажон	289
Мажнунтол соясин	291
Сарин еллар	293
Хаёлимни бузма	294
Қўй энди, дам олсин	296
Шеър ўқигим келар	298
Атласимни жилосида	299
Мен сени шунчалар ёниб севганим	300
Ўйқум қочиб кетди	301

ДОСТОНЛАР

Рух билан суҳбат	305
Қўшниларим	318
Алла	332
* Лирик нутқ	341

*© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриётиг.

На узбекском языке

САИДА ЗУННУНОВА

ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ В 3-х ТОМАХ

ТОМ 1. СТИХИ И ПОЭМЫ

Редактор *О. Матжон*
Рассом *А. Титов*
Расмлар редактори *Н. Холиқов*
Техн. редактор *Э. Саидов*
Корректор *М. Қудратова*

Босмахонага берилди 3/ХI-1975 й. Босишга руҳсат этилди 5.1-76 й. Формати 70×108^{1/2}.
Босма л. 11,5. Шартли босма л. 16,1. Нашр л. 9,6+0,05 (вклейка). Тиражи 10 000.
P09729. Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. Тошкент, Навоий кў-
часи, 30. Шартнома 22-74.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдо-
си ишлари бўйича давлат комитетининг 1- босмахонасида № 1 қозоғга босилди.
Тошкент, Ҳамза кучаси, 21. Заказ 859. Баҳоси 1 с. 34 т.

Зуннуова С.

Танланган асарлар. 3 томлик. I-т. Т., Адабиёт ва санъат нашрнети, 1976.

Шеърлар, дostonлар. 1976. 368 б.

Бу китоб Саида Зуннуова ўз ҳаёти ва поэтик ижоди билан қандай йулларни босиб ўтганлигини, қандай фикр-туйғуларни бошидан кечирганлигини кўрсатувчи ўзига хос кўзгудир. Зотан китобга унинг дастлабки шеърларидан тортиб, шу яқин йилларда қоғозга туширганларигача хронологик тартибда жойлаштирилган. Шунингдек ундан шоиранинг „Рух билан суҳбат“, „Алла“, „Қўшилларим“ каби дostonлари ҳам ўрин олган.

Зуннуова С. Избранные произведения. В 3-х т. Т. I.

Ўз2